

PULSUL GEOSTRATEGIC

Motto: „Opiniile sunt libere, dar nu și obligatorii“ I.L.Caragiale

Robert Adam: „Populismul este alcătuit din aceeași substanță ca democrația.

Este «Masca de Fier» a democrației reprezentative, geamănul ascuns. Nu poate dispărea pur și simplu, deoarece este parte integrantă a ADN-ului democrației.”

S.O.S. resursele globale comune ale planetei

„Marea resetare”: între umanism, postumanism și omul cyborg

Laura Vansina: „Capacitatea Kremlinului de a gestiona vulnerabilitățile politicii sale externe va hotărî dacă «Phoenixul rusesc» va continua să zboare”.

Un element de noutate în confruntarea dintre Ucraina și Rusia

Pașii rapizi ai Greciei în Orientul Mijlociu

EDITORIAL

3 Reasumarea, de către SUA, a poziției de lider internațional

Constantin IACOBIȚĂ

SITUAȚIA INTERNAȚIONALĂ

4 Robert Adam: „Populismul este alcătuit din aceeași substanță ca democrația. Este *Masca de Fier* a democrației reprezentative, geamănul ascuns. Nu poate dispărea pur și simplu, deoarece este parte integrantă a ADN-ului democrației.”

7 S.O.S. resursele globale comune ale planetei

Ion I. JINGA

9 „Marea resetare”: între umanism, postumanism și omul cyborg

Dumitru CHICAN

13 Relațiile dintre SUA și Turcia

Eugene KOGAN

16 Între Casa Albă și Ak Saray: O criză recurentă sau o alianță durabilă?

Reza SHAHRESTANI

FEDERAȚIA RUSĂ

19 Laura Vansina: „Capacitatea Kremlinului de a gestiona vulnerabilitățile politicii sale externe va hotărî dacă «Phoenixul rusesc» va continua să zboare”.

23 Un element de noutate în confruntarea dintre Ucraina și Rusia

Volodymyr HAVRYLOV

MAREA MEDITERANĂ

25 Libia: ieșirea din tunel?

Dumitru CHICAN

ORIENTUL MIJLOCIU

28 Realism nuclear – o evaluare a competiției strategice dintre Iran și Israel

Ioana CONSTANTIN-BERCEAN

36 Rivalitatea potențial nucleară dintre Arabia Saudită și Iran sau de ce saudiții nu vor dezvolta un program nuclear militar

Tudor-Octav DAN

44 Orientul Mijlociu: neîncheiata primăvară arabă

Dumitru CHICAN

46 Pașii rapizi ai Greciei în Orientul Mijlociu

Eva J. KOULOURIOTIS

48 Conflictele Orientului Mijlociu. Arabia Saudită – Iran: de la zero probleme la probleme 100%

Dumitru CHICAN

51 Liban: dacă dragoste nu este, nimic nu este

Lamya FOUAD

56 Relațiile S.U.A. – Arabia Saudită: recalibrare sau resetare?

Dumitru CHICAN

59 Zece ani de „primăvară” în Arabia Felix: războiul continuă

Dinu COSTESCU

61 Israel-Iran: cercul vicios al unui „război secret”

Dinu COSTESCU

63 Contenciosul palestiniano-israelian: la masa negocierilor sau la Tribunalul Penal de la Haga?

Dumitru CHICAN

66 Alegerile israeliene: nimic (prea nou) sub soare

Munir SALAMEH

68 După Israel, palestinienii: sezonul adunării la urne

Munir SALAMEH

ASIA CENTRALĂ

71 Între Ankara, Moscova și Beijing: Asia Centrală ca ecuație de securitate

Reza SHAHRESTANI

74 Despre autori

Motto: „Opiniile sunt libere, dar nu și obligatorii”—I.L.Caragiale

EDITORIAL

Reasumarea, de către SUA, a poziției de lider internațional

Constantin IACOBÎĂ

Un număr de decizii și acțiuni recente ale administrației Biden au fost de natură să anunțe, fără echivoc, intenția SUA de reasumare a poziției de lider internațional responsabil, care conduce prin puterea exemplului.

Cel mai important demers, prin implicațiile la nivel global, precum și cel mai anticipat, l-a constituit readerarea SUA la acordul de la Paris privind încălzirea globală și întrunirea de către președintele Joe Biden a unui număr de 40 de lideri globali – în penultima săptămână a lunii aprilie a.c. – pentru un summit virtual pe temă, încheiat cu anunțarea unui obiectiv american de a reduce cu 50% emisiile de gaze de seră până în 2030.

Imediat după aceea, în data de 24 aprilie a.c., cunoscută drept Ziua Comemorării Genocidului Armean, președintele Joe Biden a citit o declarație în care, pentru prima dată, o administrație americană a folosit termenul „genocid” pentru a caracteriza evenimentele care au avut loc în campania condusă de Imperiul Otoman împotriva propriilor cetățeni armeni, începând cu 1915.

Nu în ultimul rând, și din punct de vedere cronologic precedând cele de mai sus, administrația Biden a anunțat – în 15 aprilie 2021 – impunerea unui pachet larg de sancțiuni asupra Rusiei vizând în principal afectarea capacității Moscovei de a împrumuta bani de pe piețele globale. Washingtonul a anunțat că sancțiunile au fost impuse ca urmare a operațiilor cibernetice rusești care au avut drept țintă alegerile prezidențiale americane din 2020, agenții guvernamentale și companii americane, precum și pe fondul campaniei destabilizatoare ale Rusiei de la granița cu Ucraina.

Atât prin conținut, dar și prin simbolistică, aceste demersuri reprezintă o îndepărtare clară a SUA de la cursul politicii externe stabilit de administrația Donald Trump și chiar anterior mandatului acesteia (în problema recunoașterii genocidului armean).

În ce măsură va reuși administrația Biden să asigure readucerea SUA la *leadershipul* global – un *leadership* pe cât de necesar pe atât de dificil de realizat? Iar aici trebuie subliniat că administrația Biden a angajat actorii internaționali relevanți vizați de demersurile menționate mai sus – China, Rusia și Turcia – pentru a obține fie cooperarea acestora (a Chinei, în ce privește clima), fie prevenirea unor eventuale escaladări (cu Rusia în primul rând, dar și cu Turcia – pe problema genocidului armean).

Prima mare provocare, pentru SUA după patru ani de izolaționism, „America First” și absență de la lupta împotriva încălzirii globale, o reprezintă credibilitatea. Astfel, în timp ce secretarul de stat Antony Blinken a subliniat și totodată avertizat – în deschiderea summitului privind clima – că „daca America eșuează în a conduce lumea pe tema crizei climatice, ne vom trezi că din această lume nu va rămâne mare lucru”, MAE chinez expunea poziția Beijingului printr-o frază sugestivă: „SUA alege să se alăture sau să plece după plac, în ce privește Acordul de la Paris”. Și, conform Beijingului, întâlnirile americano-chineze premergătoare summitului s-au materializat prin convenirea cooperării în domeniul climei, însă fără asumarea unor obiective noi. Însă credibilitatea SUA se dovedește a fi o problemă care ține nu doar de percepția și comportamentul actorilor externi relevanți, ci și de specificul alternanței administrațiilor democratice și republicane, însoțite tradițional de diviziuni profunde în Congres – inclusiv pe tema investițiilor în energii curate.

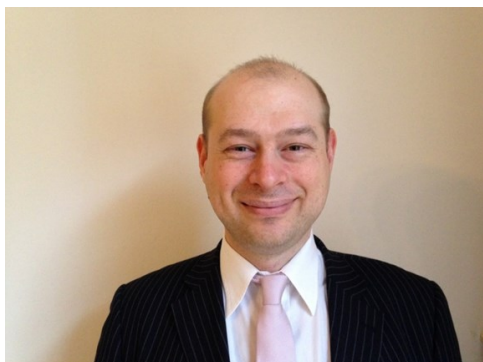
În ce privește Rusia, care și-a demonstrat potențialul și capacitatea de a amenința stabilitatea și securitatea spațiului european, precum și legătura transatlantică, Vladimir Putin a reacționat la sancțiunile americane recente escaladând în regiunea Mării Negre. Și, edificator în privința efectelor acestei escaladări asupra balanței de ansamblu a relațiilor SUA-Rusia este faptul că, aparent în aceeași zi în care a avut loc dialogul prin telefon între președinții Joe Biden și Vladimir Putin, Washingtonul a anulat o vizită navală americană în Ucraina (prin Marea Neagră).

SITUAȚIA INTERNAȚIONALĂ

Robert Adam: „Populismul este alcătuit din aceeași substanță ca democrația. Este «Masca de Fier» a democrației reprezentative, geamănul ascuns. Nu poate dispărea pur și simplu, deoarece este parte integrantă a ADN-ului democrației.”

Din punct de vedere politic, retorica populistă are succes într-o lume în care amenințarea este globală, este semnul ascensiunii mișcărilor populiste. Astfel de scenarii au existat și vor exista, indiferent de natura și dimensiunea amenințării.

Robert Adam este diplomat, expert în științe politice, autor și editor. El a prezentat opiniile sale pe tema *Populismul în timpul pandemiei*, în interviul pe care l-a acordat revistei *Pulsul Geostrategic*.

Pulsul Geostrategic: De mai bine de un an, acum, pandemia de coronavirus a pus stăpânire pe titlurile mass-mediei internaționale. Aflați în situația unei crize globale, liderii populiști au încercat, prin politicile lor, să profite de temerile și clivajele din ce în ce mai numeroase în comunitățile care sunt cel mai rău afectate de pandemie. În ce măsură se dorește ca retorica populistă să discrediteze, în acest context, încrederea și imaginea profesioniștilor, în special a celor din domeniile medical și de sănătate?

Robert Adam: Populiștii triumfează prin promovarea diferențelor dintre „oamenii adevărați” și elite. Dar, după cum specifica Jan-Werner Müller, istoric din cadrul Universității Princeton, într-un editorial pentru ziarul *The Guardian*, curentul actual se bazează pe denigrarea acelor elite care pretind că au dobândit autoritate datorită educației și studiilor de specialitate (medici, avocați, profesori universitari). În perioada

pandemiei, experții în domeniul sănătății au devenit mai vizibili și contestarea expertizei acestora a reprezentat o modalitate de a manipula opinia publică. Nimeni nu agreează veștile proaste, iar experții din domeniul sănătății au fost nevoiți să le facă publice. În vremuri de restriște, dacă iei partea populației și discreditezi opinia experților din domeniul medical, adopți de fapt o strategie clară vizând popularitatea. Cu toate acestea, sceptici în privința COVID-19 precum Boris Johnson, Donald Trump sau Jair Bolsonaro au ajuns să se infecteze cu noul coronavirus. Președintele Tanzaniei, John Magufuli, o altă persoană care nu a crezut în existența virusului, chiar a decedat. Aceste aspecte au determinat majoritatea liderilor să acționeze cu atenție. Teoriile conspirației și atacurile la adresa experților în probleme medicale și de sănătate au continuat să fie promovate de politicieni de nișă. Indivizi nemulțumiți de atmosfera tensionată și de recesiunea economică sunt predispuși să aplece urechea la astfel de subiecte acum, mai degrabă decât în perioade normale. Pe rețelele de socializare, reacțiile negative au o influență de șase ori mai mare decât cele pozitive. Criticile experților sunt utilizate pe post de instrument de manipulare politică a persoanelor noi în domeniu sau a actorilor politici mai puțin importanți.

În lupta pentru resurse și supraviețuire, politica bazată pe supremație și concurență a denigrat și contestat ideea de intensificare a cooperării și de creștere a solidarității la nivel supranațional. S-a dovedit această abordare a fi una câștigătoare pentru liderii populiști?

Poetul englez John Donne scria, în urmă cu aproape patru secole, vestita poezie „No Man Is an Island”¹, care face referire la caracterul social al omului. Cu toate acestea, într-o perioadă de pandemie, complexul orașului sub asediu ia amploare. Cetățenii dezorientați așteaptă să fie protejați de stat, ceea ce este mai mult decât plauzibil, ca parte a contractului social. Acest lucru

1. Nota traducătorului - „Nimeni nu este singur”

înseamnă și acces rapid la vaccinuri. Cu toate acestea, foarte puține țări sunt capabile să producă vaccinuri în masă. Doar prin angrenarea resurselor științifice, financiare și tehnologice, vaccinurile au putut fi produse, aprobate și distribuite atât de repede. Actori internaționali mai puțin relevanți abia au acces la vaccinuri.

Susținătorii narativei „supremației” ar avea nevoie să: a) fie capabili să asigure protecție rapidă și de încredere prin mijloace exclusiv domestice (numai SUA, China și UE au capacitatea să ia în considerare o astfel de opțiune) și b) să asigure cu orice preț deficitul de resurse din afară și să își permită să fie acuzați de egoism într-o criză globală (nicio țară sau bloc nu deține această capacitate). Acest scenariu era tentant pentru Donald Trump sau Boris Johnson, însă economiile țărilor pe care le conduceau/conduc sunt extrem de globalizate, iar reputațiile lor ar fi avut prea mult de suferit. Cu toate acestea, există peste tot o parte a populației care dorește implementarea de soluții interne pentru toate problemele și crizele și încearcă să le promoveze. Însă, nu este în măsură să adopte decizii politice.

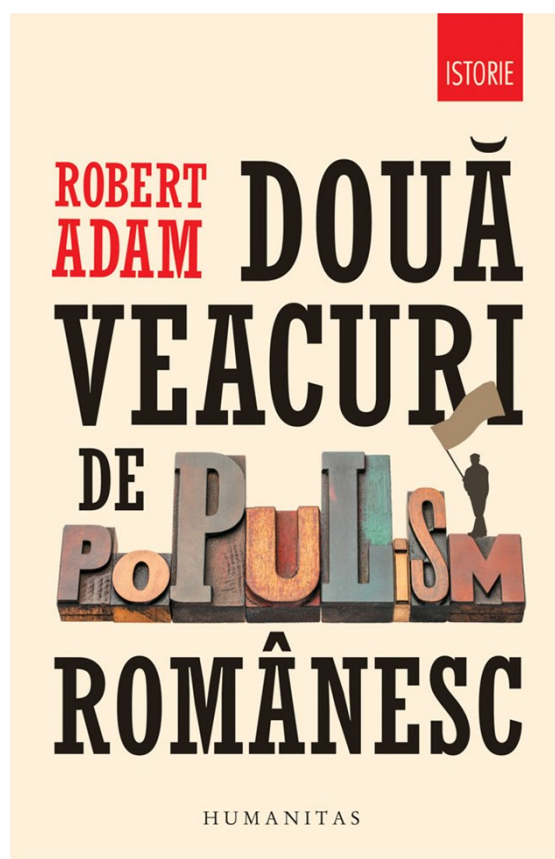
Supuse criticilor inerente cauzate de crize economice și sociale severe, partidele și instituțiile tradiționale au reușit, cel puțin până în momentul de față, să frâneze ascensiunea mișcării populiste, care nu este în stare să vină cu măsuri de durată. Paradoxal este faptul că, la nivelul opiniei publice în țările foarte afectate de pandemie, măsurile propuse de populiști referitoare la schimbare nu au corespuns așteptărilor cetățenilor, care își doresc stabilitate și siguranță. Având în vedere acest aspect, a avut criza cauzată de pandemia de COVID-19 impactul necesar să declanșeze o reconfirmare a contractului social între cetățeni și țările/guvernele lor?

Întrebarea care s-ar putea pune este: dincolo de ocazia apărută de a prelua puterea, au fost liderii populiști cu adevărat interesați de această acțiune într-un astfel de context? Liderii politici care au încercat să minimalizeze efectele pandemiei au fost afectați imediat și semnificativ de realitatea crudă (vezi Trump, Bolsonaro și Johnson). Pentru populiștii din opoziție, oportunitatea care s-a ivit a fost de a profita de criză și de a culege fructul viitoarelor victorii electorale. Numai că jocul a fost uneori mult prea evident. Studiile arată că societățile în care nivelul încrederii și capitalul social sunt ridicate au trecut mai bine prin pandemie. În aceste societăți, contractul social va fi redefinit și va fi mai puternic. La polul opus, în țări

cu probleme politice cronice, pânza socială se va destrăma mai ușor.

În același timp, a fost reticența privind schimbarea mai exigentă față de politicile populiste sau, din contră, a reprezentat un teren propice pentru apariția unor lideri politici care se înfățișează precum niște salvatori?

Crizele vor aduce întotdeauna în față lideri populiști. Au soluții simple la probleme complicate și prea puțini sunt aceia care pot analiza îndelung suficiente aspecte, astfel încât să adopte decizii politice pertinente. Dar într-o pandemie este nevoie de lideri responsabili, care sunt capabili să adopte decizii lipsite de popularitate. Populismul în vreme de pandemie este fie prea cinic – „virusul îi ucide doar pe cei slabi, nu este nevoie să izolezi pe toată lumea” – fie prea înclinat către teoria conspirației – „este doar o gripă”, pentru a obține suficient sprijin. Salvatorii se vor arăta după criză, atunci când cei care au adoptat decizii dure vor plăti pentru ele din punct de vedere politic.

Cartea *Două seacuri de populism românesc* a fost publicată de editura Humanitas în 2018

Consultări de ordin electoral în perioada pandemiei au arătat o prezență electorală scăzută, iar campaniile de profil și-au pierdut din energia care de obicei se propaga pe durata mitingurilor

electorale, la care participa un număr mare de alegători. Ținând cont de aceste aspecte, în ce măsură lipsa organizării unei campanii față în față și a desfășurării alegerilor într-un mediu anost au constituit obstacole majore pentru liderii și partidele populiste?

Nu există o regulă cum că prezența la alegeri pe timp de pandemie ar trebui să fie mică. Alegerile prezidențiale din Polonia au înregistrat cel de-al doilea cel mai mare număr de alegători prezenți la urne în ultimii 30 ani, atât pentru primul cât și pentru al doilea tur de scrutin. Alegerile prezidențiale din SUA au înregistrat un record din punct de vedere al mobilizării alegătorilor. În martie 2021, alegerile legislative din Olanda au adus la urne un mare număr de cetățeni. Participarea redusă la urne în România nu a fost din cauza pandemiei ci a avut alte cauze, inclusiv percepția alegătorilor cum că rezultatul fusese deja stabilit dinainte. Liderii populiști au devenit experți în campaniile din mediul online și au avut capacitatea de a profita de pe urma nemulțumirilor și nervozității. Cele mai mari partide au avut tot interesul să mențină campaniile plictisitoare pe timp de pandemie, deoarece provocarea unor emoții puternice ar fi fost benefică mișcărilor anti-sistem.

Cum diminuarea extinderii și efectelor pandemiei a reprezentat cea mai mare provocare a anului 2020, pentru perioada următoare putem identifica drept provocări principale crizele socială și economică. În ce măsură pot, tensiunile și nemulțumirile acumulate în ultimul an, crea terenul propice pentru ascensiunea populismului?

Dacă pandemia a reprezentat o ocazie ratată pentru populism, consecințele sale economice și sociale, precum și îngrădirea libertății, pot îndepărta barierele și permite valului populist să ajungă la țarm. Criza, perioadele de tranziție, transformările reprezintă un teren propice pentru tot felul de mișcări populiste. Costurile economice ale pandemiei, care au fost cumulate, vor trebui achitate în următorii ani. Acest lucru va stârni cu siguranță furie și nemulțumire, semințele magice ale recoltei populiste.

Pe de altă parte, populismul a fost mult asociat Brexit-ului, ascensiunii lui Marine Le Pen și în special victoriei lui Donald Trump în alegerile prezidențiale din 2016. După ce Trump a plecat de la Casa Albă și de când i s-a interzis accesul pe rețelele de socializare, ne putem aștepta la o criză a populismului?

Populismul este alcătuit din aceeași substanță ca democrația. Este *Masca de Fier* a democrației

reprezentative, geamănul ascuns. Nu poate dispărea pur și simplu, deoarece este parte integrantă a ADN-ului democrației. Populismul este ciclic; când este mai vizibil, când mai puțin vizibil. Populismul ca un „sindrom”, o maladie a democrației, este intens analizat de științele sociale. Dar acest fapt nu înseamnă că este prezentat cu exactitate. Întrebările pe care le pune populismul sunt de cele mai multe ori irelevante. Problema rezidă în răspunsurile pe care acesta le furnizează, care de cele mai multe ori sunt greșite. Cu toate acestea, putem considera populismul ca fiind anticorpus democrației. Dacă încurajează prezența locală și nu pune la îndoială structura sistemului însuși, putem presupune cu exactitate că impactul discursului populist asupra democrației ar putea fi benefic.

* * *

NOTĂ: Robert Adam este diplomat, expert în științe politice, autor și editor. Este doctor în științe politice, diplomă obținută în Belgia, la Bruxelles, pe lângă Universitatea Liberă, iar lucrarea de licență a abordat subiectul populismului. A efectuat studii în Franța (*École Normale Supérieure*, Sorbona, specializarea științe politice) și în România (Universitatea București). Este cercetător asociat în cadrul ULB CEVIPOL (Centrul pentru Studii Politice) și profesor asociat la Facultatea de Științe Politice, Universitatea București.

Cartea sa *Două veacuri de populism românesc* a fost publicată de Editura Humanitas în 2018. În ultimul trimestru al anului 2021 va apărea și versiunea în limba franceză.

S.O.S. resursele globale comune ale planetei

Dr. Ion I. JINGA

Când eram un adolescent dornic să descopere lumea, am învățat alfabetul Morse pentru comunicarea la distanță. În codul Morse, semnalul ce semnifică urgența este o secvență de trei puncte – trei linii – trei puncte, corespunzătoare literelor „SOS”. Folosit inițial pe mare de către navele în pericol, în limba engleză mesajul este asociat expresiei „*Save Our Ship*” – „*Salvați corabia noastră*”. SOS indică o criză iminentă și necesitatea unei acțiuni imediate.

Oamenii de știință spun că numărul planetelor din univers ar putea fi 7×10^{20} (7 urmat de 20 de zerouri), însă cele mai multe nu au condiții pentru a susține viața. Planeta Albastră, pe care trăim, beneficiază de o combinație de elemente vitale pentru supraviețuire – pământ, oceane, râuri, păduri, atmosferă, biodiversitate și climă – și ar putea fi, mai degrabă, o anomalie statistică în univers.

Termenul de „*Resurse globale comune*” – „*Global Commons*” în limbajul ONU – este folosit pentru a defini acele resurse naturale ale planetei care se află dincolo de limitele suveranității statelor și se referă, în mod tradițional, la oceanul planetar, atmosferă, spațiul extra-atmosferic și continentul Antarctica. Recent, schimbările climatice, biodiversitatea și regiunea Arctică au fost, de asemenea, incluse în categoria „*Global Commons*”. În ultimii ani, au loc dezbateri dacă Internetul, ca sistem global de computere interconectate prin tehnologii de telecomunicații, face parte din resursele globale comune. Răspunsul pare a fi mai degrabă „Nu”, deoarece rețeaua Internet se află, în mare parte, în proprietate privată (guvernanța Internetului este un subiect în dezbateri). Spațiul cibernetic – „*Cyberspace*” – poate fi, însă, considerat parte a „*Global Commons*”, conceptul fiind legat de libertatea de exprimare.

Aproape peste tot în lume resursele naturale sunt supra-exploatate, cu un impact masiv asupra mediului înconjurător. Această realitate este adesea numită „*Tragedia resurselor globale comune*”. Din 1970 și până astăzi, economia globală a crescut de cinci ori, iar producția de bunuri alimentare cu 300%. În aceeași perioadă, îngrășămintele chimice acumulate în ecosistemele costiere au generat „*zone moarte*” pe o suprafață totală mai mare decât cea a Marii Britanii. Populația globului se apropie

de zece miliarde, iar consumul de alimente este așteptat să crească cu peste 50% până în 2050. Pentru a produce hrana necesară omenirii, se estimează că o suprafață suplimentară de teren de două ori mai mare decât India ar urma să fie transformată în teren agricol. În fiecare an, planeta pierde 10 milioane ha de pădure – o suprafață egală cu cea a Islandei. Despăduririle masive afectează sistemul de apă dulce, diminuează capacitatea pădurilor de a stoca dioxidul de carbon și amplifică consecințele dezastrelor naturale. Penuria de apă ar putea deveni, în curând, o nouă *normalitate* în multe părți ale lumii, afectând cca. 5,7 miliarde de oameni până în 2050. Afecțiunile cauzate de poluarea aerului produc 6,5 milioane de decese premature în fiecare an.

Datorită încălzirii globale, un milion din cele opt milioane de specii de plante și animale care există pe Pământ riscă să dispară. Avem astăzi în atmosferă cea mai mare cantitate de gaze cu efect de seră din ultimul milion de ani. Un studiu publicat în 2019 de Academia Națională de Științe a Statelor Unite arată că, într-un scenariu cu emisii reduse, până în anul 2100 nivelul oceanului planetar ar crește cu 69 cm, raportat la nivelul din anul 2000, iar dacă emisiile vor fi ridicate, creșterea ar putea fi de 111 cm. Creșterea nivelului oceanelor va face ca numeroase state insulare să dispară de pe hartă. Trăim într-un „*sat global*”, de aceea nicio țară nu este imună la poluare, degradarea mediului, distrugerea biodiversității sau răspândirea bolilor infecțioase. În același timp, niciun stat nu dispune de mijloace pentru a rezolva singur astfel de probleme.

Soluția constă în inversarea tendințelor de evoluție a climei, biodiversității și oceanelor și în construirea unei economii globale sustenabile. Pentru aceasta, sunt necesare schimbări comportamentale și transformări structurale. În iunie 2020, Klaus Schwab, Președintele Executiv al Forumului Economic Mondial (autor al cărții „*Cea de-a patra revoluție industrială*”), aprecia că: „*Pandemia de COVID-19 reprezintă o oportunitate rară și redusă în timp de a reflecta, reimagina și reseta lumea în care trăim, pentru a crea un viitor mai sănătos, mai echitabil și mai prosper*”. Pandemia a demonstrat că acest lucru este posibil atunci când nu mai sunt alte opțiuni. În cazul COVID-19, purtăm mască, ne spălăm pe mâini, păstrăm distanța socială. Pentru a evita „*tragedia*

resurselor globale comune”, va trebui să renunțăm la comportamente nocive în relația cu natura, să reducem risipa de hrană și apă, precum și să ajungem la un nivel zero de emisii până în anul 2050.

Sunt necesare și o serie de transformări structurale: decarbonizarea producției de energie, electrificarea transportului și industriei, creșterea eficienței energetice, trecerea de la transportul rutier de mărfuri la cel pe cale ferată și maritim, protejarea pădurilor, refacerea zonelor degradate, oprirea supra-exploatării speciilor, stoparea poluării marine, curățirea oceanelor de plasticul care sufocă viața, amprentă „zero” de carbon la construcțiile noi, economie circulară, folosirea materialelor regenerabile, asimilarea revoluției digitale în viața cotidiană.

Într-un astfel de proiect, contractul social dintre oameni, guverne și marile corporații trebuie să devină mai inclusiv și adaptat noilor realități. Măsurile de creștere a încrederii între state sunt importante nu doar în domeniul securității internaționale, ci și pentru gestionarea resurselor globale comune, iar acest lucru este posibil doar într-o ordine globală bazată pe reguli și pe normele de drept internațional. În această paradigmă, Organizația Națiunilor Unite are un rol-cheie, deoarece construcția unor societăți inclusive și reziliente, care să genereze redresarea ecologică, digitală și sustenabilă a economiei globale și să valorifice avantajele revoluțiilor *InfoTech* și *BioTech*, presupune soluții bazate pe multilateralism. În iunie 2019, peste 50 mari organizații filantropice, de cercetare, mass media și de afaceri din lume au format un parteneriat numit „*Alianța pentru Resursele Globale Comune*”, cu obiectivul de a crea o rețea de acțiune bazată pe date științifice, pentru protejarea populației și planetei, refacerea resurselor globale comune și promovarea unor schimbări sistemice. Un număr de 1200 companii s-au alăturat deja acestui proiect. În septembrie 2019, Franța și Germania au lansat „*Alianța pentru Multilateralism*”, un forum pentru promovarea de soluții comune la provocările globale, prin consolidarea cooperării multilaterale. România s-a alăturat inițiativei în anul 2020.

În februarie 2021, la lansarea raportului Programului ONU pentru Mediu „*Să facem pace cu natura*”, Secretarul General Antonio Guterres spunea: „*Pentru prea mult timp, am purtat un război sinucigaș și fără sens cu natura. Rezultatul îl reprezintă trei crize interconectate: perturbarea mediului, distrugerea biodiversității și poluarea*

care ne amenință viabilitatea ca specie. Fără ajutorul naturii, nu vom putea prospera, sau chiar supraviețui. Este timpul să reevaluăm și să resetăm relația noastră cu natura. Drumul către economia sustenabilă există, el presupune energie regenerabilă, sisteme de hrană sustenabile și soluții bazate pe natură”.

Epilog. Resursele globale comune au fost multă vreme conceptualizate în termeni financiari. Zeci de ani, omenirea s-a concentrat mai mult pe exploatare și profit, decât pe protecție și conservare. Descoperim acum că suntem o lume mare pe o planetă mică, folosim mai multe resurse decât capacitatea acesteia de regenerare și ne apropiem de punctul dincolo de care întoarcerea nu va mai fi posibilă. Am putea, eventual, supraviețui fără bani dar, cu siguranță, nu și fără ecosisteme capabile să susțină viața. Această realitate reprezintă un semnal SOS ce indică o criză iminentă și necesitatea unei acțiuni imediate. Poate că în univers există 7×10^{20} planete, dar *Pământul* este singura noastră casă și corabia cu care călătorim prin spațiul intergalactic. Protejându-i resursele globale comune, ne protejăm viitorul pe o planetă sustenabilă.

Așa cum remarca Președintele României, domnul Klaus Werner Iohannis, de la tribuna Adunării Generale a ONU, în septembrie 2019: „*Suntem astăzi, toți, profund interconectați prin guvernanta multilaterală. Soluțiile la aceste provocări economice, sociale și de mediu care se întrepătrund pot fi găsite doar printr-un angajament reînnoit față de multilateralism și o ordine internațională bazată pe reguli, cu ONU în centrul său*”.

Promovarea intereselor naționale presupune, deopotrivă, patriotism și cooperare globală. Profesorul Yuval Noah Harari (autorul cărții „*Homo deus. Scurtă istorie a viitorului*”) argumentează că nu există contradicție între naționalism și globalism: „*Naționalism înseamnă să îți iubești compatrioții. Și, în secolul XXI, pentru a proteja siguranța și viitorul compatrioților tăi, trebuie să cooperezi cu străinii. Deci, în secolul XXI, cei care sunt buni naționaliști trebuie să fie și globaliști. Globalism înseamnă un angajament față de anumite reguli globale, reguli care nu neagă unicitatea fiecărei națiuni, ci doar reglementează relațiile dintre națiuni*”.

Post Scriptum. La 1 aprilie voi participa, alături de alți ambasadori la ONU, la o conversație deschisă, în nume personal, despre „*Resursele globale comune în secolul XXI*”.

NOTĂ: Opiniile exprimate în acest articol nu angajează poziția oficială a autorului.

„Marea resetare”: între umanism, postumanism și omul cyborg

Ambasador profesor Dumitru CHICAN

La trecerea în al doilea an de la declanșarea pandemiei COVID-19, cu toate consecințele trăite la nivel global, elaborarea de predicții și prognoze despre lumea de după tăvălugul pandemic se dovedește a fi, mai degrabă, o cursă a supozițiilor și a incertitudinilor. Lupta împotriva acestui flagel continuă să se afle în strânsă dependență de factori imprevizibili și fluctuanți. Cât va mai dura și câte valuri se vor mai succede, cât de profunde și durabile vor fi urmările măsurilor de izolare, cu ce unități de măsură vor fi evaluate pierderile de vieți omenești, dimensiunile șomajului, falimentele economice, dezechilibrele educaționale, până unde va înainta rolul sistemelor politice de guvernare în morfologia intimă a societății, a economiei, a sacrosanctelor drepturi și libertăți cetățenești și umane sunt doar câteva interogații fundamentale despre chipul viitorului imediat fie la nivel global, fie în dimensiunea națională a statelor, societăților și capacităților lor de reziliență - coordonate ale căror amplitudine și dinamică rămân, în marea lor parte, necunoscute.

Ceea ce se poate afirma fără teama de a greși este realitatea - deja constatată - că orice lacune, eșecuri, stângăcii și defecte în funcționarea sistemului global de securitate împotriva marelui pandemic și crizelor adiacente se vor resimți nemijlocit și ascensional în întreaga sferă a economiei, politicii și dinamicii sociale și vor face mai dificilă și costisitoare readucerea pe linia de plutire a instituțiilor, structurilor, sistemelor și entităților care nu au avut capacitatea de a se integra în gestionarea globală a provocărilor pandemice cu care sunt și vor mai fi confruntate.

O renaștere și o resetare instituțională presupune și va impune o regândire și reșezare a priorităților în spațiul relaționării politice internaționale.

Iar un asemenea proces, deloc ușor, dar de o însemnătate existențială, trebuie să includă, în mod solidar, voința și efortul comun pentru corectarea dezechilibrelor care există în ceea ce privește gândirea, configurarea, adoptarea și implementarea deciziilor politice în toate segmentele amenințărilor majore care trebuie să fie plasate în partea superioară a inventarului de priorități - de la amenințarea conflictuală până la bio-securitatea comunității umane globale și la degradarea climatică.

Cu excepția celor două războaie mondiale, fenomenul pandemiei de coronavirus poate fi privit drept cea mai gravă criză care, în ultimul secol, a lovit simultan, nediscriminatoriu și multilateral sfera socială, sanitară, economică, comunicațională, educativă și spațiul guvernării politice pe întregul areal comunitar uman al planetei. În atare conjuncturi, sunt cât se poate de firești îngrijorarea și nesiguranța, dar și presiunea insidioasă cu care proliferază întrebările privitoare la ordinea mondială în care „lumea de după” va fi silită să existe și să-și protejeze existența, valorile și identitățile.

Anticipând viitorul global

În ultimul deceniu, lumea fost confruntată cu o înlanțuire de crize mai mult sau mai puțin dramatice, dar care au avut în comun apariția imprevizibilă, (și, *ipso facto*) șocantă și însoțită de incapacitatea sau lipsa interesului de predicție și de anticipare a măsurilor preventive.

Referindu-ne la dimensiunile ultimului secol și exceptând apocalipsa celor două războaie mondiale, putem spune că pandemia de coronavirus este cea mai gravă criză derulată ca un serial al tristeții pe care sunt silite să îl trăiască generațiile acestei perioade istorice pe care, cu multă acribie, vocile virale ale zilelor noastre o numesc „era postmodernismului”.

Să amintim, ca exercițiu pentru memorie, câteva dintre asemenea perioade de șoc mai apropiate de zilele noastre:

- Criza care, în anii 2010, a afectat arealul european, cu un puternic impact asupra sistemelor de securitate și cu un înalt grad de austeritate și alienare socială și instituțională.

- Revoltele populare care, un an mai târziu și sub numele metaforic de „Primăvara Arabă”, au cuprins

regiunea și lumea arabă a Orientului Mijlociu și nordului african, generând, totodată, o reconfigurare a sistemului regional prin ascensiunea puternică a intereselor naționale și naționaliste, dar și prin deschiderea largă a intervenționismului extern în contextul revirimentului abrupt al radicalismului jihadist-islamist.

- Explozia, în 2015, a migraționismului și a fluxului de refugiați, însoțit, în cea mai mare parte a spațiului european, de ascensiunea curentelor politico-ideologice populiste și naționalist-șovine și contestare ale ordinii internaționale liberale în favoarea separatismului naționalist cu puternice nuanțe șovine.

- Instaurarea, în 2016, a mandatului administrației Donald Trump, care a însemnat patru ani de izolaționism american sub semnul unor sloganuri naționaliste și populiste precum „America first” sau „Make America great again” și al unei strategii politice externe turbulente și non-cooperante în raport cu comunitatea lumii globale și cu organizațiile și tratatele internaționale.

Starea tensionată a lumii, asociată cu scepticismul care nu de puține ori îi determină pe decidenții politici să ignore efortul predictiv, nu înseamnă că demersul de prognoză și predicție trebuie să fie abandonat. Dimpotrivă, acesta trebuie să fie respectat și considerat drept prioritate a acțiunii globale, solidare și multidisciplinare. A scruta viitorul nu înseamnă pre-figurarea evenimentelor și a evoluțiilor factuale, concrete, ci, mai degrabă, a atrage atenția decidenților asupra unor potențiale evoluții și tendințe care, la un moment dat, pot degenera în provocări și amenințări.

Dar chiar și acuratețea prognozelor și avertismentelor va fi afectată și își va diminua valoarea atâta vreme cât beneficiarii predicțiilor, adică planificatorii și decidenții politici, vor rămâne prizonieri ai influențelor unor factori subiectivi sau mercantili precum convingerile ideologice, competițiile pentru putere și influență sau tentația de a orienta deciziile în direcția vicioasă a acumulării rapace de beneficii individuale sau de clan, în detrimentul valorilor fundamentale ale egalității de șanse, libertății, justiției și construcției benefice întregii societăți, fără discriminare.

În perspectiva unei lumi post-pandemice, a cărei fizionomie este, încă, învăluită în aburii imaginației, ai așteptărilor și ambițiilor, strădania pentru creionarea cât mai credibil cu putință a orizontului viitor va trebui să regândească și să reproblematizeze necesitatea atragerii potențialului predictiv și introspectiv al actorilor non-statali din

diferite regiuni culturale și cunoscători în profunzime ai realităților care, de obicei, sunt obnubilate și ascunse sub conveniențele discursive ale politicilor oficiale. O asemenea participare circumscrisă unei perspective cooperante, inclusive și globale, va aduce o contribuție valoroasă la îmbogățirea paradigmelor și la aplatizarea faliilor, clivajelor și conflictelor care divizează lumea contemporană, netezind mai decis drumul către „lumea normală” de mâine.

Marea resetare: o lume nouă, aceiași oameni?

În 1992, politologul american Francis Fukuyama producea un reviriment cultural și intelectual prin cartea sa „Sfârșitul istoriei și ultimul om” (*The End of History and the Last Man*) - devenită, rapid, un best-seller.

Ideea axială pe care autorul o dezvoltă este aceea că încheierea Războiului Rece și prăbușirea Zidului Berlinului au marcat victoria și supremația absolută și ireversibilă a democrației liberale și a capitalismului asupra tuturor celorlalte ideologii politice și sisteme economice și de guvernare. În pofida ecurilor elogioase pe care le-a generat, cartea lui Fukuyama nu a fost ocolită de critici între care s-au regăsit, prin tonul tranșant, comentariile filosofului algeriano-francez Jacques Derrida (întemeietor al teoriei Deconstructivismului), pentru care „Sfârșitul istoriei” nu este decât o vitrină abundent decorată a capitalismului biruitor (și, mai ales, a modelului american al capitalismului) în care va trăi „omul nou” pe care, sceptic și sarcastic, Derrida îl aseamănă cu paradigma omului nou propovăduit de avatarurile comuniste ale ideologiei marxiste.

Dacă teoria lui Fukuyama a succedat unei răspântii de anvergură istorică - încetarea divizării lumii în două tabere atavice ostile - cea din estul european și „lumea liberă” a emisferei occidentale, criza pandemiei globale COVID-19 a prilejuit, chiar de la începuturile sale, diseminarea înfrigurată și triumfalistă ante-factum a teoriei unui nou „sfârșit de istorie” și a unei „reporniri” fundamentale a lumii noi. Și este vorba de virala teorie botezată „Marea Resetare” (*The Great Reset*, în retorica anglo-saxonă) și („*La grande réinitialisation*”, în retorica francofonă). Sintagma „marii resetări” a lumii și ideile pe care le încorporează s-au aflat, îndeosebi în ultimii ani, în fruntea listei priorităților tematice ale sesiunilor anuale ale Forumului Economic Mondial, al cărui port-stindard este inginerul și economistul german Klaus Schwab, fondator (în 1971) și Președinte al

Forului Economic Mondial - cunoscut, în mod curent, sub denumirea de Forumul Economic Davos, după numele orașului elvețian omonim în care s-a desfășurat prima reuniune anuală a acestei entități care se autodefineste, juridic, ca organizație/fundație non-profit, acționând pentru perfecționarea perpetuă a ordinii mondiale, cu accent pe segmentele și pârgurile economice ale acesteia.

Klaus Schwab

Ediția din anul 2021 a Forumului Economic Davos, desfășurată în luna ianuarie, în format de video-seminar (din cauza pandemiei) s-a particularizat atât prin comunicarea de la distanță, cât și, mai ales, prin aceea că participanților le-a fost prezentat, pentru prima oară, un îndrumar-agendă de acțiune pentru resetarea globală, așa cum a fost aceasta dezvoltată în cea mai recentă carte a lui Klaus Schwab, publicată sub titlul *“COVID-19, The great reset”*, care se adaugă altor trei lucrări pe aceeași temă, respectiv *“Stakeholder Capitalism - A Global Economy”*, *“Shaping the Future of the Fourth Industrial Revolution”* și *“Stakeholder Capitalism - A Global Economy that Works for Progress, People and Planet”*. Toate aceste volume stau, în mod vizibil, sub semnul devisei rostite de autorul însuși, care afirma că „ieșirea din pandemia COVID-19 va fi primul pas către un control fără precedent asupra omenirii”.

În definitiv, ce se urmărește prin marea resetare a lumii, așa cum o imaginează teoreticienii și susținătorii ei?

În puține cuvinte, împrumutate din retorica lui Klaus Schwab, acest proces este conceput ca un summum de practici și măsuri reformiste globale menite să creeze o lume economică, socială, politică și ambientală mai bună, adică o lume mai puțin fragmentată, mai puțin distructivă, mai inclusivă și mai echitabilă.

Nimic mai frumos, spun criticii, dacă Infernul nu ar fi pavat, și el, cu bune intenții. Mai mult și chiar înaintea înțelepților, cei care au ridicat sprâncenele

a mirare au fost liderii participanți la forumul Davos și viitori manageri ai procesului de resetare a lumii, precum și prestigioase cotidiane. Să-i ascultăm:

- Wall Street Journal: „A susține că marii oameni de afaceri ar putea ca, pe lângă profit, să construiască o lume mai bună, înseamnă a accepta și o discuție a contra-argumentelor care ar duce, cu siguranță, la concluzia că liderii de afaceri ar putea, de fapt, să înrăutățească lumea - adică exact ceea ce dorește și domnul Schwab”

- Manuel Macron, președintele Franței: „Trebuie să ne concentrăm pe inegalitățile generate de capitalism, aceasta oferind și soluția pentru ieșirea din pandemie”.

- Cancelarul Angela Merkel: „Chiar avem nevoie, da sau nu?, de resetarea lui Schwab?”

- Pentru Vladimir Putin, „teoria lui Klaus Schwab este simplistă și ipocrită, similară cu o anomalie întunecată”.

Această distopie prin care componentele unui organism viu ar fi reasezate haotic, a condus, deocamdată, la diseminarea acuzelor aduse viziunii lui Klaus Schwab, căruia criticii îi impută intenția de a supralicita „biruința capitalismului” despre care vorbea Fukuyama și de a urzi o „conspirație a elitelor bogăției” prin care să fie construită, în final, o nouă guvernanta globală.

Din punctul de vedere al celor care, fără a fi susceptibili de „conspiraționism”, se află în dezacord cu idea reasezării lumii pe alte temelii, insuficient clarificate și prea puțin convingătoare, înseamnă, mai întâi, a răspunde la întrebarea crucială „cine sunt cei ce vor executa resetarea și cine sau ce urmează a fi clasificați în categoria resetărilor? Întrebarea este cu atât mai justificată, cu cât ea se circumscrie în țesătura semantică a însăși afirmației lui Schwab, menționată mai sus: „Ieșirea din pandemia COVID-19 va fi primul pas către controlul fără precedent asupra omenirii”. Dar, oare, acest prim pas, sau jumătate din el, nu a fost deja făcut dinainte de zilele pandemiei?

Privind mai de aproape agenda și abordările teoreticianului german al „resetării” universale, vom constata că ne aflăm în fața unei spețe care nu este nici nouă și nici născută de pe o zi pe alta. Este vorba de o variantă adaptată a unei obsesii mai vechi. Ideea unei guvernante globale a existat și a fost editată, de-a lungul vremii, sub titulaturi diferite. Super-bogatul și celebrul John Rockefeller a susținut cu acribie ideea unui „guvern mondial”, Zbigniew Brzezinski, aplecat asupra „tablei de șah

a lumii” prorocea „dispariția statului național suveran”, George Bush lansa, prin anii '90, ideea „noii ordini mondiale”, iar al 46-lea președinte american, Joe Biden, plănuiește o „recalibrare” a relațiilor internaționale.

Dar, în această euforie a resetărilor, repornirilor, recalibrărilor și prefacerilor ciclice locul omului unde este?

„... Măsura tuturor lucrurilor”

Fie că ne plasăm în mitosfera Genezei, fie în discursul evoluționismului darwinist materialist, drumul prin existență al omului s-a desfășurat pe două coordonate fundamentale care au fost, în același timp, două procese de evoluție lungi și ascendente - unul de *hominizare* în registrul devenirii biologice și un altul, al *umanizării*, în plan cultural. Aveau să treacă multe ere până când anticul gânditor Protagoras proclama apoteotica sentință potrivit căreia „Omul este măsura tuturor lucrurilor”. Parcurgând ipostazele propriei deveniri, ne-am socotit cu mândrie nemărginită, drept *centrum mundi*, *homo faber*, *homo erectus* și *homo cogitans*, înainte de a descoperi că și acest antropocentrism s-a dovedit a fi o iluzie orgolioasă a unui biped trăind într-un univers care din geocentric s-a transformat într-un sistem heliocentric el însuși străbătând spațiul împreună cu un colț de galaxie, rătăcită și ea pe căile haosului, singură printre alte mii și mii de universuri pe care nici astăzi nu le cunoaștem decât într-o măsură minusculă. „*Vanitas vanitatum et omnia vanitas*” a decis Ecclesiastul cu mult înainte de fronda numită, succesiv, Renaștere, Iluminism și Umanism – ere ale lui *Homo nudus*, ale Omului invictus, ale răzmeriței împotriva atotputernicei tiranii seculare și teocratice, vreme a rațiunii și a liberului-arbitru descătușat.

Multele etape ale cronicii noastre antropologice au fost sintetizate într-un sufix obsesiv adăugat la cuvântul care exprimă esența: sufixul „-ism”. Ofensiva diseminare a acestuia nu a ocolit nici universul omului, făcând ca, în goana pentru propășire și autodepășire perpetuă, tot ceea ce am perceput ca fiind uman, omenesc, cu toate valorile, aspirațiile și pozitivismul mesajului universal al „omului ca măsură a tuturor lucrurilor” să fie botezat prin vocabula „umanism”.

Umanism, transumanism, postumanism, omul cyborg

În istoria ideilor și a civilizației - a celei occidentale, cu deosebire - umanismul a avut două

formule fundamentale de exprimare, asimilate cu două umanisme funcționând paralel și simultan. A fost și este, în primul rând, acel umanism care face din ființa umană un stăpân al lumii și al universului, substituind-se, la nevoie, lui Dumnezeu însuși în ipostaza de măsură a tuturor lucrurilor, izvor al tuturor valorilor și scopul suprem al evoluției. Și este vorba, în al doilea rând, de acel umanism descris de Montaigne („În fiecare om văd un compatriot”) și îmbogățit de Montesquieu, cel care declara că „dacă ar fi să aleg între patrie și umanitate, aș opta pentru cea din urmă”. În 1789, Declarația Drepturilor Omului și ale Cetățeanului codifica dimensiunea universală a umanismului, statuând calitatea umană a fiecărui membru component al speciei noastre, proclamând respectul egal al alterității și punând principiile fraternității și iubirii la temelia identității umane.

Astăzi, când moda „-ismelor” a invadat discursul ideatic, în consonanță cu evoluția însăși a societății umane care, din modernism ne-a proiectat în postmodernism, teoriile puse în circulație - multe ținând de spațiul utopiei, altele reușind să fie întemeietoare de curente și școli - este pusă în discuție chiar și esența valorilor antropologice care, chipurile, și-au epuizat atractivitatea și utilitatea, ceea ce presupune resetarea conceptuală a omului și a umanismului său. Trăim, prin urmare, vremea transumanismului, postumanismului și chiar a hiperumanismului care, încă, nu este cristalizat decât în stadiul imagologic vizionar.

Transumanismul, așa cum structura vocabulei sugerează, denumește etapa unui proces de tranziție de la condiția antropologică istorică la un postumanism care, inspirat de imaginarul science-fiction și hrănit de impetuosul progres al științelor și tehnologiilor futurologice, tinde la „resetarea” omului și proiectarea acestuia către mașinism, către omul-cyborg, omul-mașină, către inteligența artificială, către Omul-Dumnezeu, omul-numeric, masa uniformizată (pandemia a făcut posibilă diseminarea amplă a ideii de „turmă”, preluată de teoriile „reformiste” ca drept arhetip al viitoarei morfologii a societății „recalibrate”), omul dezumanizat, în cele din urmă.

Dacă transumanismul gândește condiția umană ca pe o eră a intruziunii absolutiste a științelor și

tehnologiei de vârf în spațiul intim al antroposferei, postumanismul se proclamă a fi un critic ireductibil al umanismului construit pe credința antropocentrică, propunând eliminarea ierarhiilor și a frontierelor care separă între omul cugetător și ambientul său tehnologic, până la situarea omului în subordine necenzurată a mașinismului.

Aplicate la teoriile mării resetări și ale celei de-a patra revoluții industriale fundamentate ideologic de Klaus Schwab, acestea țintesc la o globalizare anamorfă, în care individul devine un număr, o entitate docilă degrevată de „poverile cotidiene”

precum sentimentele, libera-cugetare, sentimentul proprietății, ideea de apartenență identitară, drepturile cetățenești și umane. O stare de lucruri pe care chiar Klaus Schwab o descrie cu propriile cuvinte: „You’ll own nothing. And you’ll be happy about it”.

În loc de concluzie, o întrebare pentru viitorii congresiști de la Davos: Câți dintre cetățenii planetei se vor grăbi să renunțe la propria identitate, la propriul patrimoniu și la mica fericire de „acasă”, în schimbul mării fericiri promisă de Klaus Schwab?

Relațiile dintre SUA și Turcia

Emil KOGAN

Când a devenit primul președinte executiv al Turciei, Erdoğan a transformat țara sa dintr-un stat laic, democratic, având un regim aliat de încredere pentru partenerii occidentali, care asigura securitatea flancului estic al NATO, într-un regim islamic naționalist și autocratic. Politica lui Erdoğan subminează bazele relațiilor dintre SUA și Turcia. Acest articol evidențiază trei aspecte care zădărnicesc această relație.

S-400 vs. F-35

Cu siguranță, faptul că Turcia a achiziționat sistemul antiaerian S-400 a denaturat grav relația sa cu SUA. Ceea ce se trece cu vederea, este faptul că achiziția sistemului S-400 afectează atât SUA, cât și celelalte state membre ale NATO, precum și parteneri ai coaliției cu SUA, ca de exemplu, Australia, Israel, Japonia, Singapore și Coreea de Sud, care au achiziționat avioane de tip F-35 din cadrul programului *Joint Strike Fighter*. Pe cale de consecință, SUA consideră că poziția fermă a lui Erdoğan reprezintă un act de trădare la adresa NATO și la adresa valorilor aliaților, în ceea ce privește unitatea, coeziunea și interoperabilitatea.

Prin urmare, în iulie 2019, SUA a scos Turcia din programul de achiziție a aparatelor F-35. Subsecretarul Apărării pentru Achiziții, Ellen Lord, declara la acea vreme că „La acest moment turcii au decis. Am precizat că sistemele F-35 și S-400 sunt incompatibile. Din acest moment vom colabora pentru detensionarea relațiilor.”

În plus, poziția fermă a lui Erdoğan de a înfrunta SUA și de a activa și testa sistemul, în data de 16.10.2020, a contribuit și mai mult la răcirea relațiilor dintre cele două. Chiar mai mult,

Ismail Demir, președintele Direcției pentru Industria de Apărare a Turciei (SSB), autoritatea care se ocupă cu achizițiile din domeniul apărării, a specificat, în 08.06.2020, că țara sa derulează discuții pentru achiziționarea unui nou lot de S-400 și că are în vedere discutarea producției în comun, precum și un transfer de tehnologie către Turcia, ca parte a negocierilor cu partea rusă.

SUA consideră că achiziția de către Turcia a sistemului rusesc de apărare aeriană, S-400, este incompatibilă cu cea a sistemului F-35.

În octombrie, Erdoğan a specificat că „au avut loc și continuă să se desfășoare teste. Niciun fel de sancțiuni (ale SUA), nu vor schimba aceasta.” Deci Erdoğan i-a aruncat mănuașă președintelui Trump.

În aceeași lună s-a anunțat că următorul partener militar care va primi aparatele de zbor F-35 ar putea fi Forțele Aeriene ale Greciei. Și, ceea ce este mai important, cele șase aparate care ar putea ajunge în Grecia sunt aceleași care fuseseră inițial destinate Turciei. Acest demers ar însemna o lecție aplicată Turciei lui Erdoğan și ar transmite un semnal de alarmă cu privire la faptul că un asemenea

comportament nu rămâne nepedepsit.

În cele din urmă, la 14.12.2020, administrația Trump a impus sancțiuni prin CAATSA (Contracarea Adversarilor SUA prin Legea Sancțiunilor) aliatului NATO, Turcia, din cauza achiziției sistemelor S-400. Ar trebui subliniat faptul că a fost prima dată când instrumentul CAATSA a fost utilizat pentru penalizarea unui *aliat* al SUA [sublinierea autorului]. Matthew Palmer, un oficial de rang înalt din cadrul Biroului pentru Afaceri Europene al Departamentului de Stat al SUA declara că „impunerea unor sancțiuni asupra unui aliat NATO nu este un demers oarecare”.

Prin aceste sancțiuni, autoritățile de la Washington au vizat Președinția Industriei de Apărare a Turciei (SSB). Trezoreria SUA a blocat accesul și a impus restricții în legătura cu viza de acces pentru Ismail Demir și alți trei oficiali de rang înalt, incluzându-i pe „Lista cetățenilor special desemnați și a persoanelor blocate”. Persoanelor incluse pe această listă le sunt interzise tranzacțiile imobiliare și cu terenuri pe teritoriul SUA, iar cetățenilor americani le este interzisă orice tranzacție cu aceștia.

SUA au interzis acordarea de licențe de transport pentru toate bunurile și tehnologiile având ca destinație SSB, interzicând acordarea de împrumuturi către SSB mai mari de zece milioane dolari, din partea unei instituții financiare aparținând SUA, pentru o perioadă de 12 luni. Acestea au solicitat instituțiilor financiare internaționale să nu mai acorde împrumuturi pentru SSB și au interzis Băncii Americane pentru Export-Import să sprijine exporturile către SSB.

Președintele Erdoğan insistă că a fost forțat să cumpere sistemul S-400 de la Putin datorită refuzului Washingtonului de a-i livra sistemul Patriot

Fostul Secretar de Stat american, Mike Pompeo, a declarat că „Acțiunile întreprinse astăzi transmit un semnal clar că SUA vor respecta în totalitate implementarea Articolului 231 din CAATSA și nu vor accepta tranzacții de amploare încheiate cu sectoarele de apărare și informații ale Rusiei”.

Aparent, Erdoğan a subestimat reacțiile SUA, sperând că datorită legăturii strânse pe care o avea cu președintele Trump, administrația SUA nu va impune sancțiuni. Cu toate acestea, Turcia pare să nu fie afectată de sancțiuni și își menține intenția de a continua, demara și discuta achiziționarea celui de-al doilea lot de S-400 din Rusia. Acest aspect denotă faptul că tensiunile dintre cele două părți vor continua să ia amploare.

Întoarcerea Fiului Rătăcitor

Există mai multe opțiuni cu privire la cum ar putea evolua lucrurile. Prima este „Întoarcerea fiului rătăcitor”. Conform acestui scenariu, administrația președintelui Erdoğan transferă sistemul S-400 din Turcia în Azerbaidjan, Pakistan, Qatar sau Ucraina și pune capăt discuțiilor cu Rusia privind achiziționarea unui al doilea lot de S-400. Ar trebui subliniat că sancțiunile ar putea afecta țările menționate mai sus, dacă sunt de acord să găzduiască sistemul pe teritoriul lor. Deci această opțiune nu este viabilă.

Cea de-a doua implică acordarea unei noi șanse lui Erdoğan. Sistemul S-400 ar urma să fie dezasamblat și pus în conservare. Această soluție implică un mecanism de control comun turco-american, aflat sub supravegherea SUA. Dacă acest mecanism de control îi nemulțumește pe turci, sancțiunile ar urma să fie revizuite sub îndrumarea altor aliați ai NATO, într-un interval de 6/12 luni de la implementare. Ulterior, administrația Biden ar urma să decidă următoarele acțiuni, care ar putea fi o nouă revizuire.

Și, în cele din urmă, impunerea de noi sancțiuni ar putea reprezenta o nouă opțiune, cu toate că nu ar fi un deziderat. Dacă totuși, în urma celei de-a doua investigații poziția administrației Erdoğan rămâne neschimbată, Turcia va avea parte de noi sancțiuni, conform CAATSA. Cu alte cuvinte, SUA trebuie să pună presiune pe Turcia.

Trebuie să se facă dreptate

Un alt subiect de dispută între Washington și Ankara este cazul sancțiunilor pentru evaziune în derulare între Districtul Sudic al New Yorkului și Halkbank, o companie de creditare deținută în mare parte de guvernul turc. Când Biden era

vicepreședinte, Erdoğan a apelat la acesta cu speranța că administrația Obama va pune capăt investigațiilor cu privire la rolul pe care Turcia l-a avut în manevrele Iranului de a evita sancțiunile. Eforturile au eșuat când Biden i-a amintit omologului său că „Dacă un președinte al SUA ar urma să se ocupe personal de problemele juridice, atunci ar fi acuzat că încalcă principiul separării puterilor în stat”. Cu alte cuvinte, sistemul de justiție american este independent și rugămintile de acest gen nu ajută la nimic. Chiar mai mult, răspunsul lui Biden i-a arătat clar lui Erdoğan care este diferența dintre sistemele de justiție turc și american.

Una dintre opțiuni ar fi ca Biden să permită sistemului de justiție să își urmeze cursul, cu eventuale condamnări și amenzi, care nu numai că ar produce pagube asupra economiei Turciei, deja aflată în impas, dar ar afecta și relațiile turco-americe. Este de înțeles, însă, că justiția primează fie că ne referim la guvernul turc sau la orice alt guvern. O astfel de hotărâre transmite un mesaj clar altor guverne că din partea sistemului de justiție american nu se pot aștepta la clemență sau mușamalizări.

Drepturi și libertăți

Nu în ultimul rând, este vorba despre cei trei angajați străini în sistemul diplomatic, a căror situație trebuie să o amintim, adică cetățeni turci care au fost angajați ca funcționari consulari în cadrul Consulatului General al SUA de la Istanbul, care au devenit țintele unei campanii de defăimare și cărora le-au fost aduse acuzații de ordin politic. Începând cu 2017, toți trei au fost acuzați de terorism, un termen care de obicei ascunde acuzațiile reale. Doi dintre ei se află încă în carceră, fiind condamnați la cinci și respectiv opt ani de închisoare. Cel de-al treilea a fost eliberat din arest la domiciliu în iunie 2019, însă nu i s-a permis să plece din țară pe durata procesului. Cu toate că Trump a fost indiferent la suferințele acestora, este posibil ca Biden să fie mai proactiv în eforturile de a-i elibera.

Dacă nu vor fi eliberați din închisoare, alți angajați ai Consulatului General al SUA din Istanbul se vor afla sub amenințarea iminentă a închisorii, în timp ce alte persoane care sunt interesate să lucreze aici nu vor îndrăzni să mai încerce să se angajeze în astfel de circumstanțe. Fără protejarea drepturilor cetățenilor turci care sunt angajați ai Consulatului, imaginea Statelor Unite ca stat care promovează protejarea drepturilor

și libertăților fundamentale ar fi afectată considerabil.

În concluzie, următorii doi ani vor fi extrem de importanți pentru relațiile dintre SUA și Turcia. Chestiunea sistemului S-400 va atârna greu, precum „Sabia lui Damocles”, în timp ce celelalte două problematice vor arăta cât de dispusă este administrația Biden să le soluționeze, fără a ceda în fața presiunilor lui Erdoğan.

NOTĂ: Articolul a fost publicat prima dată în limba engleză în revista *European Security & Defence*, în ediția martie 2021.

Între Casa Albă și Ak Saray: O criză recurentă sau o alianță durabilă?

Reza SHAHRESTANI

„Ceea ce ne unește (cu SUA) este mai presus decât dezacordurile dintre noi” declara liderul turc Recep Tayyip Erdoğan, în chip de salut pentru noul președinte american Joseph Biden și de benevolență pentru progresul raporturilor turco-americane.

Era o recunoaștere a realității că, printre numeroasele ingrediente ale moștenirii politice lăsată de Donald Trump, Joe Biden primea și condimentele care au alimentat, conjunctural și repetitiv, raporturile dintre Casa Albă și Ak Saray – Palatul Alb de la Bosfor – dar și dintre locatarii celor două repere simbolice ale arhitecturii politice.

Sursa: Anadolu Agency

Între Turcia lui Erdoğan și America mandatelor lui Barack Obama și Donald Trump a existat un permanent secret al lui Polichinelle (adică o taină cunoscută de toată lumea) și anume acela că relaționarea bilaterală nu a fost ocolită de divergențe, contradicții și momente de tensiune – nu puține dintre acestea datorându-se, mai degrabă, unor pusee orgolioase, începând, bunăoară, cu anul 2018 marcat de refuzul lui Erdoğan de a pune în libertate pe pastorul evanghelist american Andrew Brunson (încarcerat sub acuzația de colaboraționism terorist cu facțiuni ale minorităților kurde). Un alt mare orgolios, Donald Trump, a ripostat prin impunerea unui vârtej de sancțiuni care au vizat numeroși responsabili și demnitari turci, în paralel cu intensificarea susținerii americane pentru organizațiile kurde descrise la Ankara drept entități teroriste existențiale pentru unitatea și securitatea Republicii Turcia. Apoi, cu puțin timp înainte de încheierea mandatului său prezidențial, același Donald Trump nu a șovăit în a impune sancțiuni sistemului industriilor militare turcești în

replică la achiziționarea unor sisteme de rachete anti-aeriene S-400 de la Federația Rusă. Pedepsa lui Donald Trump a cuprins, în plus, avertismentul cu suspendarea livrării către Turcia a avionului F-35, în pofida faptului că partea turcă era un contribuitor important la însuși procesul de producție a sistemului respectiv. Cele de mai sus sunt doar o parte exemplificativă a piedicilor periodice care au tulburat și îngreunat circulația pe autostrada relațiilor dintre Cornul de Aur și Potomac.

La 20 ianuarie 2021, într-un climat intern furtunos, Joe Biden s-a instalat în fotoliul eliberat, cu greu, de către Donald Trump. Al 46-lea cârmaci la timona Americii a purces la punerea în execuție a promisiunilor din campania electorală referitoare la „de-trumpizarea” Americii și la revizuirea din temelii a politicii externe americane. Era firesc ca, în acest climat, să asistăm la o inflație universală, multicoloră și productivă de întrebări, scenarii, așteptări și chiar petiții directe, venite dinspre toate coordonatele Rozei Vânturilor. Iar din acest tsunami de fantome reformatoare, era firesc ca Turcia și liderul său să se afle nu doar în fruntea ei, pe cât posibil, chiar în fosa orchestrei, dacă nu chiar în cușca sufleurului. Ce orizonturi se deschid relațiilor dintre *Türkiye Cumhuriyeti* și *The United States of America*? Relațiile de parteneriat între cele două țări au rădăcini datând din perioada postbelică a anilor '40 și a aderării Turciei la Alianța Atlanticului de Nord. Dar astăzi Turcia se impune în geografia politică drept o putere regională dinamică, puternic influentă în ambientul lumii arabe a Orientului Mijlociu și cu un interes expansiv în Balcani, în Caucazul de Sud și în zone nord-africane sau situate în arealul Golfului Arabo-Persic și dispunând de o economie cu potențial ascensional, dar și cu un standard militar deloc neglijabil. Cu toate acestea sau poate chiar din cauza acestor factori care o singularizează, guvernanta lui Recep Tayyip Erdoğan și a Partidului Dreptății și Dezvoltării manifestă un sentiment de frustrare și insatisfacție în ceea ce privește raporturile sale cu „establishmentul” american căruia i se circumscrie și noua administrație a lui Joe Biden.

Insatisfacțiile lui Erdoğan

Într-un moment de înaltă efervescență a campaniei electorale din vara 2020, candidatul prezidențial

Joseph Biden a acordat un interviu amplu pentru cotidianul The New York Times în care, abordând intențiile sale în privința politicii orientale a viitorului său mandat, a formulat critici acide la adresa politicii implementate de Erdoğan, cu concluzia că „Statele Unite trebuie să-și amplifice susținerea pentru forțele opoziției politice turce, pentru a bara accesul lui Recep Erdoğan la un nou mandat prezidențial”. Publicația amintită a confirmat exactitatea acestui fragment de discurs, care, departe de a fi fost o gafă discursivă, a exprimat întocmai punctul de vedere real al celui intervievat. Pentru Ankara, retorica lui Joe Biden a însemnat un serios semnal de alarmă cât privește șansele reale ca o victorie la urne a acestuia să aducă ameliorări semnificative a relațiilor bilaterale sub mandatul noului lider american. Iar asemenea semnale neliniștitoare s-au repetat și imediat după instalarea lui Biden în fotoliul din Biroul Oval, începând cu refuzul solicitării venite de la „Palatul Alb” pentru o discuție telefonică cu Erdoğan. Același stil a fost adoptat și de către noul secretar de stat, Antony Blinken, care s-a întreținut cu o lungă listă de omologi, inclusiv șeful diplomației irakiene. Pe listă nu a figurat și aliatul de la Ankara. La 28 ianuarie, consilierul prezidențial pentru securitate națională, Jack Sullivan, afirma public, că „Turcia este o sursă de îngrijorare pentru America și pentru aliații europeni”, în vreme ce adjunctul ambadorului american la ONU cerea, de la tribuna Consiliului de Securitate, ca „Turcia și Federația Rusă să plece din Libia”. Afirmatii privind „îngrijorarea” americană provocată de Turcia au fost repetate și de alți oficiali americani, fără ca aceștia sau chiar președintele Biden însuși să explice motivele reale ale acestei „îngrijorări”.

Reconsiderarea comunicării

Nu se poate ști, încă, dacă îngrijorarea noii administrații și neliniștea lui Recep Tayyip Erdoğan în raport cu relaționarea bilaterală sunt subiective sau au motive întemeiate dar nedestinate publicității. După cum nu sunt puține vocile și comentariile mediatice care constată că, după mai mult de un an de expansiune exuberantă și conflictuală în dimensiunea geografică și politico-militară, cu toate consecințele cunoscute pentru stabilitatea și normalitatea regională și extraregională, președintele Recep Tayyip Erdoğan pare a conștientiza și, mai cu seamă, a accepta că maxima „*si vis pacem, para bellum*” nu este operațională întotdeauna și că evitarea situațiilor de încordare și criză poate fi mai lesne realizată prin reîntoarcerea la dialog și la diplomația concilierii,

toleranței și multilateralismului. O asemenea reorientare nu este deloc ușoară, după cum nu presupune renunțări la tabuurile care, pentru Recep Tayyip Erdoğan sunt sinonime cu ceea ce la Ankara este denumit cu sintagma „interese existențiale și naționale”. Problema, pentru decidenții turci, se află, în bună măsură, în aceea că dosarele intereselor naționale au, într-un fel sau altul, conexiuni cu politicile regionale fie ale Statelor Unite, fie ale Uniunii Europene și, implicit, cu măsura în care această intersecție se va reflecta, pozitiv sau neproductiv, asupra relațiilor cu Turcia. A sacraliza – sub numele de interese naționale legitime – tensiunile din Estul Mediteranei, din „Patria Albastră”, din Siria și din alte zone care păstrează vie memoria istoriei medievale apuse, înseamnă nu dezamorsarea crizelor, ci, mai degrabă, acutizarea acestora și auto-izolarea în contextul lumii ambientale.

În condițiile în care noua administrație de la Washington are pe masa de lucru dosare complexe și voluminoase precum criza în relațiile cu regimul teocratic din Teheran, competiția acerbă cu China, competiția geostrategică cu Federația Rusă și altele, este de presupus că Joe Biden nu va dori și nici nu va acționa pentru a menține sau a crea un climat de criză în raporturile cu Turcia. În egală măsură, reconsiderarea pozitivă de către Ankara a relațiilor sale cu Uniunea Europeană, inițierea de pași spre dialogul cu Grecia, declarațiile turce potrivit cărora implementarea unei păci echitabile și durabile în Nagorno Karabakh va conduce către o normalizare a raporturilor dintre Turcia și Armenia, reluarea rundelor tripartite Erdoğan-Putin-Hassan Rohani pe marginea conflictului intern sirian și alte declarații oficiale și oficioase încurajatoare sunt tot atâtea elemente care, măsurate cu criteriul beneficiilor, vor înclina balanța politicii externe orientale a lui Joe Biden în favoarea Turciei lui Recep Erdoğan.

Sursa: www.dw.com

Este adevărat că schimbarea administrației de la Casa Albă a însemnat și declanșarea unor șuvoaie de speranțe și așteptări în toate regiunile care sunt confruntate cu varietatea problemelor generate de existența în cadrul lumii globale. La fel de adevărat este că, nu de puține ori, persoana noului președinte a fost privită ca încarnare a unui Mesia salvator, sau ca un *Deus ex Machina* posesor al baghetei vindecătoare de toate nefericirile. Dar rațiunea rece și apărută de puseurile umorale și emoționale arată tuturor un adevăr care nu trebuie ignorat și anume acela că, oricare ar fi aranjarea scării de priorități și programe ale noii administrații, acestea vor rămâne, în primul și în ultimul rând, priorități, proiecte și programe americane, măsurate cu etalonul intereselor americane indiferent dacă este vorba de competițiile geostrategice și de regiunile geopolitice ale momentului și ale viziunilor pe

termen mediu și lung. Inclusiv în ceea ce privește relaționarea cu Turcia plasată în mediul său geopolitic, cultural, confesional, militar și strategic.

Tocmai conștientizarea acestei realități trebuie să conducă la o nouă paradigmă de dialog strategic cuprinzător între Palatul Alb și Casa Albă, un dialog în care conlocutorii să țină seama, în mod egal, de profundele prefaceri și evoluții pe care lumea le-a cunoscut odată cu încheierea Războiului Rece și care impun o revizuire de fond chiar a manierei în care statele și guvernanțele – inclusiv Turcia și America – se privesc în oglindă și își evaluează dimensiunile, narcisismul și liniile roșii până la care pot avansa în contextul multilateralismului. Ceea ce va înlesni perspectiva construirii unor relații productive, prietenoase și, mai ales, durabile.

Anunțuri - Publicitate

Anunțuri și publicitate în cadrul revistei pot fi inserate în spațiul disponibil sau pe pagină/pagini separate.

Pentru detalii și condiții vă rugăm să ne contactați la office@pulsulgeostrategic.ro.

FEDERAȚIA RUSĂ

Laura Vansina: „Capacitatea Kremlinului de a gestiona vulnerabilitățile politicii sale externe va hotărî dacă «Phoenixul rusesc» va continua să zboare”.

Multitudinea și diversitatea noilor conflicte militare care au acaparat scena internațională în ultimii ani au avut un impact semnificativ asupra modului în care a fost construită politica externă a Rusiei. Într-un context geopolitic instabil, pe o arenă internațională unde există tensiuni din ce în ce mai puternice și mai evidente, alegerea lui Vladimir Putin ca președinte al Federației Ruse a reprezentat un moment de răscruce, care a redefinit conceptele de securitate și apărare.

Laura Vansina, doctorand în cadrul Vrije Universiteit Bruxelles (Universitatea Liberă din Bruxelles) și al Universității din Warwick, și-a exprimat opiniile privind „Procesul de formare a identității și politicii externe a Rusiei”, într-un interviu acordat lui Vladimir Adrian Costea pentru revista *Pulsul Geostrategic*.

Pulsul Geostrategic: Un adevărat homo sovieticus, Vladimir Putin întruchipează ambițiile recurente ale unui imperiu care modelează profunzimea istoriei țariste și sovietice. Un promotor al suveranității limitate, liderul de la Kremlin a transformat Federația Rusă încă odată într-un actor important pe scena internațională. A reușit Rusia să „renască din propria cenușă” după ce a anexat Crimeea și după ce s-a implicat în conflictul din Siria?

Laura Vansina: Înainte să detaliez ambițiile geopolitice ale Rusiei trebuie să spun câteva cuvinte despre persoana lui Putin. Contrar percepției publice, Putin nu este un maestru al șahului, care planifică mult înaintea adversarilor săi

reanimarea Rusiei Țariste sau Sovietice. Din contră, el este mai degrabă un oportunist avid de putere. Atuul lui este capacitatea de a identifica situații de care poate profita pentru a-și menține puterea și pentru a face ca Rusia să redevină o mare putere. Încercarea de a obține acest avantaj imediat explică motivul pentru care, uneori, acțiunile rusești par ieșite din comun, chiar contradictorii. În această privință îi dau dreptate lui Mark Galeotti, care îl descrie ca pe un judocan.

Să ne întoarcem la întrebare: „A reușit Rusia să renască din propria cenușă?” Da și nu. Nu putem să nu recunoaștem că, în ultimii 20 ani, Putin a jucat foarte bine o mână destul de slabă. A reușit să transforme Federația Rusă într-un partener necesar, într-o serie de provocări globale, care variază de la Orientul Mijlociu, până la resursele energetice. Cu toate acestea, politica externă fermă a izolat Rusia. Sancțiunile occidentale afectează integrarea economică. Programele de inovații militare și anexarea Crimeii au pus presiune și mai mare pe resursele rusești. Regimul său din ce în ce mai autoritar și recesiunea economică nu atrag investiții străine și accelerează exodul de creiere.

Deci, se pune întrebarea – își va continua pasărea Phoenix zborul sau se va reîntoarce în cenușă? Astăzi, Rusia este percepută, în general, ca o țară aflată în declin. Criza COVID-19 a pus și mai mare presiune pe o recesiune economică de aproape zece ani. La un moment dat, situația internă a Rusiei va îngreuna procesul acesteia de afirmare internațională. Cu toate acestea, Rusia rămâne o țară cu un imens potențial. O politică externă mai pragmatică și mai cooperantă, strâns legată de modernizarea economică, ar putea-o consolida atât pe plan internațional, cât și intern. Resursele economice ale Rusiei vor continua să aibă valoare pentru economia internațională. Dacă regimul s-ar orienta către liberalizarea economiei și către privatizare, piața concurențială ar prospera. Spre exemplu, Rusia deține resurse umane uriașe în domeniile inginerie și matematică, foarte valoroase într-o lume dependentă de tehnologie. Un alt potențial neexploatat este diaspora rusească: parte din exodul de creiere, persoane care la acest

moment au cariere înfloritoare în Occident. Modernizarea economică ar putea aduce aceste creiere înapoi în Rusia sau ajuta mai departe la integrarea economiei rusești în rețeaua internațională.

Normal că totul depinde de voința guvernului de a face schimbare. Pe de-o parte, Putin este un oportunist și un pragmatic, nu un ideolog. Dacă „acesta este prețul care trebuie plătit” pentru putere și stabilitate internă, s-ar putea să nu stea prea mult pe gânduri. Pe de altă parte, mai există, bineînțeles și cercul de acoliți care îl mențin la putere și care și-au construit averile mulțumită actualului conglomerat politic și economic. Pierderea sprijinului acestora nu ar fi o mișcare înțeleaptă dacă Putin dorește să rămână la putere.

În ce măsură se reconstruiește Rusia lui Putin pe miturile fostului Imperiu Sovietic? Cu alte cuvinte, cum a fost concepută politica externă a Rusiei, în relație cu identitatea acesteia și cu amintirea imperialistă?

Referirea lui Putin cu privire la destrămarea Uniunii Sovietice, ca fiind „cea mai mare catastrofă a secolului al XX-lea” este, într-adevăr, foarte des menționată. Același lucru este valabil și privind remarcă sa „cel care nu își dorește revenirea la viață a Uniunii Sovietice nu are suflet”. Cu toate acestea, oamenii de cele mai multe ori ignoră contextul acestor citate. În cazul primului, de exemplu, Putin se referă la instabilitatea economică și internă care a urmat destrămării Uniunii Sovietice și la faptul că, dintr-odată, etnicii ruși s-au trezit în afara granițelor Federației Ruse. Medvedev spunea, în 2009, în articolul său „Haide Rusia”, că „nostalgia nu ar trebui să fie motorul politicii externe [a Rusiei]”.

Deci nu ar trebui să credem că educația lui Putin și trecutul său la KGB l-au determinat cumva să își dorească să se întoarcă în timp, pe vremea Rusiei Sovietice *stricto sensu*. Întotdeauna e bine să fii atent când faci comparații. Putin nu dorește întoarcerea comunismului și nici o reunificare a fostelor republici sovietice. Cu toate acestea, nu înseamnă că amintirea (imperialismului) nu joacă niciun rol în politica externă a Rusiei. Putin își dorește ca Rusia să redevină o mare putere, cum era pe timpul anilor săi de formare în URSS. Concepția sa privind marile puteri își are originile în Rusia Țaristă din secolul al XIX-lea, la momentul în care o mare putere avea sferă de influență și un loc bine stabilit la masa negocierilor. Acest aspect este evident în politica sa externă.

Dincolo de influența pe care memoria o are asupra

politicii externe a Rusiei, aceasta este și un instrument utilizat pentru a oferi legitimitate acțiunilor de politică internă și externă. Înspirându-se din episoade glorioase din trecut, Putin le alege din istorie pe cele care îi convin. De la botezul Prințului Vladimir, în secolul al X-lea, până la victoria Rusiei Țariste asupra lui Napoleon și până la Marele Război pentru Apărarea Patriei, Kremlinul a construit un concept bazat pe istorie destul de selectiv, care înfățișează statutul de mare putere al Federației Ruse ca având continuitate istorică. Acest concept este utilizat pentru promovarea unității, patriotismului și puterii. Înfațișează Rusia precum o țară care este asediată în permanență, dar care este puternică atunci când este unită. Decât să spună că timpurile Rusiei Țariste și Sovietice au reprezentat cea mai importantă sursă de inspirație, mai bine au utilizat un anumit tip de trecut, în locul unei perioade.

„Dacă îl avem pe Putin, Rusia rezistă. Dacă Putin dispare și Rusia dispare”. Descrierea pe care politicianul rus Vyacheslav Volodin, un prieten apropiat al lui Putin a făcut-o în Parlamentul Rus în 2014 demonstrează tipul regimului de la Kremlin din ziua de azi. În ceea ce privește viziunea lui Putin și ambițiile sale, cât de mult s-a schimbat politica externă a Rusiei în ultimii 22 de ani?

Dacă vrem să înțelegem politica externă a Rusiei, trebuie să înțelegem țelul politicii externe rusești. Acesta nu s-a schimbat din 1992: recunoașterea statutului de mare putere pe plan internațional. Cu toate acestea, ceea ce s-a schimbat au fost mijloacele. În anii '90 atenția era îndreptată către reformele interne pentru a ajunge la stabilitate economică și ulterior la statutul de mare putere. Gândiți-vă la reformele liberale ale economiei, la acțiunile vizând o structură democratică și la războaiele cecene pentru a asigura unitatea politică și teritorială. Totuși, de când a venit Putin la putere, mijloacele s-au schimbat. Nu lipsa stabilității interne este ceea ce se interpune între Rusia și statutul său de mare putere, ci Occidentul. Trebuie să vedem comportamentul agresiv de politică externă Rusiei, caracterizat de provocări politice și militare, raportat la această schimbare de paradigmă.

Din momentul în care Putin a venit la putere scopurile au rămas aceleași. Cu toate acestea, mijloacele s-au schimbat. Încă din 2000, Putin a avut un discurs naționalist, punând accent pe interesele Rusiei, însă a fost și foarte pragmatic. Deși nu a dorit neapărat să se alinieze tiparelor

democratice occidentale, a manifestat interes în stabilirea unei relații de colaborare cu Occidentul. Discursul de la Munich din 2007 a reprezentat un moment decisiv – deși au existat semnale timpurii în anii dinainte, pe fondul criticilor Occidentului cu privire la Războiul Cecen și al extinderii estice a NATO. Relațiile restabilite de administrația Obama în 2009 nu au reușit să ducă la o relație mai productivă a Rusiei cu Occidentul. Acest aspect a fost demonstrat clar la momentul anexării Crimeii, cinci ani mai târziu. În prezent, acuzațiile la adresa Occidentului cum că s-ar amesteca în politica internă a Rusiei, prin cazul Navalnîi, demonstrează că relațiile nu sunt încă...ei bine, cum ar trebui să fie.

Ca o paranteză: ar trebui să avem grijă când spunem Rusia lui Putin. Există zvonuri că s-a saturat să fie președinte și dorește să se retragă. Cu toate acestea, scenariul pe care dorește să îl evite este o eventuală anchetare după ce își termină mandatul. Când Elțin și-a încheiat mandatul, de exemplu, primul lucru pe care l-a făcut Putin a fost să semneze un decret prin care îi acorda imunitate pe viață. Duma a dat recent o lege care acordă imunitate tuturor președinților și le acordă funcția de senator pe viață. Se pare că Putin a început să își pregătească terenul pentru viața de după președinție. Bineînțeles, întrebarea de milioane este cine îi va lua locul...(Cu toate că divaghez, nu cred că va fi Navalnîi, cel puțin nu în curând. Sprijinul intern este exagerat de media occidentală. De când Navalnîi a luat calea politicii, cei care adună în spatele său nu sunt neapărat susținători ai acestuia. Mai degrabă sunt împotriva lui Putin, din motive care variază, de la drepturile comunității persoanelor de aceeași orientare sexuală – LGBTQ – până la lupta împotriva corupției.)

În 2005 Vladimir Putin a descris dizolvarea Uniunii Sovietice ca fiind cea mai mare catastrofă a secolului trecut. Educat în doctrina lui Brejnev, obiectivul principal al lui Vladimir Putin a fost păstrarea influenței Federației Ruse în vecinătatea sa, ca zonă tampon între China și UE. Sprijinul acordat regimurilor autoritare de pe flancul estic și destabilizarea țărilor de pe flancul vestic al Rusiei au fost principalele strategii adoptate de liderul de la Kremlin. Din acest punct de vedere, a devenit politica externă a Rusiei principalul instrument de menținere a păcii, unității și securității pe plan intern?

Consider că dezbateră privind menținerea păcii și securității interne a Rusiei cu ajutorul politicii sale externe este foarte interesantă. Intervine Rusia în

spațiul post-sovietic fără să aibă o motivație legată de expansiune sau securitate? După cum văd eu acest aspect, Rusia a depins întotdeauna de mărimea sa pentru a se apăra de puterile străine. Gândiți-vă la războaiele cu Napoleon și la al Doilea Război Mondial, când trupele rusești/sovietice au avut posibilitatea de a se retrage și au așteptat ca groaznica iarnă rusească să decimeze invadatorii. Extinderea NATO și inovațiile permanente în domeniile militar și cibernetic au pus presiune pe avantajele oferite de amploarea spațiului geografic. Astfel, Rusia lui Putin a căutat o alternativă, pe care a identificat-o în protecția pe care o oferă sferele geografică și psihologică. Războiul hibrid purtat de Rusia, care în mare parte se concentrează pe operații din zona gri aflată la granița neclară dintre război și pace (campanii de dezinformare, atacuri cibernetice, conflicte înghețate, exerciții militare inopinate...) reprezintă un mijloc de protecție a arealului geografic. Promovarea conceptului de *Russkiy Mir* (Lumea rusă), alături de valorile conservatoare și ortodoxe, vine în sprijinul sferei psihologice.

Cât despre pace și unitate, este adevărat că acțiunile agresive ale Rusiei în străinătate au fost utilizate și în trecut cu scopul de a distra atenția de la problemele interne. După anexarea Crimeii, Putin a crescut în sondaje cu 80%, cel mai mult de la războiul de cinci zile din Georgia. Însă lucrurile par să se schimbe. Stabilitatea internă a Rusiei a fost menținută în mare parte datorită unei „înțelegeri tacite” între populație și guvern. Atâta vreme cât acesta din urmă asigură stabilitate economică și socială, prima tolera caracterul său autoritar. Cu toate acestea economia aflată în continuă recesiune, numărul de reforme economice și sociale nereușite și legile care continuă să limiteze libertatea de exprimare, au pus presiune pe aparatul intern. Nemulțumirile publice referitoare la schimbările constituționale care îi permit lui Putin să își prelungească mandatul până în 2036 au fost amplificate de criza COVID-19. Procesul lui Navalnîi a fost o luare în derădere de sistemul de justiție rusesc. Ceea ce ne face să ne întrebăm dacă o politică externă fermă mai este suficientă pentru a menține pacea internă.

Având în vedere perspectivele revitalizării Parteneriatului Transatlantic, acum că Biden a revenit la Casa Albă, acțiunile lui Putin par încă previzibile. De exemplu, în februarie a.c., Vladimir Putin a avut o întâlnire cu Alexandr Lukașenko și a purtat o conversație telefonică cu Recep Tayyip Erdoğan, prilej cu care și-a reconfirmat intențiile privind politica externă:

Belarus va rămâne principalul partener strategic al Federației Ruse, în timp ce Turcia este un important partener regional. În situația de față, cauzată de pandemia de COVID-19, Rusia lui Putin a transformat vaccinul Sputnik în instrumentul principal al diplomației ruse. Deci, ar putea Rusia să își consolideze și să își extindă influența în Europa și Asia?

Multe state conduc, în prezent, o „diplomație a vaccinurilor”. Rusia utilizează vaccinul Sputnik V – care nu a fost autorizat de Agenția Europeană a Medicamentelor – ca un mijloc pentru a „dezbina și stăpâni”. La finalul lunii martie a.c., Rusia a distribuit peste 50 de milioane de doze în Europa. UE a fost mai înceată în privința vaccinului anti COVID-19, în ciuda intențiilor sale de a avea un plan comun de achiziționare a acestuia pentru a face o demonstrație de putere după răspunsul colectiv ezitant de anul trecut. Aceste acțiuni au generat frustrări, mai ales în statele afectate mai mult de pandemie. În încercarea lor de a „da bine” pe plan intern, prin accelerarea procesului de vaccinare, unele din aceste țări au apelat la Rusia (sau chiar la China) pentru a discuta importarea vaccinului produs de aceasta. Ungaria de exemplu, va primi cel puțin două milioane de doze de vaccin, până la vară. Țări precum Austria, Slovacia și Cehia au discutat cu Rusia pentru achiziționarea vaccinului rusesc. Ca o referință generală și în legătură cu ce precizam mai devreme referitor la exploatarea oportunităților, Rusia a avut un mare succes, profitând de pandemia de coronavirus pentru a-și îmbunătăți relațiile cu UE. Aduceți-vă aminte, de exemplu, de operațiunea „Din Rusia cu dragoste”, atunci când Federația Rusă a trimis echipamente medicale și medici militari în Italia la începutul pandemiei. În afară de Europa, Rusia a mai trimis vaccinuri în America Latină și în Asia, în peste 20 țări. Interesant este faptul că această diplomație activă a vaccinurilor a generat un deficit de vaccinuri pentru cetățenii ruși...

Diplomația vaccinurilor va ajuta cu siguranță Rusia în a-și extinde influența în Europa și Asia. Cu toate acestea, ea reprezintă doar un instrument al puterii de influență, aflat la îndemâna Rusiei, cu o importanță diminuată de altele, precum exportul de armament (peste 60% din armamentele rusești exportate ajung în sudul și sud-estul Asiei). În acest sens, pandemia și oportunitățile pe care le oferă regimurilor autoritare precum cele din Rusia și China le deschid acestora noi căi pentru a-și extinde influența și a accelera evoluțiile actuale.

Umilirea pe care Înalțul Reprezentant al UE, Josep Borrell, a suferit-o pe durata vizitei sale la Moscova a scos în evidență politica ireconciliabilă a liderului de la Kremlin. Care sunt limitările/vulnerabilitățile Rusiei, când vine vorba despre politica sa externă?

Cea mai mare vulnerabilitate a politicii externe a Rusiei este economia acestei țări. În acest sens, am putea face o oarecare paralelă cu Războiul Rece, când costurile cursei înarmării au accelerat destrămarea Uniunii Sovietice. Acest aspect are legătură cu ceea ce precizam mai devreme: economia Kremlinului, stabilitatea internă și politica externă se află într-o foarte strânsă legătură. Dacă se dorește menținerea stabilității interne, este nevoie ca economia Rusiei să funcționeze. Ca economia să funcționeze, este nevoie de cel puțin un lucru din următoarele două: integrare în economia internațională și modernizare. Occidentul reprezintă o piață pentru gazul și petrolul rusești, precum și pentru tehnologie și investiții pentru modernizare. Sancțiunile țin Rusia izolată. Anii de profit de pe urma tranzacțiilor cu petrol și gaze au redus nevoia de modernizare economică. Scăderea prețului petrolului și acțiunile climatice au continuat să diminueze câștigurile Rusiei în acest domeniu. China vine cu o alternativă. Însă Rusiei nu îi place să se afle în plan secund. Iar o competiție cu China în Asia s-ar putea să ia o turnură diferită de cum își dorește Kremlinul. Pentru a redresa situația economică, Kremlinul trebuie să își schimbe poziția privind politicile internă și externă. Și chiar dacă o va face, se pune întrebarea dacă această acțiune nu va fi prea târzie pentru Putin. Capacitatea Kremlinului de a gestiona vulnerabilitățile politicii sale externe va hotărî dacă „Phoenixul rusesc” va continua să zboare. Și cu această remarcă, apreciez că am abordat toate problematicele acestui interviu.

Un element de noutate în confruntarea dintre Ucraina și Rusia

Gl. Mr. (r) Volodymyr HAVRYLOV politice și oligarhi pro-ruși.

Șapte ani s-au scurs de când Rusia a început războiul asimetric împotriva Ucrainei. La acest moment, Rusia continuă să ocupe Crimeea și părți ale regiunii Donețk-Lugansk din estul Ucrainei. Încă nu s-a înregistrat niciun progres semnificativ în ceea ce privește implementarea acordurilor de la Minsk.

Iar motivul este evident. Putin nu dorește nicidecum să piardă controlul asupra Ucrainei. O Ucraină independentă, democratică și prosperă ar reprezenta o amenințare la adresa actualului regim de la Kremlin. Moscova ar face orice să împiedice acest lucru.

În același timp, în martie a.c. Moscova își epuizase deja majoritatea instrumentelor de presiune hibridă asupra Ucrainei. Acele instrumente includeau:

- O „Coloana a 5-a” pro-rusă, asociată oligarhului și politicianului ucrainean Viktor Medveciuc, care este de mult un apropiat de încredere al lui Putin.
- Canale de televiziune controlate de partide

politice și oligarhi pro-ruși.

- Elemente corupte în sistemul de justiție.
- Agenți de influență infiltrați în cercul cel mai apropiat al președintelui Ucrainei și în agenții guvernamentale.

În ianuarie-februarie a.c., Consiliul Național de Apărare și Securitate din Ucraina a aprobat o serie de măsuri care au limitat semnificativ aceste elemente rusești de influențare asimetrică în Ucraina. Viktor Medveciuc a fost inclus pe lista sancțiunilor emise de autoritățile ucrainene, fiind acuzat că finanțează activități teroriste. Mai multe posturi de televiziune afiliate acestuia și partidului său au fost închise. Președintele Zelenski a adus schimbări în sistemul de justiție și a revitalizat procesul de reformă al acestuia.

Ceea ce înseamnă că, la acest moment, Rusia mai are la dispoziție doar opțiuni speciale și militare în ceea ce privește strategia sa de a face presiuni asupra Ucrainei. Tot ceea ce poate face Rusia acum este să mențină Kievul într-o stare teamă constantă privind o posibilă invazie, astfel încât economia ucraineană să rămână fără resurse.

În același timp, Putin nu poate să invadeze pur și simplu Ucraina, fără să aibă un motiv cu care să se justifice, în opinia sa, în fața comunității internaționale. Pentru el, orice tentativă a Kievului de a recupera teritoriile pierdute prin utilizarea forței ar putea constitui un astfel de motiv.

Timpul nu este de partea lui Putin în ceea ce privește aventurile sale în Ucraina. Aceasta își va reveni cu sprijinul comunității internaționale și datorită dinamismului societății sale civile. Însă nu există speranțe ca Rusia să își „recupereze” locul între liderii mondiali dacă va rămâne în continuare în Ucraina.

Procesul în curs de consolidare militară rusă la granița cu Ucraina

Creșterea numărului efectivelor rusești la granițele din NE, E și S Ucrainei a început la debutul lunii martie a.c..

Până la sfârșitul lui aprilie se presupune că Rusia va disloca la granița cu Ucraina 54 de grupuri tactice de nivel batalion (GTB): 20 pe aliniamentul de NE (+10 GTB); 13 pe aliniamentul de E (+1 GTB); 21 pe aliniamentul Crimeea (+15 GTB). Numărul total de militari va crește de la 89.000, la 107.000.

Rusia a mai dislocat în teren – în Crimeea și pe aliniamentul de NE – și unități de comandă și control.

Forțele armate ucrainene iau în calcul două scenarii plauzibile pentru actualele acțiuni militare rusești:

O demonstrație de forță, ca avertisment la adresa Ucrainei să nu încerce să elibereze teritoriile ocupate, prin forță.

O escaladare a activităților ostile în estul Ucrainei, urmată de încercări ale Rusiei de a-și extinde zona de ocupație.

Ambele scenarii sunt plauzibile, având în vedere istoricul implicării Rusiei în Georgia, în 2008. Însă, creșterea numărului efectivelor militare pe direcția vest, incluzând zona înconjurând Ucraina, ar putea reprezenta un răspuns clasic al Rusiei la exercițiul NATO *Defender Europe 2021* – exercițiul cu cea mai mare amploare din ultimii 30 ani care a început în aprilie a.c. și se va desfășura până în iunie a.c.. În acest an, Moscova a manifestat îngrijorare cu privire la faptul că exercițiul ar putea fi folosit pentru a sprijini o eventuală ofensivă a Ucrainei în est.

Rusia încă nu și-a revenit după șocul provocat de înfrângerea dezastruoasă a aliatului său Armenia în Karabah, în noiembrie 2020. După aceste evenimente, conducerea Rusiei a devenit mai suspicioasă, agitată și vulnerabilă la teorii ale conspirației. La acest moment nu este sigură care ar putea fi rezultatul unei eventuale intervenții militare în Ucraina. Iar acest aspect reprezintă un nou factor de descurajare.

MAREA MEDITERANĂ

Libia: ieșirea din tunel?

Ambasador profesor Dumitru CHICAN prezențele militare străine pe teritoriul libian.

Sub auspiciile ONU, în perioada 3-5 februarie 2021 s-a desfășurat, la Geneva, „forumul libian pentru dialog politic”, considerat - prin rezultatele obținute și perspectivele deschise - un punct major de cotitură spre pace și conciliere într-o țară care se află la capătul unui deceniu de „revoluție” sângeroasă și distrugătoare.

Învins de eșecuri sau, poate, trezit la realitate, aventuristul general Khalifa Haftar a salutat dialogul din metropola elvețiană pe care l-a descris, pentru circumstanță, drept un „act patriotic” realizat de „adevărați patrioți libieni”.

Rezultatele, care, fără a fi ocolite de îndoieli și suspiciuni, justifică optimismul observatorilor și comentatorilor, se regăsesc, înainte de toate, în apusul guvernului de „concordie națională” condus - în ultimii cinci ani - de premierul Fayeze Al-Sarraj. Iar aceasta pune capăt, în bună măsură, unei guvernante bicefale, pe de o parte, și marchează, pe de altă parte, încheierea celei de „a doua revoluții libiene” - care a fost războiul intern între fostul guvern și „odiseea personală” a lui Khalifa Haftar. Dar aceasta mai înseamnă și perspectiva de destrămare a spectrului scindării teritoriale a Libiei între vest și est, dacă nu chiar ruperea acestei țări în provinciile sale istorice Cirenaica, Tripolitania și Fezzan.

În al doilea rând, la Geneva a fost convenită investirea unui succesor al lui Fayeze Al-Sarraj, în persoana lui Abdel Hamid Dbeibah, un prosper om de a faceri originar din metropola portuară și petrolieră Misrata (vest).

În al treilea rând, „forumul pentru dialog politic inter-libian”, cu atribuții de colegiu electoral (constituit din 74 reprezentanți), a ales un „Consiliu prezidențial” cu trei membri și a votat investirea ca președinte a lui Mohammed Younes Menfi, originar din Benghazi (est).

În al patrulea rând, „dialogul politic național” de la Geneva a convenit constituirea unei „Comisii militare mixte” (Comisia 5+5) formată din zece membri reprezentând, paritar, noile autorități politice și legislative, pe de o parte, și reprezentanți ai diversității de curente, grupări și miliții înarmate, cu misiunea de a susține rezolvarea amiabilă și echitabilă a mozaicului de probleme, sechele ale războiului, precum și problemele legate de

Mohammed Younes Menfi
(sursa: <https://middle-east-online.com>)

Până la alegerile prezidențiale și legislative stabilite pentru data de 24 decembrie aceștia vor asigura conducerea interimară a țării, cu atribuții executive și legislative deținute cumulativ de fostul premier Fayeze Al-Sarraj.

În perioada interimatului premergător scrutinului de la sfârșitul acestui an, guvernul și consiliul prezidențial vor avea drept preocupare prioritară și inevitabilă oblojirea și cicatrizarea, fie și parțială, a multelor răni provocate în cele 14 luni cât a durat „bătălia pentru Tripoli” sau „a doua revoluție libiană” (aprilie 2019 - iunie 2020) declanșată de Armata Națională Libiană a generalului Khalifa Haftar.

Auspiciile politice și morale pe care Organizația Națiunilor Unite le-a asigurat dialogului inter-libian de la Geneva au avut, fără îndoială, o contribuție substanțială la rezultatele obținute, inclusiv în ceea ce privește renunțarea de către Khalifa Haftar la proiectele sale. Iar principalul beneficiu al acestei schimbări de giruetă se regăsește în perspectiva unei diminuări, până la eliminare, a prezenței și a multiplelor ingerințe externe în evoluțiile eșichierului intern libian. Acest aspect va fi, însă, în perioada imediat următoare, un nou și dificil nod gordian pe care tandemul Dbeibah-Menfi va trebui să-l rezolve. Deocamdată, singura reacție vocală la noua situație a venit din partea președintelui turc Recep Tayyip Erdoğan care, sub vechiul pretext al combaterii terorismului, a anunțat că Turcia nu își va retrage din Libia forțele armate și mercenarii sirieni aflați în solda Ankarei decât odată cu

expirarea Tratatului Militar încheiat cu fostul guvern al lui Al-Sarraj și, oricum, nu înainte de scrutinele electorale din luna decembrie.

Se înțelege că, pentru noile autorități de la Tripoli, chestiunea prezenței străine în general și a Turciei, cu deosebire, nu constituie nici singura și nici cea mai presantă dificultate care va trebui abordată. Deocamdată, libienii care au coborât în spațiul public spre a-și manifesta satisfacția și susținerea pentru noua formulă de guvernare cer acesteia soluții imediate pentru problemele supraviețuirii cotidiene: hrană, locuri de muncă, asistență medicală, educație... Societatea libiană își dorește depășirea cât mai rapidă și reală a segmentării pe criterii tribale, confesionale sau de interese mercantile de grupuri și clanuri. Iar una din lozincile cel mai amplu scandate în Tripoli și în alte așezări importante proclamă „*La sharqiya, la gharbiya, Libia, wahda wataniya*” („Nu o Libie de est, nici o Libie de vest, ci unitate libiană națională”).

Dacă, pentru libieni, anul 2021 marchează încheierea unui deceniu al rupturii sociale, al învrăjbirii și războiului, același an readuce în memoria colectivă faptul că, tot în acest an, în luna alegerilor se împlinesc 70 de ani de la proclamarea independenței național-statale.

Pe de altă parte, convergența de interese între actorii politici autohtoni și puterile internaționale, la care se adaugă instalarea la Washington a unei noi administrații, sunt tot atâtea semnale încurajatoare cât privește crearea unui nou climat propice pentru reforme politice sistemice și unitare. Adică o șansă de înaintare solidară către ieșirea din lungul tunel al dictaturii și al războiului și reluarea locului pierdut în concertul lumii arabe și globale contemporane.

O conciliere șubredă, o tranziție dificilă

Cei zece ani de „primăvară arabă” care a

îndepărat de la putere gerontocrata dictatură a colonelului Muammar Al-Gaddafi au însemnat o prăbușire abruptă și sângeroasă în anarhia războiului civil care, la rândul său, a produs răni adânci, profunde fracturi și clivaje în corpul societății, dezbinare, ură și deconstrucție identitară națională și teritorială, la toate acestea adăugându-se și pluralitatea și diversitatea ingerințelor exterioare - având consecințe distructive cât privește voința și disponibilitatea libienilor de a se uni și a transforma în pacificare mercantilismul care le-a măcinat unitatea și credința într-un viitor al coexistenței și dezvoltării ca stat și ca națiune.

Sunt sechele durabile, a căror eliminare nu va fi nici realizată de pe o zi pe alta și nici lipsită de provocări pentru libienii înșiși și pentru noile instituții interimare.

Premierul Abdel Hamid Dbeibah a finalizat elaborarea unei structuri a viitorului Executiv de la Tripoli, cu angajamentul ca lista finală a echipei guvernamentale să ceară, cât mai curând, votul de investitură din partea Parlamentului libian. În acest sens, este avută în vedere o listă cu 25-26 ministere, candidații urmând a fi supuși unor atente verificări de securitate, pentru a evita accesul în instituția executivului a radicalilor islamisti și a Fraților Musulmani sau a celor care au comis crime și atrocități de război. În cazul în care această listă nu va primi votul de încredere, premierul are în vedere și varianta unui guvern de tehnocrați, într-o structură restrânsă la 15-16 ministere.

Deocamdată, pentru perioada interimatului premergător alegerilor generale de la 24 decembrie, atât premierul Dbeibah, cât și președintele Consiliului Prezidențial, Mohammed Younes Menfi, au făcut publice principalele priorități de acțiune către normalizare, priorități în lista cărora figurează, între altele :

- asigurarea asistenței sociale și umanitare pentru victimele „revoluției” și familiile martirilor, persoanelor dispărute și pentru alte categorii sociale afectate de ravagiile conflictului;

- reintegrarea profesională, instituțională și socială a foștilor combatanți pe fronturile războiului civil;

- inventarierea și pregătirea unor pachete legislative menite să instaureze supremația legii, respectarea drepturilor umane și cetățenești, atragerea societății civile la viața publică națională și instituțională;

- identificarea și evaluarea, în vederea dezvoltării, a avuției financiare și a activelor de care Libia dispune atât în interior, cât și în străinătate;

-elaborarea unei viziuni complete și a unei strategii de dezvoltare a economiei, segmentelor sociale, de servicii și infrastructură, pregătirea alegerilor generale din ultima lună a anului;

-reluarea și activizarea contactelor și relațiilor bilaterale cu vecinătatea arabă nord-africană, cu sudul african sub-saharian, nordul Mediteranei și marii actori ai eșichierului global;

-asigurarea și atragerea unei susțineri cât mai consistente din partea comunității internaționale, pentru o stabilitate socio-economică rapidă și continuitatea procesului de dezvoltare durabilă.

Pentru noua guvernanță libiană, fie și provizorie, problemele privitoare la consolidarea agrementelor de încetare a luptelor și de asigurare a unei funcționalități normale a instituțiilor statale și a relațiilor dintre acestea și societate nu sunt singurele și cele mai dificile provocări. Dincolo de aspectele cotidiene ale situației post-conflict, ceea ce presupune un efort susținut se regăsește în refacerea concordiei sociale, reconstrucția încrederii și eradicarea suspiciunilor și a inevitabilului sentiment al vendetei, al răzbunării tradiționale și puternic înrădăcinate în structura identitară și în mentalul colectiv. Iar această fragmentare nu se reduce la relațiile dintre membrii societății, ci se manifestă cu deosebită insistență la nivelul marilor colectivități etnico-lingvistice, teritoriale-provinciale, sau între apartenențele identitare de clan, de trib și de interese de castă. Chiar în structura umană a celor trei noi instituții ale reconcilierii naționale, un demnitar sau un parlamentar din Tobruk sau Benghazi găsește cu greu o cale de comunicare cu un omolog provenit din Misrata sau din Tripoli. Exprimată în alte cuvinte, această realitate constituie, fără a fi singura, una dintre cele mai complexe obstacole care vor trebui să fie depășite. La aceasta se adaugă problema, nu mai puțin spinoasă, a mozaicului de grupări și miliții constituite pe temelii sectare, ideologice sau de mercenariat, care vor trebui eliminate, fie prin includerea lor în instituțiile statale de forță - armata națională, poliția, jandarmeria și altele, fie prin aplicarea altor modalități de inserare a acestora în țesătura edificiului social libian.

Se cuvine menționat că în Libia sunt desfășurați cca 20.000 combatanți străini, mercenari alături de prezența militară străină, convenită de fostele tabere autohtone cu diferite puteri (Federația Rusă, Turcia, Siria, Sudan, Ciad). În plus, pe teritoriul libian se află, în afara unui control din partea guvernului, importante arsenale militare de la arme și muniții

individuale, până la avioane, elicoptere, drone, rampe de rachete sol-aer, mine anti-personal și alte dotări care, pentru multă vreme, vor constitui o severă amenințare pentru societatea civilă - în condițiile în care, până în prezent, statele străine implicate ignoră apelurile instanțelor internaționale de a se retrage din Libia împreună cu logistica militară adiacentă.

În tot acest efort, Libia postbelică are nevoie de asistență externă, necesară fie și doar pentru a face ca această țară să nu mai fie ceea ce a fost, vreme de un deceniu - un izvor de instabilitate, migrație ilegală, criminalitate și radicalism terorist.

Iar libienii trebuie să fie cei dintâi care să arunce „cărțile verzi” ale dictatorului Gaddafi la pubela istoriei, pentru a-și scrie propria Cartă a libertății, egalității, demnității și revenirii în marea familie a comunității globale.

ORIENTUL MIJLOCIU

Realism nuclear - o evaluare a competiției strategice dintre Iran și Israel

Ioana CONSTANTIN-BERCEAN

O scurtă evaluare a realismului nuclear

Lumea a intrat într-o a doua eră nucleară, însă această eră nu este definită de o competiție bipolară globală a superputerilor similară celei din timpul Războiului Rece, care implica arsenale nucleare masive cu capacitatea de a se distruge reciproc de mai multe ori. În această nouă eră, puterile nucleare regionale vor defini proliferarea și peisajul conflictual. Aceste state au arsenale nucleare mici, sunt adesea prinse în rivalități regionale de lungă durată și sunt implicate în multiple conflicte active.

Convingerea că proliferarea armelor nucleare și a altor arme de distrugere în masă prezintă amenințări grave pentru securitatea națională, stabilitatea regională și internațională, a determinat majoritatea statelor să ia măsuri pentru a preveni răspândirea acestor arme și pentru a crea o bază și condiții pentru eliminarea lor din arsenalele tuturor statelor. Astfel, în urma unor negocieri îndelungate s-au pus bazele unor tratate și convenții care se referă la controlul capabilităților nucleare și al armelor chimice sau biologice. Cel mai cunoscut tratat în acest sens este Tratatul de Neproliferare Nucleară (NPT), deschis spre semnare în data de 1 iulie 1968. Totuși, NPT este limitat deoarece niciun stat nu poate fi obligat să îl semneze. Mai mult, trei actori care dețin capabilități nucleare – India, Pakistan și Israel[1] – nu s-au alăturat niciodată tratatului. Există nouă state care dețin arme nucleare: grupul cunoscut sub denumirea de P5 (SUA, Federația Rusă, China, Marea Britanie și Franța) care au capabilități nucleare în temeiul NPT, și grupul format de India, Pakistan, Israel și Coreea de Nord, care au dezvoltat tehnologia nucleară dincolo de prevederile internaționale. Deținerea capabilităților nucleare este legitimată din punct de vedere realist de mai multe motive, inclusiv securitate și prestigiu. Ele sunt văzute ca garanția de securitate supremă, deoarece niciun stat nuclear nu a intrat vreodată în război cu un alt stat posesor de armă nucleară.

Totuși, majoritatea politicilor utilizate pentru prevenirea sau încetinirea proliferării au fost negative, în sensul că sunt concepute pentru a îngreuna achiziționarea de către guverne a

componentelor necesare pentru obținerea unei astfel de capabilități. Sancțiunile au fost, de asemenea, folosite pentru a descuraja furnizorii potențiali de tehnologie sau materiale, precum și pe presupușii beneficiari. În plus, controlul armelor este un instrument pentru încetinirea sau inversarea proliferării verticale (ex. Statele Unite și Federația Rusă) sau pentru a preveni proliferarea orizontală, cel mai cunoscut caz fiind cel al Iranului.

Deși majoritatea realiștilor contemporani discută despre arsenalul nuclear internațional doar contextualizat, aproape întotdeauna incluzându-l în analiza crizelor regionale, eticheta de „realism nuclear”[2] este, totuși, un fenomen intelectual transnațional și interdisciplinar, care se suprapune cu realismul politic, dar nu îl exclude, așa cum este conceput în prezent în relațiile internaționale și teoria politică. Pentru realiștii nucleari, revoluția nucleară a fost reperul central în dezvoltarea unei forme de gândire politică globală care a încercat să sintetizeze o viziune realistă asupra lumii propunând, în același timp, și o agendă cuprinzătoare pentru schimbare.

Realismul nuclear sintetizează lucrările lui Günther Anders, John H. Herz, Lewis Mumford și Bertrand Russell. Citite împreună, teoriile lor au puternice afinități cu acele variante ale realismului din secolul al XX-lea care încearcă să formuleze „un răspuns etico-politic la combinația viscerală dintre războiul industrial, democrația de masă, genocidul mecanizat, naționalismul, capitalismul global și dezvoltarea tehnologiilor de distrugere în masă fără precedent”[3] (Bell, 2008: 5). La fel ca alți realiști clasici cunoscuți, cum ar fi Reinhold Niebuhr și Hans J. Morgenthau, realiștii nucleari aveau o agendă intelectuală distinctă, care depășește limitele, uneori fluide, dintre studiile politice, relații internaționale și critica socială.

Cea mai relaxată abordare a proliferării vine de la Kenneth Waltz. Deși există o tensiune între viziunea pesimistă a umanității care stă la baza neorealismului și optimismul pe care îl implica poziția sa,[4] Waltz crede că descurajarea nucleară face o diferență substanțială și pozitivă și că aceasta ar putea fi replicată chiar și în părțile mai turbulente ale sistemului internațional. După ce a contestat consensul universal opus proliferării nucleare în anii 1970, el nu a văzut niciun motiv

să-și schimbe opiniile odată cu sfârșitul Războiului Rece. El și-a argumentat teoria într-o dezbatere cu Scott Sagan,[5] insistând că sistemul internațional este încă în mare parte modelat de principalii săi actori, care încă se regăsesc în strânsoarea balanței de teroare „indestructibilă”. În ciuda eforturilor depuse, Statele Unite și Uniunea Sovietică/Federația Rusă nu au reușit să scape de logica acestei balanțe și de precauția necesară în politicile lor externe. Deoarece un război nuclear la orice scară pentru orice actor ar fi catastrofal, amenințarea unui astfel de război ar exercita întotdeauna un puternic efect de descurajare. Conform lui Waltz, ar fi greșit să presupunem că puterile mai mici nu ar fi capabile să facă față responsabilităților lor nucleare sau să acționeze în propriul interes.

Pe de altă parte, Sagan a atras atenția asupra deciziilor la limită din istoria nucleară a Statelor Unite – apelurile la un război preventiv, neglijarea vulnerabilităților critice, slăbiciunile procedurilor organizaționale care ar fi putut duce la detonări neautorizate. Astfel, Sagan încurajează gândirea critică și descurajarea proliferării în afara grupului P5 stabilite prin NPT. Însă stoparea unui program nuclear inițiat de un actor determinat să își dezvolte această capabilitate este o sarcină extrem de dificilă, mai ales dacă posedă cunoștințele necesare și are și capacitățile științifice și industriale pentru a plăti prețul eventualelor sancțiuni economice sau al unui anumit grad de izolare internațională. Există opțiuni care ar folosi forța militară convențională (non-nucleară) sau alte mijloace, inclusiv atacurile cibernetice (Stuxnet, în cazul Iranului), pentru a interfera sau a distruge instalațiile și materialele nucleare, armele și/sau sistemele lor de livrare înainte de a putea fi utilizate. Israelul, de exemplu, a desfășurat atacuri preventive împotriva instalațiilor nucleare din Irak în 1981 și din Siria în 2007[6]. Însă astfel de acțiuni presupun costuri și riscuri, inclusiv posibilitatea ca atacul să nu distrugă sistemul în cauză iar acesta să fie utilizat ulterior pentru a declanșa represalii și escaladarea unei situații într-un conflict mai amplu.

Acest articol încearcă să deschidă câteva orizonturi privind natura relațiilor dintre Iran și Israel din perspectiva teoriei ciclului puterii a lui Charles Doran, combinată cu teoria realismului nuclear defensiv propus de politicile externe ale celor două state.

Problema programului nuclear al Iranului nu ar trebui abordată separat de alte dinamici regionale. Acuzațiile (dovedite sau nedovedite) la adresa

ambității Teheranului de a dezvolta o capacitate nucleară nu pot fi pe deplin înțelese fără o referire la singura putere nucleară din Orientul Mijlociu – Israel. Acesta din urmă nu a semnat niciodată NPT și se crede că posedă arme nucleare. Oficialii israelieni nu au confirmat sau negat niciodată capacitatea nucleară, iar această ambiguitate nucleară se bazează semnificativ pe capacitatea nucleară și pe descurajare ca poliță de asigurare a Israelului. Geografic înconjurat de arabi și persani, Israelul consideră armele nucleare esențiale pentru a proteja însăși existența statului evreu. Washingtonul și, într-o măsură mai mică, Bruxelles-ul au acceptat acest argument israelian. Pe de altă parte, iranienii și arabii susțin că monopolul nuclear al Israelului în Orientul Mijlociu reprezintă o amenințare majoră la adresa securității regionale. Aceștia acuză puterile occidentale că pun în aplicare un dublu standard în tratarea neproliferării nucleare.

Pe de altă parte, grupul P5 căruia i s-a alăturat și Germania, a aplicat o presiune constantă asupra Iranului, în special sub forma sancțiunilor economice, pentru a convinge Teheranul să accepte anumite norme privind activitățile nucleare. Aceste limite au fost detaliate în acordul semnat în 2015 (cunoscut formal sub denumirea de Planul Comun și Extins de Acțiune/JCPOA) prin care Iranul a acceptat constrângeri temporare privind capacitățile sale de producție și depozitare de materiale necesare dezvoltării unei bombe nucleare. Iranul s-a conformat prevederilor JCPOA, dar SUA l-au părăsit unilateral în 2018 pe motiv că limitele activității iraniene au fost de o durată prea scurtă și că acordul nu abordează programul de rachete balistice al Iranului sau activitățile sale maligne prin interpuși (*proxy*) în regiunea Orientului Mijlociu.

Emergența unui Iran înarmat nuclear în viitor ar putea spori perspectivele unui conflict armat direct între cele două națiuni. Israelul ar putea alege să lovească preventiv instalațiile nucleare iraniene într-un efort de a împiedica sau întârzia o astfel de dezvoltare. Un Iran înarmat nuclear poate considera Israelul ca principalul său competitor regional și și-ar putea demonstra capacitatea nucleară în cazul unui conflict armat. Chiar dacă Iranul nu are intenția de a utiliza arme nucleare împotriva Israelului, această posibilitate nu este exclusă de analiști pe măsură ce crizele regionale escaladează și devin tot mai profunde. Lipsa comunicării directe între cele două state ar putea duce la semnale interpretate greșit și la confuzie cu privire la

intențiile fiecărui actor și la liniile roșii informal trasate. Până și cei mai optimiști analiști sau cercetători cu privire la capacitatea Israelului și Iranului de a crea o relație stabilă de descurajare nucleară admit că dezvoltarea și stabilizarea unei astfel de relații va necesita timp. Iar această perioadă de tranziție poate deveni una extrem de fragilă.

Concurența strategică regională din perspectiva ciclului de putere

Conform teoriei ciclului de putere[7], concurența dintre state pentru putere sau influență este endemică pentru sistem și, prin definiție, este un joc cu sumă zero. Deși toate statele pot crește simultan în putere absolută, niciun stat nu poate crește, prin definiție, în putere relativă (sau influență) fără declinul concurent al puterii relative a unui alt stat sau a altor state. Teoria lui Charles Doran plasează luarea deciziilor privind conflictele în contextul creșterii și declinului puterii relative a statelor. Doran susține că statele urmează o cale ciclică de creștere, maturizare și declin, care provine în principal din rate inegale ale dezvoltării economice interne. Puterea este calculată pentru fiecare stare pe baza variabilelor economice și militare, care sunt apoi comparate cu celelalte stări ale sistemului. Deși aceste variabile nu țin cont de intenții, tehnologie, capabilități nucleare și militare, ele oferă o oportunitate de a urmări evoluția statului în raport cu sistemul, adică împrejurimile statului. Deși schimbările structurale nu determină politicile externe ale statului, ele „definesc mediul, influențele și constrângerile în care apar deciziile de politică externă”.[8] Trebuie făcută, însă, o distincție între concurența dintre statele care doresc dominația sistemului (concurența hegemonică) și concurența pentru cotele de putere relative (concurența strategică). În cazul nostru – concurența regională dintre Iran și Israel – avem de-a face cu această diferențiere conceptuală între hegemonie și strategie. Dacă pentru Iran proiectarea puterii – *concurența hegemonică* – în regiunea Orientului Mijlociu, în special în statele arabe cu majoritate sau cu conducere șiiită (Irak, Siria, Liban, Yemen), reprezintă linia principală a politicii externe regionale, pentru Israel *concurența strategică* reprezintă modul de adaptare, supraviețuire și continuitate într-o regiune al cărui sistem este unul profund ostil. Shahram Chubin susține că poziția anti-israeliană a clerului a devenit o sursă de legitimitate pentru regim, un „domeniu în care regimul poate pretinde că este principial și unic”.[9] Pe de altă parte, animozitatea Israelului

față de Iran este justificată de interesele geostrategice dar și de diferențe de natură ideologică.

Israelul și Iranul nu sunt concurenți naturali și nu sunt destinați unui conflict perpetuu. Aceste două puteri regionale nu au dispute teritoriale și nici nu concurează economic. Fiecare țară a menținut în mod tradițional zone de interes regionale distincte (Levantul pentru Israel și Golful Persic pentru Iran). Relațiile dintre cele două națiuni s-au bazat adesea pe interese geopolitice comune, ducând la ani de cooperare atât înainte, cât și după revoluția islamică iraniană din 1979. Ultimul monarh al Iranului, Mohammad Reza Shah Pahlavi, a considerat o alianță *de facto* cu Israelul drept o contrapondere pentru vecinii arabi ai Iranului. Cooperarea tacită dintre Teheran și Tel Aviv a continuat chiar și după căderea șahului în 1979. Atât regimul iranian, cât și Israelul au văzut Irakul lui Saddam Hussein drept cel mai mare obstacol în calea intereselor lor de securitate națională. Iranul avea nevoie disperată de arme moderne; Israelul s-a agățat de vechea „doctrină a periferiei”,[10] avansată de fostul prim ministru israelian David Ben-Gurion și de Eliahu Sassoon, unul dintre cei mai importanți experți din Orientul Mijlociu, care susținea că statele non-arabe precum Iranul ar putea contracara dușmanii cei mai însemnați ai Israelului. Unii lideri iranieni postrevoluționari au urmat, de asemenea, politici mai pragmatice față de Israel, în special sub președințiile lui Hashemi Rafsanjani (1989-1997) și Mohammad Khatami (1997-2005). Cei doi au urmărit reformarea sistemului economic, social și politic muribund al Iranului prin diminuarea izolării sale internaționale, ducând la indicii de relaxare ale tensiunilor cu Israelul. Dar aceste eforturi au fost întâmpinate de rezistența unor figuri reacționare domestice, cu puncte de vedere radicale privind Israelul, iar liderii israelieni au ignorat în mare măsură asemenea gesturi ale reformiștilor iranieni. Mai mult, transformarea geopolitică a Orientului Mijlociu din ultimele două decenii a intensificat rivalitatea. Invazia americană din Irak în 2003 a eliminat un adversar comun atât al Israelului, cât și al Iranului. Iranul a început să se vadă pe sine însuși ca puterea emergentă a Orientului Mijlociu, o viziune împărtășită de mulți membri ai elitei politice și militare a Israelului. Alte evenimente, cum ar fi războiul din 2006 dintre Hezbollah și Israel – în care tactica și armele iraniene erau considerate eficiente împotriva Israelului – au întărit punctul de vedere al Iranului ca fiind noul hegemon regional. Primăvara arabă din 2011 a alimentat în continuare preocupările

israeliene, deși această frământare a creat și noi vulnerabilități și limitări și pentru influența iraniană. Noul peisaj regional a sporit temerile israeliene privind infiltrarea iraniană continuă în arene disputate în vecinătatea apropiată (în special Gaza și Liban) dar, în aceeași măsură a alimentat Teheranul cu ideea că SUA sunt o putere în declin [11].

Distincția dintre *hegemonie* și *strategie* propusă de teoria ciclului de putere este foarte utilă în înțelegerea relațiilor dintre Iran și Israel, în special în contextul post-Război Rece și a prăbușirii ordinii regionale din Orientul Mijlociu. Evenimentele de după 1991 au dus la stabilirea unei noi balanțe de putere în acest sistem dar care, prin natura sa, a adus la suprafață și a intensificat rivalitățile regionale.

Percepțiile și politicile israeliene față de Iran

În ultimele decenii, Iranul a devenit principalul rival al Israelului. Din Liban în Gaza și până la revoltele dramatice din 2011 care au cutremurat Egiptul și lumea arabă, israelienii văd aproape fiecare provocare regională prin prisma Iranului. În ciuda încercărilor superficiale de relaxare a tensiunilor cu Republica Islamică de la sfârșitul anilor 1990, orice vestigiu al doctrinei periferice a dispărut. Astăzi există o incompatibilitate de bază a intereselor între cele două țări, sugerând că o revenire la o cooperare chiar limitată – așa cum a avut loc atât înainte, cât și după revoluția islamică din 1979 – nu mai poate fi posibilă.

Israelienii nu numai că își privesc interesele geostrategice într-o competiție directă cu Iranul în peisajul regional actual, dar și natura ideologică a rivalității s-a intensificat în ultimii ani. Într-adevăr, în ciuda diviziunii din interiorul elitei politice israeliene, consensul este cel care caracterizează aproape fiecare problemă de securitate privind gravitatea provocării iraniene. Astăzi, mulți din Israel văd Iranul ca fiind cel mai amenințător adversar al lor, dar apariția diferiților lideri iranieni cu poziții militare, politice și ideologice mai puțin ostile față de statul evreu ar putea modifica opiniile în viitor. La urma urmei, Israelul și Iranul nu sunt destinați să se angajeze într-un conflict perpetuu, dat fiind că nu au dispute teritoriale și mențin în mod tradițional diferite zone de bază ale intereselor de securitate. Spre deosebire de pozițiile ideologice stridente între segmentele naționaliste și religioase ale societății israeliene cu privire la terenurile disputate din *Eretz Yisrael* (Israelul Mare)[12], israelienii nu susțin astfel de revendicări ideologice

sau religioase cu privire la Iran.

Cu toate acestea, abia la începutul anilor 2000 și, cu siguranță, după războiul din Irak din 2003, care l-a înlăturat pe Saddam Hussein ca dușman comun al celor două puteri, Iranul s-a ridicat fără echivoc în vârful agendei de securitate națională a Israelului. Expunerea și inspecția sitului nuclear Natanz în 2002 au ridicat serioase îngrijorări în ceea ce privește serviciile de informații militare și au mutat problema Iranului la cel mai înalt nivel politic și în atenția publicului.[13] Mai mult, prim ministrul israelian de atunci, Ariel Sharon, l-a desemnat pe Meir Dagan să conducă Mossadul și l-a însărcinat să „supervizeze eforturile de prevenire a programului nuclear al Iranului”,[14] sporind astfel importanța profilului dosarului iranian. Preocupările israeliene din ce în ce mai mari cu privire la Iran nu au apărut doar ca urmare a creșterii capacităților militare ale Iranului și a asocierii acestuia cu grupuri și activități teroriste, israelienii devenind din ce în ce mai deranjați și de faptul că influența iraniană în creștere avea capacitatea și perspectiva de a înclina echilibrul regional de putere în favoarea Teheranului.

De asemenea, israelienii se tem că, dacă Iranul va reuși să obțină capabilitatea nucleară, rezistența arabă față de Iran se va risipi pe măsură ce temerile față de noua capacitate militară iraniană și natura represaliilor vor crește. Un astfel de viitor nuclear ar submina ceea ce percep israelienii ca o alianță tacită în curs de validare între Israel și statele arabe pro-occidentale care se opun pretențiilor de hegemonie regională ale Iranului.

O altă preocupare israeliană se referă la riscul ca un Iran nuclear să declanșeze proliferarea nucleară în regiune. Aproape fiecare evaluare strategică israeliană pe această temă include această perspectivă, respingând în mare măsură cercetările privind tendințele de proliferare care pun la îndoială astfel de ipoteze. Israelul consideră că un Orient Mijlociu multipolar nuclear ar amenința în mod deosebit stabilitatea regională și securitatea israeliană.[15] În plus, multe voci ale stabilimentului de securitate israelian consideră că ideologia este motorul politicii externe iraniene și că utilizarea presupusului arsenal nuclear împotriva Israelului este o posibilitate viabilă. Există însă și analiști din structurile de intelligence și de securitate, chiar dacă numărul lor este mult mai mic decât al celor din prima categorie, care sunt de părere că activitățile nucleare iraniene sunt mai degrabă legate de ambițiile de influență regională decât cele de distrugere a Israelului. De asemenea,

experți israelieni proeminenți în materie de descurajare pun la îndoială probabilitatea utilizării intenționate a unui arsenal nuclear iranian împotriva Israelului, deoarece „având în vedere arsenalul nuclear mai mare al Israelului și numeroasele vehicule de livrare ... pare foarte improbabil ca până și o conducere fanatică să aleagă o astfel de politică ... Niciun regim, chiar dacă este caracterizat de cea mai extremă ideologie, nu alege să se sinucidă.”[16]

Dar liderii politici și chiar unii analiști din cadrul comunității strategice a Israelului, atât din interiorul, cât și din afara guvernului, iau în serios ostilitatea ideologică a Iranului față de Israel și perspectiva ca aceasta să ducă la utilizarea capabilității nucleare. Liderii israelieni au răspuns ideologiei anti-israeliene a Iranului cu propria retorică simbolică bazată pe Holocaust, reamintind populației israeliene responsabilitatea Israelului de a asigura supraviețuirea poporului evreu și întărind doctrina strategică de încredere în sine.[17] Factorii de decizie din Israel sunt adesea înclinați să se bazeze pe simbolism și pe ideologie naționalistă pentru a-și încadra politicile și preferă să încadreze Iranul ca o problemă internațională, nu doar ca problemă a Israelului.

Preocupările Israelului legate de natura ideologică a provocării reprezentate de Iran sunt parțial reale și nu doar o acoperire a motivelor strategice de bază. Un număr mare de lideri israelieni și analiști strategici iau în serios ideologia anti-israeliană și susțin că tocmai această ideologie face ca provocările militare și strategice ale Iranului pentru Israel să pară atât de severe. Acestea fiind spuse, în comunitatea strategică a Israelului se dezvoltă clivaje cu privire la modul de a încadra provocarea iraniană, în special valoarea etichetării acestei amenințări ca fiind „existențială”,[18] din cauza îngrijorărilor că o astfel de încadrare va submina strategia Israelului de descurajare. Aceste diferențe se regăsesc și în diferite evaluări cost-beneficiu în rândul liderilor și analiștilor israelieni cu privire la utilitatea unei opțiuni de atac militar israelian. Pentru cei care nu sunt în favoarea discutării provocării iraniene ca o amenințare existențială și preferă să încadreze provocarea ca fiind una internațională, o opțiune militară poate părea mai puțin atrăgătoare și invers.

Contextul intern este crucial pentru înțelegerea viitoarelor poziții israeliene față de Iran, inclusiv descurajarea și postura nucleare. Factorii geostrategici contează, dar modul în care israelienii văd și încadrează acești factori se va dovedi decisiv

în luarea unor decizii viitoare. Dacă iranianii își vor schimba tonul ideologic anti-Israel în viitor, israelienii ar putea încadra amenințarea iraniană în mod diferit, chiar dacă animozitatea îndelungată și competiția strategică continuă fac dificilă trecerea rapidă de la rivalitate la cooperare.

Percepțiile și politicile iraniene față de Israel

Israelul a ocupat întotdeauna un loc unic în conturarea intereselor strategice și ale percepțiilor privind amenințările la adresa Republicii Islamice. Israelul este acum privit de regimul iranian ca un rival regional major, iar motivele ostilității sunt complexe. Din punct de vedere geografic, Israelul este departe de Iran și nu are pretenții teritoriale. Cele două țări nu concurează economic și, până de curând, Israelul și Iranul nu erau rivali militari direcți. Zona imediată a intereselor de securitate a Israelului, Levantul, este în multe privințe marginală pentru securitatea națională iraniană. Mai degrabă, interesele Iranului în Golful Persic, regiunea Mării Caspice și în state vecine, precum Irakul, Pakistanul și Afganistanul sunt principalele linii ale politicii sale externe și ale doctrinei militare.

Comportamentul Republicii Islamice față de Israel a fost modelat de trei factori-cheie: percepția regimului de la Teheran asupra SUA ca fiind cel mai semnificativ adversar al său și credința în simetria apropiată a intereselor israeliene și americane în legătură cu Iranul; ostilitate ideologică adâncă față de Israel; și beneficiile geopolitice ale ostilității evidente față de Israel, în special în rândul vecinilor arabi ai Iranului.

Percepția Republicii Islamice privind amenințarea israeliană nu a fost determinată istoric prin rivalitatea directă dintre cele două țări, ci de animozitatea dintre Iran și SUA. Regimul consideră că interesele americane și israeliene din Orientul Mijlociu, în special în ceea ce privește Iranul, sunt aproape identice, mai ales având în vedere percepția iraniană privind influența Israelului în luarea deciziilor de la Washington.[19] Liderii iranieni văd SUA ca fiind principala amenințare la adresa existenței regimului. Această percepție este înrădăcinată în istoria implicării americane în Iran, inclusiv în răsturnarea guvernului condus de Mohammad Mosaddegh, ales în mod democratic în 1953 și însușinerea ulterioară a SUA a șahului Mahomed Reza Pahlavi – un om perceput de mulți iranieni ca o marionetă a Occidentului și Israelului.

Liderii Iranului acuză Israelul că susține mai multe grupuri antirevoluționare, inclusiv

organizația Mujahedin Khalq (MKO). MKO este probabil unul dintre cele mai vizibile grupuri anti regim din afara Iranului. A funcționat în Irak din 1986, deși operațiunile sale au fost restricționate de guvernul SUA și de guvernul irakian dominat de șiiți după răsturnarea lui Saddam Hussein. Deși există puține dovezi publice disponibile, unii speculează că Israelul a folosit MKO ca mijloc pentru a dezvălui existența unor instalații nucleare secrete la Natanz și Arak în 2002.[20]

Rivalitatea Iranului cu SUA modelează securitatea națională și poziția militară față de Israel. Prin urmare, strategia generală de descurajare a Iranului împotriva SUA motivează sprijinul pentru diferite grupuri „proxy”,[21] cum ar fi Hezbollah. În plus, reluarea programului nuclear (abandonat odată cu crearea Republicii Islamice în 1979) era justificată prin necesitatea de contracarare a capacităților militare convenționale și nucleare ale Israelului [22]. În plus, programul nuclear a devenit o sursă de mândrie pentru regimul iranian, deoarece demonstrează capacitatea tehnologică și autosuficiența Iranului în fața sancțiunilor economice americane. Prin urmare, programul nuclear al Iranului nu este un produs al rivalității sale directe cu Israelul, chiar dacă liderii iranieni îi atribuie o anumită valoare de descurajare în fața capabilităților nucleare israeliene.

Republica Islamică nu a considerat întotdeauna Israelul ca un rival geopolitic direct și imediat, însă climatul geopolitic din ultimele decenii a răsturnat această paradigmă. Există mai multe motive pentru această modificare strategică. Primul este transformarea geopolitică a Orientului Mijlociu din ultimii douăzeci de ani. Îndepărtarea regimului taliban de la putere de către SUA în 2001 și a lui Saddam Hussein în 2003 a lăsat Iranul fără alți rivali regionali, cu excepția Arabiei Saudite. Israelul avansează astfel în fruntea listei inamicilor regionali ai Iranului. În plus, emergența grupării Hezbollah în Liban și legăturile mai strânse ale Siriei cu Republica Islamică au făcut din Iran un jucător cheie în Levant. Aceste aspecte au adus rivalitatea dintre Iran și Israel la un nivel foarte ridicat, iar amenințarea iraniană mai aproape de granițele Israelului.

Emergența regională a Iranului a dus, în cele din urmă, la un nou acord între câteva state sunnite din Golf și Israel. Arabii sunniți, dar și Iranul, au înțeles că Israelul, prin capabilitatea sa nucleară, reprezintă principala barieră în calea hegemoniei iraniene. Prin urmare, Israelul a devenit pentru Iran o anatemă religioasă și strategică. În absența unei

decizii americane clare de a înfrunta militar Iranul, Israelul a decis să ducă un război cu răspundere limitată, de profil redus, numit „campania dintre războaie”[23]. În plus, Israelul a fost cel mai vocal critic al JCPOA și primul care a aplaudat decizia fostului președinte american Donald Trump de a retrage unilateral SUA din acordul semnat în 2015 de Iran cu grupul de state P5 +1 (SUA, China, Rusia, Franța, Marea Britanie și Germania). În prezent, guvernul condus de Benjamin Netanyahu se pregătește din nou să se opună resuscitării acordului și pare să conducă o campanie concertată pentru a întrerupe discuțiile, posibil alături de noii parteneri arabi din Golf. Aceasta este o provocare pe care guvernul de la Teheran va trebui să o gestioneze pragmatic și rațional, dacă își dorește restabilirea acordului nuclear și prevenirea escaladării în Orientul Mijlociu.

În timp ce recunosc că sancțiunile SUA nu au schimbat comportamentul Iranului așa cum se intenționează, oficialii israelieni evidențiază povara economică tot mai mare și reducerea finanțării iraniene pentru grupurile armate nestatale din Orientul Mijlociu ca un semn al progresului. Dar *presiunea maximă* este o strategie cu risc ridicat. Până în prezent, principalul rezultat al acestei campanii a fost de a stimula Iranul să accelereze programul nuclear care îngrijorează atât de mult Israelul.

Există foarte puține indicii că guvernul israelian și-ar dori să joace un rol constructiv în sprijinul negocierilor nucleare. De fapt, dezbaterea din Israel se concentrează în prezent pe modul cel mai bun de a bloca eforturile de a reînvia JCPOA – unii oficiali și analiști susținând că angajamentul cu administrația Biden va oferi Israelului avantaj, iar alții susțin o strategie mai agresivă pentru a bloca eforturile americane. Guvernul israelian nu a decis încă. Dar, în ambele cazuri, va rămâne probabil profund intransigent, având în vedere diversitatea spectrului politic intern israelian și sentimentul de legitimitate pe care Israelul l-a câștigat prin noile sale parteneriate cu țările arabe din Golf.

Concluzii

Cel mai important *status quo* și, probabil, singurul pe care Israelul dorește să îl mențină în Orientul Mijlociu este acela de a rămâne unica putere nucleară din regiune. Pentru păstrarea acestei stări, Israelul a dovedit în două rânduri că nu ezită să apeleze la folosirea mijloacelor militare convenționale: distrugerea reactorului irakian de la Osirak la 7 iunie 1981 și atacul aerian din 6

septembrie 2007 asupra reactorului nuclear sirian din regiunea Deir ez-Zor. Un *casus belli* pentru Israel ar putea fi apropierea Iranului de producerea unei bombe.[24]

Examinarea programului nuclear din Israel și a ambițiilor nucleare iraniene subliniază legătura puternică dintre cele două subsisteme din Orientul Mijlociu – Golful Persic și conflictul iraniano-israelian. Evoluțiile dintr-o regiune au ecou în cealaltă. Aspirațiile nucleare ale Iranului nu pot fi abordate separat de capacitățile nucleare ale Israelului. O abordare regională largă ar trebui să abordeze stimulentele și capacitățile nucleare din întregul Orient Mijlociu. Statele Unite și Uniunea Europeană ar trebui să colaboreze pentru a consolida regimul de neproliferare în Orientul Mijlociu și pentru a se asigura că toate părțile interesate s-ar conforma acestui regim. Rădăcinile instabilității și nesiguranței atât în Golful Persic, cât și în conflictul iraniano-israelian ar trebui abordate simultan.

Conform teoriei ciclului puterii, relațiile dintre Israel și Iran au suferit o întorsătură bruscă după primul război din Golful Persic, deoarece, la nivel sistemic, redistribuirea puterii în regiune și dezintegrarea ordinii fragile din Orientul Mijlociu au creat atât o rivalitate strategică pentru acțiuni relative de putere și o competiție pentru hegemonia regională. La nivel politic, manifestarea acestei rivalități a luat o formă aproape incontrollabilă din cauza lipsei unui cadru normativ pentru politicile de stat în Orientul Mijlociu și a aspirațiilor hegemonice ale celor două puteri.

Revigorarea JCPOA sau rescrierea unui nou acord cu privire la programul nuclear al Iranului, care ar împiedica o cursă regională a înarmărilor, trebuie să rămână subiectul imediat al oricărui efort diplomatic internațional, având în vedere importanța sa strategică. Este, de asemenea, un obiectiv mai realizabil decât schimbarea comportamentului regional al Iranului sau oprirea dezvoltării rachetelor sale. Negocierile cu Israelul vor fi o sarcină complexă și, uneori, ingrată. Dar capitalele occidentale ar trebui să se pregătească pentru acest efort și să privească dincolo de actuala retorică agresivă israeliană, deoarece scopul final este un acord nuclear autonom care poate ajuta la prevenirea conflictului direct dintre Israel și Iran.

BIBLIOGRAFIE

Cărți

- Arian, A. (2005), *Politics in Israel: The Second Republic*, Washington, D.C.: CQ Press.

- Bell, D. (2008), "Introduction: Under an Empty Sky – Realism and Political Theory" în D. Bell (ed.), *Political Thought and International Relations: Variation on a Realist Theme*, Oxford: Oxford University Press.

- Chubin, S. (1994), *Iran's National Security Policy: Intentions, Capabilities, and Impact*, Washington, D. C.: Brookings.

- Cohen, A. (2010), *The Worst-Kept Secret: Israel's Bargain with the Bomb*, New York: Columbia University Press.

- Davis, L. E., Martini, J., Nader, A., Kaye, D. D., Quinlivan, J. T., Steinberg, P. (2011), *Iran's Nuclear Future: Critical U.S. Policy Choices*, Santa Monica, CA.: RAND Corporation, MG-1087-AF.

- Eilam, E. (2018), *Israel, the Arabs and Iran*, New York: Routledge.

- Evron, Y. (2008), "An Israel Iran Balance of Nuclear Deterrence: Seeds of Instability," în E. Kam (ed.), *Israel and a Nuclear Iran: Implications for Arms Control, Deterrence, and Defense*, Institute for National Security Studies (INSS), Memorandum No. 94, Tel Aviv, July.

- Haas, R. (2020), *The World. A Brief Introduction*, New York: Penguin Press.

- Kaye, D. D., Nader, A., Roshan, P. (2011), *Israel and Iran. A Dangerous Rivalry*, Santa Monica, CA: RAND.

- Melman, Y., Javedanfar, M. (2007), *The Nuclear Sphinx of Tehran*, New York: Carroll and Graf Publishers.

- Nasr, V. (2013), *The Dispensable Nation: American Foreign Policy in Retreat*, New York: Doubleday.

- Ritter, S. (2006), *Target Iran: The Truth About the White House's Plans for Regime Change*, New York: Nation Books.

- Sadjadpour, K. (2008), *Reading Khamenei: The World View of Iran's Most Powerful Leader*, Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace.

- Sagan, S. și Waltz, K. (1995), *The Spread of Nuclear Weapons: A Debate*, New York: Norton.

- van Muster, R., Sylvest, C., (2016), *Nuclear Realism. Global political thought during the thermonuclear revolution*, New York: Routledge.

Resurse online

- Doran, C. (1989), "Systemic Disequilibria, Foreign Policy Role, and the Power Cycle", *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 33, no. 3, pp. 371-401. <https://journals.sagepub.com/>

- doi/10.1177/0022002789033003001. [15 februarie 2021].
- Hadar, L. (2010), "The collapse of Israel's 'Periphery Doctrine'", *Foreign Policy*, 26 iunie. <https://foreignpolicy.com/2010/06/26/the-collapse-of-israels-periphery-doctrine/>. [7 martie 2017].
 - Inbar, E., (2021), "Iran and Israel: The Inevitable War?", *The Jerusalem Institute for Strategy and Security*, 6 ianuarie. <https://jiss.org.il/en/inbar-iran-and-israel-the-inevitable-war/#6>. [4 martie 2021].
 - Sadr, E. I. (2005), "The Impact of Iran's Nuclearization on Israel", *Middle East Policy*, Vol. 1, No. 2, Summer, pp. 58-72. <https://mepc.org/journal/impact-irans-nuclearization-israel>. [28 februarie 2021].
 - Woods, M. (2002), "Waltz, Burke and Nuclear Proliferation", *Review of International Studies*, Vol. 28, No. 1, pp. 163-189. <https://www.jstor.org/stable/20097784>. [28 februarie 2021].
- NOTE DE SUBSOL**
- [1] R. Haas (2020), *The World. A Brief Introduction*, New York: Penguin Press, p. 332.
 - [2] R. van Muster, C. Sylvest (2016), *Nuclear Realism. Global political thought during the thermonuclear revolution*, New York: Routledge, p. 3.
 - [3] D. Bell (2008), "Introduction: Under an Empty Sky – Realism and Political Theory" în D. Bell (ed.), *Political Thought and International Relations: Variation on a Realist Theme*, Oxford: Oxford University Press, p. 8
 - [4] M. Woods (2002), "Waltz, Burke and Nuclear Proliferation", *Review of International Studies*, Vol. 28, No. 1, pp. 163-189. <https://www.jstor.org/stable/20097784>. [28 februarie 2021].
 - [5] S. Sagan și K. Waltz (1995), *The Spread of Nuclear Weapons: A Debate*, New York: Norton, pp. 109-121.
 - [6] R. Haas (2020), *Op. cit.*, pp. 341-342.
 - [7] C. Doran (1989), "Systemic Disequilibria, Foreign Policy Role, and the Power Cycle", *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 33, no. 3, p. 375. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0022002789033003001>. [15 februarie 2021].
 - [8] *Ibid.*
 - [9] S. Chubin (1994), *Iran's National Security Policy: Intentions, Capabilities, and Impact*, Washington, D. C.: Brookings, p. 60.
 - [10] L. Hadar (2010), "The collapse of Israel's 'Periphery Doctrine'", *Foreign Policy*, 26 iunie. <https://foreignpolicy.com/2010/06/26/the-collapse-of-israels-periphery-doctrine/>. [7 martie 2017].
 - [11] V. Nasr (2013), *The Dispensable Nation: American Foreign Policy in Retreat*, New York: Doubleday, pp. 339-340.
 - [12] A. Cohen (2010), *The Worst-Kept Secret: Israel's Bargain with the Bomb*, New York: Columbia University Press, p. 129.
 - [13] D. D. Kaye, A. Nader, P. Roshan (2011), *Israel and Iran. A Dangerous Rivalry*, Santa Monica, CA: RAND, p. 23.
 - [14] Y. Melman, M. Javedanfar (2007), *The Nuclear Sphinx of Tehran*, New York: Carroll and Graf Publishers, p.166.
 - [15] E. I Sadr (2005), "The Impact of Iran's Nuclearization on Israel", *Middle East Policy*, Vol. 1, No. 2, Summer, pp. 58-72. <https://mepc.org/journal/impact-irans-nuclearization-israel>. [28 februarie 2021].
 - [16] Y. Evron (2008), "An Israel Iran Balance of Nuclear Deterrence: Seeds of Instability," în E. Kam (ed.), *Israel and a Nuclear Iran: Implications for Arms Control, Deterrence, and Defense*, Institute for National Security Studies (INSS), Memorandum No. 94, Tel Aviv, July, p. 52.
 - [17] Pentru o discuție despre rolul ideologiei în rândul elitei politice a Israelului, a se vedea A. Arian (2005), *Politics in Israel: The Second Republic*, Washington, D.C.: CQ Press.
 - [18] A. Cohen (2010), *Op. cit.*, p. 219.
 - [19] K. Sadjadpour (2008), *Reading Khamenei: The World View of Iran's Most Powerful Leader*, Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace, pp. 19-21.
 - [20] S. Ritter (2006), *Target Iran: The Truth About the White House's Plans for Regime Change*, New York: Nation Books, pp. 49-52.
 - [21] L. E. Davis, J. Martini, A. Nader, D. D. Kaye, J. T. Quinlivan, P. Steinberg (2011), *Iran's Nuclear Future: Critical U.S. Policy Choices*, Santa Monica, CA.: RAND Corporation, MG-1087-AF, p. 9.
 - [22] *Ibid.*
 - [23] E. Inbar (2021), "Iran and Israel: The Inevitable War?", *The Jerusalem Institute for Strategy and Security*, 6 ianuarie. <https://jiss.org.il/en/inbar-iran-and-israel-the-inevitable-war/#6>. [4 martie 2021].
 - [24] E. Eilam (2018), *Israel, the Arabs and Iran*, New York: Routledge, p. 222.

Rivalitatea potențial nucleară dintre Arabia Saudită și Iran sau de ce saudiții nu vor dezvolta un program nuclear militar

Drd. Tudor-Octav DAN

Rivalitatea istorică dintre arabi și persani a cunoscut în ultimii zeci de ani o evoluție alarmantă, în special din pricina activităților potențial cauzatoare de conflict ale Iranului și ale Arabiei Saudite. Orientul Mijlociu s-a dovedit în perioada postbelică un teritoriu predisus războaielor, iar această zonă geografică este departe de a cunoaște liniștea unei păci durabile, susținută prin buna colaborare a statelor din regiune și prin implicarea salutară a partenerilor externi. Unul dintre statele care naște controverse în contextul geopolitic al Orientului Mijlociu este Iran, iar atunci când un astfel de stat își propune un program nuclear militar, reacția principalului rival regional, Arabia Saudită, devine un subiect interesant de dezbatere și analiză. Prezenta lucrare va oferi o imagine de ansamblu și va prezenta argumentele mai multor tipuri de potențiale reacții pe care Arabia Saudită le va avea în momentul în care iranienii își vor concretiza amenințările, anume procurarea sau dezvoltarea unui arsenal nuclear. Din punct de vedere al rezultatelor așteptate, argumentele care vor susține o reacție controlată a saudiților în detrimentul unui răspuns similar în fața amenințărilor iraniene vor putea oferi o concluzie prin care să fie evidențiată o posibilă reacție pașnică a saudiților. Pentru a putea ajunge la această concluzie, vor fi analizate diferite aspecte geopolitice, diplomatice, economice, sociale, tehnologic, precum și interpretarea declarațiilor liderilor saudiți, informații care să ofere argumentele necesare conturării rezultatelor urmărite. Vor fi preluate informații din publicații de profil, care au analizat în trecut diverse aspecte din domeniul politicilor nucleare în contextul relațiilor interstatale din Orientul Mijlociu și nu numai. Vor completa studiul informații preluate și din afara literaturii de specialitate, precum presa scrisă sau online.

În ultimii ani, din cauza ambițiilor nucleare ale Teheranului, liderii de la Riyadh s-au arătat din ce în ce mai curajoși în declarații beligerante pentru a-și consolida poziția de putere în sfera geopolitică a Orientului Mijlociu. Un astfel de exemplu a fost oferit în primăvara anului 2018, în cadrul unui interviu susținut de către prințul moștenitor

Mohammed bin Salman pentru televiziunea americană CBS News. Acest moment a fost prima ocazie pentru liderul de la Riyadh de a se adresa (într-un interviu) unei televiziuni americane. Principalele subiecte de discuție în cadrul acestui interviu au fost unele politice, specifice relațiilor internaționale, precum securitatea din zona Orientului Mijlociu și implicarea Arabiei Saudite în principalele evenimente și fenomene ale acestei regiuni, diferite aspecte economice precum industria și comercializarea petrolului, dar și rivalitatea dintre Iran și Arabia Saudită. Din acest punct de vedere, prințul Salman a declarat următoarele: „Arabia Saudită nu își propune să dețină arme nucleare, dar fără îndoială, dacă Iranul va dezvolta o bombă nucleară, Arabia Saudită va reacționa reciproc în timp rapid.”[1] Prințul Salman subliniază prin această declarație faptul că statul său nu intenționează să intre într-un conflict direct, poziție care poate fi considerată rațională, dar totuși în cazul unei amenințări, Arabia Saudită are capacitatea de a gestiona pericolul printr-un răspuns direct, egal. Este clar faptul că Mohammed bin Salman abordează o poziție care poate fi interpretată în spectrul unei teorii realiste, care presupune că pacea poate fi menținută prin impunerea unei temeri comune cauzate de posesia armelor de distrugere în masă.[2] Astfel, se poate înțelege din discursul prințului moștenitor că Arabia Saudită preferă să își mențină statutul de putere regională, inclusiv din punct de vedere militar. Mai mult, Arabia Saudită este un stat care face parte din structura internațională BRICS, dar în același timp are relații de colaborare și cu principalele puteri occidentale. Cel puțin din punct de vedere diplomatic, Arabia Saudită se află într-o poziție mai bună decât rivalii iranieni, al căror stat se află într-un conflict diplomatic continuu cu Statele Unite ale Americii și cu Uniunea Europeană.

Este clar faptul că Arabia Saudită, cel puțin în urma acestei declarații a viitorului monarh, este pregătită să acționeze, sau cel puțin va fi motivată să o facă, în cazul în care Iranul va dezvolta capacități nucleare militare. Totuși, scenariul în care saudiții vor dezvolta rapid armament nuclear sau vor procura astfel de arme de distrugere în masă de la un alt stat, cel mai probabil Pakistan, este

puțin probabil. Totuși, în cazul în care situația în Orientul Mijlociu va fi una aprinsă de o înarmare nucleară a Iranului, Arabia Saudită va căuta soluția rapidă, pe termen scurt, de a garanta securitatea nucleară în cazul unei amenințări directe din partea Teheranului. Găsirea unei soluții poate fi oferită tot prin intermediul acordurilor internaționale cu diferiți parteneri care dețin deja tehnologie de profil. În acest moment, varianta unui sprijin american pare să fie mai plauzibilă decât apelarea la serviciile ori produsele unor parteneri europeni sau asiatici, mai ales datorită faptului că sistemul saudit anti-rachetă este bazat pe tehnologie americană.[3]

Trebuie precizat faptul că în ultimii zece ani Arabia Saudită și-a manifestat intențiile de a deveni o putere nucleară zonală, prin conceperea unor proiecte importante în acest domeniu. Deși în acest moment Arabia Saudită nu deține reactoare nucleare sau armament nuclear, saudiții au conceput planuri pentru dezvoltarea unei industrii nucleare interne, care să anticipeze consumul uriaș de energie electrică din această țară. Mai mult, obiectivul național este de a înlocui treptat energia petrolieră cu energie nucleară, pentru că petrolul să rămână un produs folosit doar pentru export. Alături de Emiratele Arabe Unite, Arabia Saudită este cea mai importantă țară din zona Golfului Persic, iar pentru a-și consolida și mai tare această poziție, în 2010 statul saudit a înființat Centrul Regele Abdallah Pentru Energie Nucleară și Regenerabilă (KA.Care), instituție care reprezintă Arabia Saudită în cadrul Agenției Internaționale a Energiei Atomice (AIEA) și este responsabilă pentru întreaga activitate nucleară saudită.[4] În ultimii zece ani, Arabia Saudită a mai încheiat diferite acorduri cu parteneri globali, atât state, cât și agenții private. Printre acestea pot fi enumerate companii precum Toshiba, Shaw, CNNC sau state precum Franța, Coreea de Sud sau China. Fiecare dintre acești parteneri au contribuit la dezvoltarea programului nuclear saudit cu suport tehnologic, informatic sau material.[5]

Rivalitatea dintre arabi și persani este una istorică și despre asta se poate discuta larg în alte studii; punctual, rivalitatea dintre Arabia Saudită și Republica Islamică Iran s-a dezvoltat în special după Revoluția din 1979, când vechiul regim al Șahului a fost înlăturat de un nou regim, mult mai conservator, iar pe fondul emancipării pe scena internațională a celor două state rivalitatea geopolitică dintre Riyadh și Teheran este astăzi mai aprinsă ca niciodată. De menționat faptul că

rivalitatea dintre Arabia Saudită și Iran, pe lângă componenta geopolitică include și una de natură religioasă, Arabia Saudită și Iran fiind statele fanion ale celor două ramuri ale religiei musulmane – islamul sunnit în cazul Arabiei Saudite și islamul šiit în cazul Iranului.[6] Astfel, orice acțiune a unuia dintre cele două state va stârni într-o anumită măsură o reacție din partea celuilalt. Liderii saudiți sunt principalii actori de pe scena politicilor internaționale care trebuie să își facă griji în momentul în care dinspre Teheran se aud vești mai puțin îmbucurătoare, pentru că iranienii sunt cei care pot deveni principalul motor al Orientului Mijlociu și chiar al lumii musulmane, iar Riyadhul este conștient de acest lucru. Totuși, tot Arabia Saudită este singurul stat care poate profita de pe urma acestei rivalități, consolidându-și prestigiul zonal și chiar mondial printr-o reacție fermă, dar corectă, în cazul concretizării amenințărilor nucleare iraniene.[7]

În cazul unui conflict armat între Arabia Saudită și Iran, fără implicarea directă a altor state, nu am putea preciza în acest moment care stat ar fi în avantaj, cu toate că în ultimii ani Arabia Saudită și-a consolidat capacitatea militară prin programe de miliarde de dolari și prin diverse acorduri cu partenerii americani, motiv de mândrie pentru liderii de la Riyadh – așa cum a precizat și prințul moștenitor Mohammed bin Salman. Acesta, cu ocazia unui nou interviu pentru o publicație americană, de această dată revista Time, liderul saudit completează ideea exprimată anterior cu următoarea declarație: „În ceea ce privește armele nucleare, nu am început să acționăm în acest sens și nu vom începe să facem nimic până când nu vom observa o astfel de acțiune din partea Iranului. Deci, acest lucru nu se va întâmpla până atunci. Desigur, Arabia Saudită își pregătește armata și ne bucurăm de faptul că avem o armată puternică, atât din punct de vedere al echipamentului de care dispunem, cât și din punct de vedere al dimensiunii și suntem o putere în acest sens în Orientul Mijlociu (...) dar, noi dorim să ne asigurăm că, indiferent de ce se întâmplă, poporul saudit nu o va resimți în niciun fel. Economia nu ar trebui să fie afectată de vreo acțiune în domeniul nuclear. De asemenea, nici viața socială din Arabia Saudită nu va fi afectată.” Totuși, de la conflictul dintre Irak și Kuwait din 1990, liderii saudiți au conștientizat faptul că o invazie militară străină este un fapt plauzibil, cu atât mai mult cu cât zona Orientului Mijlociu este predispusă, prin natura sa geopolitică, unui conflict de proporții.[8] Dacă la o primă vedere Arabia Saudită pare a fi avantajată în cazul

unui conflict militar datorită investițiilor în tehnologie militară modernă, capacitatea militară a Iranului poate fi interpretată în două modalități. Echipamentele militare iraniene sunt de generație veche, din timpul Războiului Rece, majoritatea avioanelor și a tancurilor iraniene fiind de proveniență sovietică, iar cele din urmă nici nu ar fi tocmai necesare în cazul unui război, deoarece cele două state nu au graniță directă, iar acest fapt reprezintă un dezavantaj pentru iranieni și un motiv în minus de îngrijorare pentru saudiți. Desigur, Riyadh-ul nu este tocmai liniștit, deoarece rivalii iranieni au reușit în ultima perioadă să își îmbunătățească arsenalul balistic, rachetele acestora fiind reale amenințări pentru saudiți. Mai mult, Iranul deține poate cea mai puternică flotă din Golful Persic, iar acest avantaj, corelat cu buna capacitate balistică, reprezintă un real pericol pentru Arabia Saudită – deoarece în cazul unui conflict direct Iranul poate paraliza facilitățile petroliere saudite prin intermediul unor intervenții rapide și agresive.[9] Trebuie menționat faptul că majoritatea instalațiilor petroliere saudite se află în zona geografică specifică litoralului Golfului Persic, infrastructură petrolieră care reprezintă principala sursă economică și energetică a țării. De asemenea, tot în această regiune se regăsesc și stații de desalinizare a apei din Golful Persic, structuri industriale care oferă aproximativ 70% din apa potabilă a statului saudit. Este evident faptul că în cazul unui război iraniano-saudit, aceste instalații industriale saudite sunt primele obiective strategice vizate de către iranieni.[10]

În concepția liderilor saudiți, înarmarea nucleară a Iranului ar putea reprezenta un instrument de intimidare atât în cazul unui conflict clasic, armat, cât și în cazul unui conflict ideologic sau non-convențional. Întregul subiect al unei potențiale arme nucleare iraniene poate să mascheze intențiile Teheranului de a subjuga ideologic populația šiită a Arabiei Saudite care ar putea declanșa un conflict intern, atât civil prin forma unor revolte, cât și paramilitar prin susținerea unui conflict de gherilă. [11] Liderii de la Riyadh au înțeles că pe scena diplomatiei internaționale, în special după Primăvara Arabă, pot interpreta orice formă de instabilitate și activism šiit ca un rezultat mai mult sau mai puțin direct a acțiunilor propagandei și a serviciilor secrete iraniene, cu scopul de a destabiliza securitatea saudită sau a altor state din Orientul Mijlociu. Desigur, temerile saudite sunt justificate și de faptul că statele care dețin arme nucleare tind, într-un mod oarecum natural, să dezvolte politici externe agresive, deoarece

deținerea de arsenal atomic le oferă o garanție a securității – iar Iranul, prin procurarea unui astfel de arsenal, poate deveni și mai agresiv pe scena internațională.[12] Frica saudiților poate fi remarcată și prin declarațiile membrilor familiei regale. În toamna anului 2020, regele Salman bin Abdulaziz s-a adresat Adunării Generale a Națiunilor Unite, solicitând în cadrul acelei întâlniri o soluție cuprinzătoare pentru problema nucleară a rivalilor iranieni. Acesta a notat faptul că Iranul a profitat de relaxarea atitudinii generale ale marilor puteri pentru a-și dezvolta capacitățile nucleare, punând astfel în pericol securitatea și pacea internațională. Mai mult, acesta a adăugat că Iranul „a exploatat acordul nuclear din 2015 pentru a intensifica activitățile sale expansioniste, pentru a crea noi rețele teroriste și a produce haos și extremism”.[13]

Revenind asupra aspectelor religioase, în ultima jumătate de secol cele două state și-au împărțit puterea în lumea islamică pe baza unui argument: fiecare dintre cele două state deține conducerea uneia dintre principalele ramuri ale religiei musulmane, anume sunnită și šiită. Pe teritoriul saudit se află orașul Mecca, principalul centru religios musulman, iar monarhia saudită se consideră portdrapelul islamului sunnit. De partea cealaltă a Golfului Persic, conducerea revoluționară și profund îndoctrinată religios a Iranului consideră că regimul de la Teheran este stindardul islamului šiit și principalul apărător în fața Israelului și a Occidentului. Între cele două state rivale conflictul a fost manifestat la foc stins, prin diferite acțiuni indirecte la adresa adversarului. Arabia Saudită și Iranul au fost implicate, chiar și la nivel diplomatic, în toate formele de conflict din Orientul Mijlociu din ultimii 40 de ani. De exemplu, în timpul războiului dintre Irak și Iran saudiții au sprijinit Irakul pentru a nu permite Iranului să ocupe o poziție superioară în economia contextului geopolitic al Golfului. De asemenea, Iranul a fost la rândul său implicat în diferite forme de presiune politică asupra unor membri ai Consiliului de Cooperare al Golfului, consiliu controlat în mare parte de către Arabia Saudită și Emiratele Arabe Unite, tocmai pentru a diminua influența Riyadh-ului asupra statelor din Orientul Mijlociu.[14] Din punctul de vedere al saudiților, procurarea unei arme nucleare de către Teheran ar fi sinonimă cu o victorie decisivă a Iranului în ceea ce privește exercitarea influenței în aria geopolitică a Orientului Mijlociu. Posibilitatea unei amenințări nucleare reprezintă o carte importantă de jucat în timpul negocierilor dintre Iran și celelalte state din

zona Golfului, iar saudiții consideră că armele de distrugere în masă ar permite diplomației iraniene să își asume riscuri mai mari, dar și să emită pretenții mai mari față de statele arabe ale Orientului Mijlociu. În acest fel, din punctul de vedere al liderilor din Arabia Saudită, Iranul ar obține un avantaj decisiv și s-ar detașa de orice formă de control sau mediere externă a acțiunilor sale specifice politicilor internaționale.[15]

Pentru Arabia Saudită, viitorul nuclear este unul destul de clar. Pe lângă programul nuclear național, de natură civilă, energetică și tehnologică, program de altfel asumat public de către liderii de la Riyadh, Arabia Saudită propune două scenarii privind reacția în cazul unei înarmări nucleare a Iranului. În momentul actual, Arabia Saudită ia în calcul următoarele variante: posibilitatea de a achiziționa sau dezvolta o armă nucleară proprie, fapt care ar putea stârni un conflict diplomatic de proporții și la o primă vedere are mai multe dezavantaje, decât avantaje și o variantă pacifistă. Dacă varianta înarmării reprezintă clar un scenariu ofensiv, beligerant, varianta secundă propune o abordare defensivă, bazată pe colaborarea dintre state. Această variantă propune dezvoltarea capacităților defensive, a acordurilor dintre state și militarea pentru dezvoltarea unui Orient Mijlociu fără capacități nucleare de tip militar.[16] Deși nu există dovezi privind un program național nuclear saudit de tip militar, de-a lungul timpului – așa cum am prezentat un exemplu și în rândurile de mai sus – liderii de la Riyadh nu s-au abținut de la a declara și sublinia în mai multe rânduri că vor răspunde cu aceeași monedă în cazul unei înarmări nucleare a Iranului.[17] Totuși, toate aceste declarații cu iz războinic ale membrilor familiei regale saudite ar putea fi interpretate și ca tactici de comunicare pentru a atrage atenția Statelor Unite și a celorlalți membri ai comunității internaționale față de problema în cauză. Este clar că scopul saudiților este de a preveni cu orice preț înarmarea nucleară a Iranului. Tot în aceeași notă poate fi subliniat faptul că, în pofida unei motivații clare, Arabia Saudită nu este nici pregătită, nici nu deține avantajele necesare pentru a produce sau achiziționa la rândul său o armă nucleară.[18]

Arabia Saudită, cu toate că prințul moștenitor Mohammed bin Salman a inițiat o serie de reforme sociale, rămâne un stat conservator în ceea ce privește politicile internaționale și cu siguranță speră să își consolideze poziția impunătoare în contextul strategic al Orientului Mijlociu. Înarmarea saudiților cu echipament nuclear ar

reprezenta pentru aceștia un risc enorm, care ar putea destabiliza poziția destul de sigură pe care o au în acest moment în spațiul geografic al Golfului, atât din punct de vedere al securității cât și din punct de vedere al acordurilor cu parteneri străini. Cu siguranță, înarmarea nucleară a Arabiei Saudite ar contribui serios la înrăutățirea relațiilor dintre statele arabe.[19] Mai mult, posibilitatea ca o armă nucleară să ajungă în posesia unei grupări extremiste sau chiar teroriste este unul dintre riscurile pe care liderii de la Riyadh ar trebui să și-l asume în cazul achiziționării sau dezvoltării de echipamente nucleare militare.[20] Nu în ultimul rând, reacția comunității internaționale ar fi una fermă și ar poziționa Arabia Saudită într-un real dezavantaj. Dacă reacția Iranului ar fi una evidentă și nu ar reprezenta deloc o surpriză, rămâne curioasă modalitatea în care Israelul – cu sau fără sprijinul partenerilor americani sau europeni – ar putea reacționa. Este cunoscut faptul că israelienii au reacționat ferm și în cazul Irakului și al Siriei, iar o reacție la fel de fermă față de saudiți este plauzibilă. Mai mult, un conflict, chiar și stins, în două direcții, unul cu Teheranul și celălalt cu Ierusalimul ar reprezenta o provocare prea mare chiar și pentru un stat de importanța Arabiei Saudite. [21] De asemenea, un aspect pe care saudiții îl vor lua în calcul în economia viitoarelor acțiuni este nevoia de a păstra relații diplomatice favorabile cu Washington-ul. Reacția americanilor privind proliferarea nucleară saudită nu este una clară. În istoria recentă, Statele Unite au demonstrat că preferă să obțină acorduri profitabile cu diferiți parteneri străini, indiferent de scopul acordurilor. Inclusiv în istoria relațiilor dintre Riyadh și Washington D.C. au existat atât momente de colaborare, cât și momente de conflict. Spre finalul anilor 1980, mai exact în 1988, după ce saudiții au achiziționat rachete balistice din China, rachete care puteau fi adaptate pentru a purta un focos nuclear, americanii s-au arătat deranjați de această acțiune a statului arab, iar o criză diplomatică a fost inițiată. [22] Ulterior, în timpul administrației lui George H. W. Bush, saudiții au semnat Tratatul de Neproliferare Nucleară, acțiune care poate fi interpretată ca o garanție a faptului că Arabia Saudită nu intenționează să dispună de armament nuclear.[23] În plus, de-a lungul ultimelor decenii saudiții au achiziționat tehnologie militară americană, consolidând astfel relația dintre cele două state.[24] Totuși, în 2018 a existat o problemă în acest context nuclear saudit. Arabia Saudită, dintr-o ambiție personală a lui Mohammed bin Salman, insistă să își producă propriul combustibil

nuclear, cu toate că acesta ar putea fi cumpărat mai ieftin din străinătate. Acest fapt, în pofida unui parteneriat destul de solid între saudiți și americani, a stârnit ceva îngrijorări la Washington, deoarece Arabia Saudită ar putea oricând să își transforme capacitatea nucleară civilă, pur energetică, într-una militară. Într-o anumită măsură, această îngrijorare este asemănătoare cu cea față de Iran de dinaintea acordului nuclear din 2015 – pe care, între timp, fostul președinte Trump l-a denunțat. Mai mult, îngrijorarea americanilor vine și pe fundalul unor poziții ferme din partea saudiților, care au specificat clar faptul că Arabia Saudită nu va semna niciun fel de acord prin care Națiunile Unite vor putea beneficia de dreptul de a verifica activitatea nucleară internă.[25] Totuși, Arabia Saudită va respecta acordurile internaționale din care face parte, anume Tratatul de Nepliferare Nucleară și Agenția Internațională a Energiei Atomice. Mai mult, de-a lungul timpului Arabia Saudită a militat pentru un Orient Mijlociu fără arme nucleare. Dacă interpretăm și o declarație a fostului prinț moștenitor, Sultan bin Abdulaziz, armele nucleare contravin principiilor islamului.[26] Dacă interpretăm o viitoare înarmare nucleară a saudiților din punct de vedere religios, pentru Arabia Saudită – principalul centru mondial al religiei musulmane – această înarmare ar știrbi prestigiul și credibilitatea de lider al lumii arabe și musulmane. Desigur, înarmarea s-ar realiza ca răspuns la acțiunile iranene, dar, având în vedere și rolul religios al celor două țări, proliferarea nucleară în paralel ale celor două state ar reprezenta și o adâncire a clivajului dintre adepții cultelor šiite și sunnite.

Un alt motiv pentru care Arabia Saudită nu ar opta pentru achiziția sau dezvoltarea unei arme nucleare ar fi posibilitatea de a fi sancționată economic de către partenerii externi. De-a lungul istoriei, majoritatea țărilor care au dezvoltat programe nucleare militare au fost subiectul unor embargouri sau alte sancțiuni economice, iar state precum Coreea de Nord sau Pakistanul reprezintă astfel de exemple. Mai mult, economia Arabiei Saudite se bazează foarte mult pe comerțul cu petrol și produse petroliere.[27] Orice formă de atac economic asupra acestui produs comercial ar reprezenta o lovitură puternică pentru saudiți, cu atât mai mult cu cât Arabia Saudită, spre deosebire de Iran, depinde mai mult de acordurile comerciale decât de resursele proprii, Iranul fiind un stat mai independent economic. Totuși, Arabia Saudită este conștientă de faptul că nu va putea fi sancționată la fel de drastic, deoarece este al doilea producător global de petrol, ceea ce îi oferă posibilitatea de a

gestiona atât prețul petrolului cât și, într-o anumită măsură, întreaga piață. Este clar faptul că partenerii străini vor trebui să abordeze cu foarte multă precauție acest subiect, deoarece Arabia Saudită nu poate fi sancționată în același mod ca Iranul sau alte state mai puțin implicate în ciclul economic internațional.[28]

Dacă posibilitatea sancțiunilor economice privind comercializarea produselor petroliere este mai greu de luat în calcul, posibilitatea ca investitorii străini să evite pe viitor Arabia Saudită reprezintă o variantă plauzibilă în eventualitatea în care acest stat ar demara un program nuclear militar.[29] Această posibilitate a evitării investițiilor străine într-un stat saudit înarmat cu rachete nucleare ar afecta serios dezvoltarea economică a statului arab. Arabia Saudită beneficiază de un spor demografic spectaculos în ultimii ani, aproximativ o treime din populația țării fiind formată din persoane cu vârsta de sub 14 ani, ceea ce înseamnă că riscul creșterii șomajului în cazul unor restricții asupra comerțului cu petrolul sau a investițiilor străine ar reprezenta un serios motiv de îngrijorare pentru liderii de la Riyadh.[30]

Un alt motiv pentru care Riyadh-ul nu se va grăbi să achiziționeze sau să dezvolte o armă nucleară este oferit de interpretarea unor evenimente similare petrecute în secolul trecut. În anii 1960, Regatul Saudit nu a reacționat atunci când Israel a dezvoltat un program nuclear militar și doar s-a limitat la a propune o serie de restricții statului israelit. Ulterior, în timpul războiului din 1967, când relațiile dintre statele arabe și Israel erau extrem de aprinse, Arabia Saudită nu a intervenit militar, ci doar a solicitat retragerea trupelor israeliene din teritoriile arabe ale Palestinei. Astfel, putem conștientiza faptul că și în eventualitatea unui eveniment similar Arabia Saudită va încerca să mențină o poziție neutră, din care să încerce să controleze situația în vederea îndeplinirii unor obiective proprii, iar nicidecum nu va acționa decisiv.[31]

În eventualitatea în care liderii saudiți vor decide să procure arsenal nuclear, există două posibilități pentru a realiza acest fapt: varianta achiziționării – Pakistanul fiind dispus să vândă Arabiei Saudite o astfel de armă – și varianta dezvoltării unui program nuclear militar național. Cea de-a doua variantă ar fi opțiunea preferată de către saudiți, deoarece nu doar ar rezolva problema deținerii unui arsenal nuclear, ci ar contribui și la consolidarea poziției de influență majoră în contextul geopolitic al Orientului Mijlociu. Totuși, această variantă a

dezvoltării unui program nuclear propriu nu reprezintă soluția cea mai accesibilă din varii motive. Primul motiv este cel al timpului, un astfel de proiect necesitând o perioadă lungă de timp, de aproximativ 10-15 ani, până ce Arabia Saudită ar putea obține produsul dorit. Al doilea motiv este cel al resurselor, Arabia Saudită nedeținând în acest moment toate resursele necesare pentru a produce o armă nucleară și nici infrastructura nucleară pentru a putea dezvolta o astfel de armă – proiectul nuclear civil fiind abia la începutul implementării.[32] Al treilea motiv este unul de ordin birocratic; pentru a putea demara un astfel de proiect militar, o întreagă legislație națională și o întreagă bază de acorduri internaționale trebuie consultate, revizuite sau modificate în scopul punerii în mișcare a acestui imens program nuclear.[33] Dacă aspectele de ordin intern pot fi gestionate de către liderii de la Riyadh, cele de ordin extern nu sunt la fel de ușor de gestionat, cu atât mai mult cu cât Arabia Saudită este un stat implicat în diferite acorduri internaționale, majoritatea dintre acestea având o motivație contrară oricăror pretenții nucleare de natură militară, agresivă.

În concluzie, Arabia Saudită este capabilă să reacționeze ferm în cazul unei înarmări nucleare a principalului stat rival, anume Iranul. Reacția Arabiei Saudite, pe lângă cea evidentă manifestată prin intermediul canalelor diplomatice, va putea fi concretizată și prin achiziționarea unui arsenal nuclear, cel mai probabil de origine pakistaneză. Analizând aspectele prezentate în această lucrare, putem înțelege faptul că *procurarea unei arme nucleare va fi posibilă doar în cazul unei reacții extreme a liderilor de la Riyadh*, deoarece toate argumentele conduc înspre o evitare a unei astfel de acțiuni a saudiților. Arabia Saudită nu își permite să deterioreze relațiile de colaborare pe care le are în acest moment cu partenerii strategici din Orientul Mijlociu și mai ales relațiile de colaborare cu partenerii americani, europeni sau ruși. De asemenea, pentru saudiți, nici perspectiva demarării unui program nuclear militar, în paralel cu cel civil, nu reprezintă o soluție potrivită în acest context al amenințărilor iraniene, atât din punct de vedere al costurilor și al dificultăților logistice, cât și din punct de vedere al pericolului unor viitoare restricții economice impuse de forurile decizionale internaționale.

BIBLIOGRAFIE

- Amlin, Kate, „Will Saudi Arabia Acquire Nuclear Weapons?” în Nuclear Threat Initiative, 1 august 2008, <https://www.nti.org/analysis/articles/>

will-saudi-acquire-nuclear-weapons/, accesat în 19.02.2021.

- Ashfaq, Ahmed, „The philosophy of nuclear proliferation/non-proliferation: why states build or forgo nuclear weapons?” în *Trames*, vol.21, no.4, 2017, doi: <https://doi.org/10.3176/tr.2017.4.05>, accesat în 16.02.2021.

- Bahgat, Gawdat, „Nuclear Proliferation: The Case of Saudi Arabia,” în *Middle East Journal*, 60 no. 3, 2006.

- Clary, Christopher, și Karlin, Mara, „The Pak-Saudi Nuke, and How to Stop It,” în *American Interest*, 10 iunie 2012, <https://www.the-american-interest.com/2012/06/10/the-pak-saudi-nuke-and-how-to-stop-it/>, accesat în 17.02.2021.

- Cordesman, Anthony H., „Iranian and Saudi Competition in the Gulf,” în *The Iran Primer*, 27 aprilie 2011, <https://iranprimer.usip.org/blog/2011/apr/27/iranian-and-saudi-competition-gulf>, accesat în 17.02.2021.

- Edelman, Eric, Krepinevich, Andrew și Montgomery, Evan, „The Dangers of a Nuclear Iran”, New York: Foreign Affairs, Council on Foreign Relations.

- Guzansky, Yoel, „Saudi Arabia's Nuclear Options,” în *Arms Control Dilemmas: Focus on the Middle East*, edit. Emily B. Landau și Anat Kurz, „Memorandum 122”, Tel Aviv: Institute for National Security Studies, September 2012.

- Kahl, Colin, Dalton, Mellisa, și Irvine, Mathew, „Risk and Rivalry: Iran, Israel and the Bomb,” Washington D.C.: Center for a New American Security, 2012.

- Landler, Mark și Steven Lee Myers, S. Lee, „With \$30 Billion Arms Deal, U.S. Bolster Saudi Ties,” în *The New York Times*, 29 decembrie 2011, <https://www.nytimes.com/2011/12/30/world/middleeast/with-30-billion-arms-deal-united-states-bolsters-ties-to-saudi-arabia.html>, accesat în 19.02.2021.

- Levi, Michael, „Why the Iran Oil Sanctions Are Biting”, în Council on Foreign Relations, 8 august 2012, <https://www.cfr.org/blog/why-iran-oil-sanctions-are-biting>, accesat în 20.02.2021.

- Lindsay, James M., și Takeyh, Ray, „After Iran Gets the Bomb,” în *Foreign Affairs*, no. 2, 2020.

- Lippman, Thomas W., „Nuclear Weapons and Saudi Strategy,” în Policy Brief No. 5, Middle East Institute, 2008.

- MacAskill, Ewen, și Traynor, Ian, „Saudis Consider Nuclear Bomb,” în *The Guardian*, 18

septembrie 2003, <http://www.guardian.co.uk/world/2003/sep/18/nuclear.saudi-arabia>, accesat în 18.02.2021.

- O'Donnel, Norah, „Saudi Arabia's heir to the throne talks to 60 minutes” în *CBS News*, 19 martie 2018, <https://www.cbsnews.com/news/saudi-crown-prince-talks-to-60-minutes/>, accesat în 16.02.2021.

- Russell, Richard, „A Saudi Nuclear Option?” în *Survival*, 43 no. 2, 2001.

- Sanger, David, și Broad, William, „Saudis Want a U.S. Nuclear Deal. Can they be trusted not to build a bomb?”, în *The New York Times*, 22 noiembrie 2018, <https://www.nytimes.com/2018/11/22/world/middleeast/saudi-arabia-nuclear.html>, accesat în 21.02.2021.

- Terrill, Andrew, „The Saudi-Iranian Rivalry and the Future of Middle East Security”, Carlisle: Strategic Studies Institute, U.S. Army College, 2011.

- Tyrone, Jonathan, „Saudi Arabia's Atomic Ambition Is Being Fueled by a UN Watchdog” în *Bloomberg*, 15 septembrie 2020, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-09-15/saudi-arabia-s-atomic-ambition-is-being-fueled-by-a-un-watchdog>, accesat în 16.02.2021.

- Nuclear Threat Initiative website, „Country Profile: Saudi Arabia” Iulie 2016, <http://www.nti.org/country-profiles/saudi-arabia/nuclear/>, accesat în 18.02.2021.

- „Peace Shield (Saudi Arabia)” în *Jane's Military Communications*, 05 iulie 2005, <https://web.archive.org/web/20100928042231/http://www.janes.com/articles/Janes-Military-Communications/Peace-Shield-Saudi-Arabia.html>, accesat în 16.02.2021.

- „Saudi Arabia Population Statistics of 2021” în *Global Media Insight*, 7 ianuarie 2021, <https://www.globalmediainsight.com/blog/saudi-arabia-population-statistics/>, accesat în 20.02.2021.

- „Saudi King Uses UN Speech To Call For Comprehensive Solution On Iran” în *Radio Free Europe/Radio Liberty*, 24 septembrie 2020, <https://www.rferl.org/a/saudi-king-uses-un-speech-to-call-for-comprehensive-solution-on-iran/30855230.html>, accesat în 17.02.2021.

- Saudis, Emirates push nuclear power plans” în *United Press International*, 26 iulie 2012 <https://www.upi.com/Energy-News/2012/07/26/Saudis-Emirates-push-nuclear-power-plans/96201343332843/?ur3=1>, accesat în 16.02.2021

NOTE DE SUBSOL

[1] Norah O'Donnel, „Saudi Arabia's heir to the throne talks to 60 minutes” în *CBS News*, 19 martie 2018, <https://www.cbsnews.com/news/saudi-crown-prince-talks-to-60-minutes/>, accesat în 16.02.2021.

[2] Ahmed Ashfaq „The philosophy of nuclear proliferation/non-proliferation: why states build or forgo nuclear weapons?” în *Trames*, vol.21, no.4, 2017, doi: <https://doi.org/10.3176/tr.2017.4.05>, accesat în 16.02.2021.

[3] *Articol în ziar: „Peace Shield (Saudi Arabia)” în Jane's Military Communications*, 05 iulie 2005, <https://web.archive.org/web/20100928042231/http://www.janes.com/articles/Janes-Military-Communications/Peace-Shield-Saudi-Arabia.html>, accesat în 16.02.2021.

[4] *Articol în ziar: „Saudis, Emirates push nuclear power plans” în United Press International*, 26 iulie 2012 <https://www.upi.com/Energy-News/2012/07/26/Saudis-Emirates-push-nuclear-power-plans/96201343332843/?ur3=1>, accesat în 16.02.2021

[5] Jonathan Tyrone, „Saudi Arabia's Atomic Ambition Is Being Fueled by a UN Watchdog” în *Bloomberg*, 15 septembrie 2020, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-09-15/saudi-arabia-s-atomic-ambition-is-being-fueled-by-a-un-watchdog>, accesat în 16.02.2021.

[6] *Articol în ziar: „Saudi Arabia pledges to create a nuclear bomb if Iran does” în BBC*, 15 martie 2018, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-43419673>, accesat în 16.02.2021.

[7] Yoel Guzansky, „Saudi Arabia's Nuclear Options,” în *Arms Control Dilemmas: Focus on the Middle East*, edit. Emily B. Landau și Anat Kurz, „Memorandum 122”, Tel Aviv: Institute for National Security Studies, September 2012, pp. 73-90.

[8] Richard Russell, „A Saudi Nuclear Option?” în *Survival*, 43 no. 2, 2001, p. 70.

[9] Anthony H. Cordesman, „Iranian and Saudi Competition in the Gulf,” în *The Iran Primer*, 27 aprilie 2011, <https://iranprimer.usip.org/blog/2011/apr/27/iranian-and-saudi-competition-gulf>, accesat în 17.02.2021.

[10] Thomas W. Lippman, „Nuclear Weapons and Saudi Strategy,” în *Policy Brief No. 5*, Middle East Institute, 2008, p. 5;

[11] Christopher Clary și Mara Karlin, „The Pak-Saudi Nuke, and How to Stop It,” în *American*

Interest, 10 iunie 2012, <https://www.the-american-interest.com/2012/06/10/the-pak-saudi-nuke-and-how-to-stop-it/>, accesat în 17.02.2021.

[12] Colin Kahl, Melissa Dalton și Matthew Irvine, „Risk and Rivalry: Iran, Israel and the Bomb,” Washington D.C.: Center for a New American Security, 2012, pp. 19-21.

[13] „Saudi King Uses UN Speech To Call For Comprehensive Solution On Iran” în *Radio Free Europe/Radio Liberty*, 24 septembrie 2020, <https://www.rferl.org/a/saudi-king-uses-un-speech-to-call-for-comprehensive-solution-on-iran/30855230.html>, accesat în 17.02.2021.

[14] Gawdat Bahgat, „Nuclear Proliferation: The Case of Saudi Arabia,” în *Middle East Journal*, 60 no. 3, 2006, pp. 429-432.

[15] Andrew Terrill, “The Saudi-Iranian Rivalry and the Future of Middle East Security”, Carlisle: Strategic Studies Institute, U.S. Army College, 2011, pp. 8-9.

[16] Ewen MacAskill și Ian Traynor, „Saudis Consider Nuclear Bomb,” în *The Guardian*, 18 septembrie 2003, <http://www.guardian.co.uk/world/2003/sep/18/nuclear.saudi-arabia>, accesat în 18.02.2021.

[17] Nuclear Threat Initiative website, „Country Profile: Saudi Arabia” Iulie 2016, <http://www.nti.org/country-profiles/saudi-arabia/nuclear/> accesat în 18.02.2021.

[18] Eric Edelman, Andrew Krepinevich și Evan Montgomery, „The Dangers of a Nuclear Iran”, New York: Foreign Affairs, Council on Foreign Relations, pp. 69-73;

[19] Thomas W. Lippman, „Nuclear Weapons and Saudi Strategy,” în *Policy Brief* No. 5, Middle East Institute, 2008, p. 1.

[20] Kate Amlin, „Will Saudi Arabia Acquire Nuclear Weapons?” în *Nuclear Threat Initiative*, 1 august 2008, <https://www.nti.org/analysis/articles/will-saudi-acquire-nuclear-weapons/>, accesat în 19.02.2021.

[21] James M. Lindsay și Ray Takeyh, „After Iran Gets the Bomb,” în *Foreign Affairs*, no. 2, 2020, p. 89.

[22] Richard Russell, „A Saudi Nuclear Option?” în *Survival*, 43 no. 2, 2001, pp. 73-74.

[23] Thomas W. Lippman, „Nuclear Weapons and Saudi Strategy,” în *Policy Brief* No. 5, Middle East Institute, 2008, pp. 2-3

[24] Mark Landler și Steven Lee Myers, „With \$30 Billion Arms Deal, U.S. Bolster Saudi Ties,” în

The New York Times, 29 decembrie 2011, <https://www.nytimes.com/2011/12/30/world/middleeast/with-30-billion-arms-deal-united-states-bolsters-ties-to-saudi-arabia.html>, accesat în 19.02.2021.

[25] David Sanger și William Broad, „Saudis Want a U.S. Nuclear Deal. Can they be trusted not to build a bomb?”, în *The New York Times*, 22 noiembrie 2018, <https://www.nytimes.com/2018/11/22/world/middleeast/saudi-arabia-nuclear.html>, accesat în 21.02.2021.

[26] Thomas W. Lippman, „Nuclear Weapons and Saudi Strategy,” în *Policy Brief* No. 5, Middle East Institute, 2008, pp. 1-4.

[27] Kate Amlin, „Will Saudi Arabia Acquire Nuclear Weapons?” în *Nuclear Threat Initiative*, 1 august 2008, <https://www.nti.org/analysis/articles/will-saudi-acquire-nuclear-weapons/>, accesat în 19.02.2021.

[28] Michael Levi, „Why the Iran Oil Sanctions Are Biting”, în *Council on Foreign Relations*, 8 august 2012, <https://www.cfr.org/blog/why-iran-oil-sanctions-are-biting>, accesat în 20.02.2021.

[29] Kate Amlin, „Will Saudi Arabia Acquire Nuclear Weapons?” în *Nuclear Threat Initiative*, 1 august 2008, <https://www.nti.org/analysis/articles/will-saudi-acquire-nuclear-weapons/>, accesat în 19.02.2021.

[30] „Saudi Arabia Population Statistics of 2021” în *Global Media Insight*, 7 ianuarie 2021, <https://www.globalmediainsight.com/blog/saudi-arabia-population-statistics/>, accesat în 20.02.2021.

[31] Gawdat Bahgat, „Nuclear Proliferation: The Case of Saudi Arabia,” în *Middle East Journal*, 60 no. 3, 2006, pp. 427-429.

[32] Kate Amlin, „Will Saudi Arabia Acquire Nuclear Weapons?” în *Nuclear Threat Initiative*, 1 august 2008, <https://www.nti.org/analysis/articles/will-saudi-acquire-nuclear-weapons/>, accesat în 19.02.2021.

[33] Amos Yadlin și Avner Golov, „A Nuclear Iran: The Spur to a Regional Arms Race?” în *Strategic Assessment*, vol.15, no.3, 2012, p. 9.

Orientul Mijlociu: neîncheiata primăvară arabă

Ambasador profesor Dumitru CHICAN

În această primăvară, împovărată de atâtea ravagii produse de criza sanitară globală, s-au împlinit zece ani de când, pornită din Maghrebul tunisian, cea mai amplă mișcare protestatară și revendicativă din istoria modernă a Orientului Mijlociu alunga de la putere gerontocratul regim al lui Zine El-Abidin Ben Ali, inaugurând valul unor profunde prefaceri și restructurări identitare, sub semnul unei surprinzătoare treziri a conștiințelor mobilizate pentru eradicarea dictaturii, pentru demnitate, drepturi cetățenești și umane, pentru dezvoltare, prosperitate și șanse egale de participare la edificarea unui viitor mai promițător.

Din perspectiva evenimentelor în spațiul public, „Primăvara arabă” a început în Tunisia, la 10 decembrie 2010 și s-a încheiat după 12 luni, la 20 octombrie 2011, în Libia, odată cu dispariția politică și biologică a colonelului-hegemon Muammar Al-Gaddhafi. Dar despre acest anotimp al „mâniei arabe” și despre dezvoltările consecutive s-a scris o cuprinzătoare literatură, al cărei volum continuă să fie îmbogățit, analizele și abordările acestui proces, la un deceniu de la producerea lui, având în comun nu atât investigația istorică, ci, căutarea unui răspuns la întrebări concludive: S-a încheiat „Primăvara arabă”? Și, dacă da, cu ce rezultat? A eșuat acest non-timp metaforic? Ce peisaj oferă lumea arabă de astăzi pentru sine, în oglinda contemporaneității și a orizontului viitor?

Sursa: lavoixdunord.fr

Primăvara arabă – un demers eșuat?

Un răspuns tranșant, în negru și alb la această întrebare este riscant, chiar dacă prestigioși analiști non-arabi au optat, deja, pentru un răspuns afirmativ: societățile arabe din Orientul Mijlociu și

din nordul continentului african nu sunt nici mai libere, nici mai prospere decât au fost în urmă cu zece ani; sistemele de guvernare și practicile politice dictatoriale nu au fost eliminate, fiind vorba, mai degrabă, de o rotire și o cosmetizare de suprafață a vechilor paradigme totalitare; războaiele și conflictele sociale interne din Siria, Irak, Libia, Yemen au adus statele respective la ruină sau la disoluția instituțională, iar această stare de lucruri a favorizat erupția devastatoare a fenomenului terorist de sorginte confesională islamică și exemplele nu se limitează doar la atât. La aceste argumente se cuvine adăugată observația că una dintre revendicările proeminente ale revoltelor din 2011 - și este vorba de democratizarea politică și socială a lumii arabe - a rămas la stadiul de aspirație neîmplinită. Dar această lacună nu se datorează, fundamental, eșecului „primăverii arabe”, absența democrației nu datează de la răscoalele populare, ea fiind, de multă vreme, un concept confuz și controversat în mentalul colectiv și în practica elitelor de guvernare. Cauzele unei asemenea stări se află în strânsă conexiune cu sfera identității culturale și religios-confesionale a comunității arabe și sunt influențate de evoluții care au dat naștere expresiei de „revoluție confiscată”. Se regăsesc aici eșecul islamismului ca vector politico-social urmat de înlocuirea acestuia fie prin ascensiunea sau continuitatea, în forme avansate, a sistemelor totalitare, cu toate tarele istorice prin care acestea s-au caracterizat: opresiunea, lunecarea către statul polițienesc, corupția, inechitățile sociale, menținerea disparităților și inegalitatea dintre sexe, etnii, comunități confesionale și, în ultimă analiză, războaiele civile interne, cu întregul cortegiu de consecințe deja știute.

Un sondaj de opinie desfășurat în 2019 în mai multe state arabe de rețeaua americană de cercetare a Orientului Mijlociu „Arab Barometer” pune în lumină faptul că, la nivel declarativ-discursiv, cca. 80% din respondenți declarau că „democrația este cea mai bună formă de guvernare”, în schimb doar 28% își declarau disponibilitatea de a acționa și de a trăi într-o democrație și împreună cu ea. (cf. „Atlantic Council”). În același context, în 2013, 51% dintre cei chestionați se declarau încrezători în liderii și instituțiile religioase, în condițiile în care o serie din curentele descendente din ideologia Mișcării Fraților Musulmani propovăduiesc ideea potrivit căreia „democrația este fructul bastard și

nesănătos al Occidentului”.

Pe de altă parte, în mai puțin de un deceniu, în situația celor șase state care au cunoscut *in situ* furtuna revoluțiilor sau a unor tulburări sociale semnificative (Tunisia, Egipt, Bahrein, Siria, Libia, Yemen) la care, prin ricoșeu, se adaugă Libanul, nu se poate vorbi decât în mică măsură de o reală ameliorare a sistemelor economice, atunci când, ca în cazul Tunisiei și al Libanului, se constată chiar o deteriorare dramatică a stării de lucruri în aceste segmente ale statului și societății.

Dintr-o perspectivă mai largă, deceniul primăverii și anii care i-au succedat până în ziua de astăzi au fost marcate de o manifestare ascensională a tensiunilor geopolitice generate de efectele competiției acerbe pentru expansiune și influență între marii actori regionali și internaționali, ale căror ingerințe multiforme s-au dovedit a fi elementul inhibant al mișcărilor populare, într-o vizibilă simultaneitate cu incapacitatea acestora de a contribui, politic și diplomatic, la nașterea în statele primăverii a unor forme de guvernare noi, reformatoare și atașate intereselor naționale și de deschidere către comunitatea globală. Același deceniu a fost intervalul de timp martor la intensificarea ireductibilă a războiului atipic între monarhiile arabe și aliații lor, pe de o parte, și regimul teocratic islamic al Iranului - angajat el însuși în propria revoluție sectară și în diseminarea acesteia în arealul islamic regional.

Sursa: cnn.com

Noi echilibre, noi alianțe

Privită prin binoclul israelian, „virtutea” de căpetenie a prefacerilor din lumea arabă se regăsește în semnarea, tutelată de fostul președinte american Donald Trump, a seriei de acorduri botezate cu numele patriarhului Abraham prin care un număr de state arabe - Emiratele Arabe Unite, Bahrainul, Marocul și Sudanul - au acceptat să se

distanțeze de istorica ostilitate împotriva Israelului și să-și normalizeze relațiile cu acesta, inclusiv prin stabilirea de relații politico-diplomatice, oficiali de la Tel Aviv vorbind, fără a face nominalizări, de perspectiva ca și alte state arabe să se alăture serialului Abraham. Semnate în vara anului trecut, acordurile de normalizare au stârnit reacții contradictorii în comunitatea oriental-arabă, nefiind puține opiniile potrivit cărora, prin pasul făcut, cele patru state sus-menționate s-au angajat de fapt într-o coaliție anti-iraniană și favorabilă doar statului evreu, în detrimentul solidarității și acțiunii comune arabe, chiar dacă această unitate și cooperare intra-arabă suferă de mai multă vreme de fisuri și de disensiuni.

Un alt element care s-a impus pe eșichierul Orientului Mijlociu în contextul anotimpului „primăvărat” a fost ascensiunea abruptă a dinamismului politico-diplomatic și militar al Turciei. Sub pretextul consolidării unei „profunzimi strategice regionale”, țara de la Cornul de Aur a devenit un actor incomod și ofensiv-revendicativ în estul Mediteranei dar și o putere direct implicată pe frontul războiului civil sirian și în evoluțiile conflictelor politico-militare din fosta Jamahiria Libiană.

Revoluțiile arabe continuă

Analizele și evaluările din ultimii ani pe marginea jocului de domino al „Primăverii arabe” au fost dominate, aproape obsesiv - în lumea arabă și în exteriorul acesteia - de o reziliență „logică a bilanțului”, a ceea ce au adus și nu au adus lumii arabe mișcările populare de acum un deceniu, dar un răspuns atotcuprinzător și rezistent la acidul abordărilor critice. Și aceasta din motivul foarte simplu că această „revoluție arabă” nu este compatibilă nici cu afirmația încheierii ei, nici cu eticheta victoriei sau eșecului. Privind la Orientul Mijlociu, cu Mashriqul, Mahgrebul, Levantul și Mesopotamia sa, observatorul de astăzi va constata că „primăvara arabă” este, încă, un proces în desfășurare continuă, iar în susținerea acestei afirmații nu lipsesc argumentele.

Iată câteva din acestea:

1. Reziliența și conștientizarea, la nivelul macro-social, a noii realități pe care a generat-o primul val al revoltelor populare - aceea că zidul fricii a fost dezintegrat împreună cu de-sacralizarea vechilor mituri ale infailibilității și omnipotentelor sisteme de guvernare incapabile de a implementa reforme viabile.

2. Din Tunisia și până în Liban, societatea civilă

prea multă vreme marginalizată sau chiar exclusă din spațiul public și din sfera dezbaterii și deciziilor privitoare la propriul viitor. Continuarea protestelor din Tunisia, Algeria, Siria, Sudan, Liban o dovedește cu prisosință.

3. Corpul social și, cu deosebire, generația tânără a acestuia a depășit fragmentarea ideologică, confesională și economică, pentru a se manifesta ca un tot monolitic, organizat și conștient de natura drepturilor și revendicărilor sale, peste faliile identitare create și întreținute prin manipulare și înfricoșare programatică de noile sisteme și instrumente ale puterii statale.

4. Maniera haotică, precipitată și grăbită de acțiune a fost temperată și înlocuită cu conștientizarea conceptului de perspectivă și etapizare rațională a procesului revendicativ.

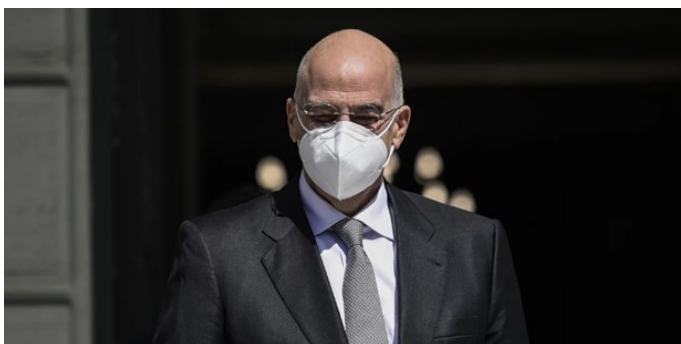
5. Mișcarea populară *Al-Hirāk*, cum a fost numită în Tunisia, în Algeria, în Liban și, mai nou, în Siria, a reușit să se distanțeze de conceptul rezistenței maxime, fiind vizată reziliența maximizată.

„Primăvara arabă” parcurge, se poate spune, o etapă a unei lente maturizări, ritmul scăzut de desfășurare a acestui proces fiind impus, în condițiile lumii arabo-islamice a Orientului Mijlociu, de anevoiosul efort al ieșirii din încorsetările confesionale, tradiționaliste, paseiste și individualiste, pentru a trece în era gândirii politice și conectate la proiectele perspectivei. „Trezirea arabă” este în curs de desfășurare. Rămâne de văzut măsura în care societățile și elitele arabe vor fi, prin ele însele, capabile să aducă aproape roadele deplinei maturizări.

Pașii rapizi ai Greciei în Orientul Mijlociu

Eva J. KOULOURIOTIS

Ministrul grec de externe Nikos Dendias a emis o declarație dură, în care critica atacul cu rachete întreprins de milițiile Houthi din Yemen împotriva Arabiei Saudite. Atacul care a avut loc la finele lunii trecute – asupra capitalei Riyadh – este considerat cel mai periculos, după cel care a avut loc în septembrie 2019, împotriva Aramco. Acesta a survenit la câteva zile după ce rebelii Houthi au fost eliminați de pe lista americană a organizațiilor teroriste. Acțiunea a fost percepută de milițiile Houthi drept un semn de slăbiciune, o undă verde ca să poată crește nivelul pretențiilor și o confirmare a faptului că au capacitatea de a-și răni adversarii, în special Arabia Saudită.

Nikos Dendias (Sursa: voliatki.gr)

În Grecia, declarațiile Ministerului Afacerilor Externe arată schimbarea politicii Atenei cu privire la Orientul Mijlociu, în general. Cu toate că Nikos Dendias nu a învinovățit Iranul pentru atacurile

Houthi, aceasta reprezintă o nouă abordare a Greciei privind evenimentele care au loc în această zonă. În ciuda amplitudinii atacurilor asupra rafinăriilor Aramco și a efectelor negative pe care acestea le-au avut asupra Arabiei Saudite și comunității internaționale – o lovitură la adresa resurselor energetice mondiale – Grecia a fost unul dintre puținele state care nu au emis nicio declarație referitoare la incident. Această atitudine este rezultatul politicilor adoptate de guvernele grecești anterioare – menținerea distanței față de scena sensibilă a Orientului Mijlociu. Cu toate acestea, se pare că declarația acuzatoare în cauză nu va fi ultima, având în vedere intensificarea tensiunilor în una din cele mai complexe zone din lume.

În primul rând, trebuie să subliniez că diferențele dintre Iran și statele din Golf, în frunte cu Arabia Saudită, își au originile la momentul în care Khomeini a ajuns în capitala iraniană, Teheran, la 1 februarie 1979, odată cu succesul înregistrat de Revoluția Islamică și îndepărtarea regimului Șahului, când liderii Revoluției Islamice și-au făcut publice intențiile cu privire la dominația asupra regiunii. În ultimele patru decenii, Teheranul a reușit să încheie alianțe cu varii forțe din regiune, în timp ce Regatul Arabiei Saudite, pe de altă parte, a încercat să se opună ascensiunii Teheranului. Conflictul și-a pus amprenta pe o serie de crize, precum cea din Liban, unde Iranul a oferit sprijin ambelor părți ale opoziției din această țară. Militarizarea revoluției siriene a dat naștere unui nou teren propice continuării conflictului dintre

Teheran și Riyadh pe de-o parte, și Abu Dhabi pe de alta. Ultimul front, Yemen, care este activ din 2013, s-a manifestat sub forma unui război civil, când, de fapt, reprezintă un conflict regional cronic.

Sursa: telegraph.co.uk

Odată cu venirea la Casa Albă a lui Joe Biden, care are limite în ceea ce privește soluționarea conflictelor, această situație beligerantă poate lua amploare și poate da naștere unei polarizări mai periculoase ca niciodată. Această atmosferă încărcată nu poate fi separată de un conflict la ai cărui poli se află Teheran și Israel, care are temeri cu privire la dorința iraniană de expansiune în regiune. În acest context, Atena a ales să normalizeze relațiile cu Abu Dhabi și Riyadh, pe de-o parte, și Israel, pe de cealaltă, un demers ale cărui rezultate sunt îndoielnice.

Atena a ales întotdeauna să stabilească relații de prietenie cu state din Orientul Mijlociu în general și a ales să dețină o poziție neutră în orice conflict care are loc în această regiune complexă. Grecia este una din cele mai sigure țări din lume și cu cei mai puțini dușmani. În timpul conflictului israeliano-palestinian a deținut relații pașnice cu Israel și a menținut relații cordiale cu Organizația pentru Eliberare a Palestinei. Pe de altă parte, grecii au pregătit vizita oficială a fostului președinte al Greciei, Prokopis Pavlopoulos, la Riyadh, în februarie 2017, a permis redeschiderea filialelor băncii iraniene *Saderat*, la Atena și au oferit cursuri de pregătire pentru piloți israelieni, în sudul țării.

Schimbarea politicii menționate mai sus este radicală, însă tacită. Astăzi, forțele armate ale Greciei iau parte, prin intermediul sistemului *Patriot*, la apărarea aeriană a Arabiei Saudite, în timp ce fregata *Hydra*, aparținând forțelor navale grecești navighează în apele Golfului, alături de Franța, pentru a asigura securitatea în regiune. Suntem la momentul în care un acord comun militar de apărare între Atena și Abu Dhabi a ajuns

să confirme o realitate nouă, adică faptul că Grecia face parte la acest moment dintr-o alianță arabă sunnită, al cărei dușman este doar Iranul, ceea ce pune Atena într-o poziție ostilă asemănătoare, vizavi de Teheran. Cu toate acestea, această nouă turnură mai are o fațetă, legată de Tel Aviv.

Într-o vizită fulger la Tel Aviv, premierul grec Kyriakos Mitsotakis a avut o întrevedere cu omologul său israelian, B. Netanyahu, sub pretextul – prezentat publicului larg – de cooperare între cele două țări pentru combaterea COVID-19. Însă, o sursă a diplomației grecești a anunțat că această vizită are și o componentă militară periculoasă. Cele două părți au subliniat nevoia de extindere a cooperării pe linie militară bilaterală, iar Atena a solicitat Israelului închirierea a două drone pentru uz militar, pentru o perioadă de trei ani; totodată, au fost făcute retușuri finale acordului referitor la construcția de către o companie israeliană a unei bazei de pregătire aeriană la Kalamata. Această vizită sensibilă și apropierea pe linie militară dintre cele două țări a reieșit și din declarațiile Șefului Statului Major al Forțelor Armate israeliene, Aviv Kochavi, care a poziționat Grecia în fruntea listei aliaților Tel-Aviv-ului împotriva Iranului și a aliaților acestuia. În acest mod, Atena apare din nou ca inamic al Teheranului.

Sursa: middleeasteye.net

Într-adevăr, relațiile diplomatice publice dintre Atena și Teheran sunt încă liniștite și stabile și nu au fost declarații din partea oficialilor celor două țări care să dea de înțeles altceva. Dar nu putem să negăm faptul că noua strategie militară adoptată de Atena va include în curând componente noi, toate destinate sprijinirii statelor care sunt deschise ostile față de Teheran. În același context, au fost demarate discuții diplomatice între greci, arabi și israelieni pentru stabilirea unei noi alianțe în viitorul apropiat, care să includă state arabe ostile Iranului

și Israelului, din care Grecia ar putea face parte.

Dacă se va întâmpla, acest lucru ar putea fi interpretat drept o lipsă de încredere a acestei alianțe în noua conducere democratică de la Washington, condusă de Biden, care în mod evident nu dorește să adopte o poziție ostilă față de Teheran. Partea greacă se va folosi de aceasta pe plan intern, pentru a atrage de partea sa aliați care se opun Ankarei și planurilor acesteia cu privire la Mediterana de Est.

Având în vedere că ne aflăm într-un moment în care războiul este mai plauzibil decât pacea, creșterea nivelului de cooperare dintre Grecia și țările bogate din Golf este considerat un demers

înțelept iar beneficiile economice pot ajuta Grecia să depășească dificultățile de această natură. Evident și cu siguranță că aceste țări nu vor impune condiții privind o eventuală cooperare militară cu Atena, în schimbul cooperării pe linie economică. Cu toate acestea, adevărul este că dorința actualului guvern de la Atena de a juca un rol mai important în regiune îl determină să întreprindă demersuri și să acționeze pripit, iar consecințele pe termen mediu și lung pot fi catastrofale. Efectuarea unor manevre riscante într-o regiune în care nu trec zece ani și are loc un război denotă fie naivitate, fie ignoranță în ceea ce privește pericolele.

Conflictele Orientului Mijlociu. Arabia Saudită – Iran: de la zero probleme la probleme 100%

Ambasador profesor Dumitru CHICAN

1

De la victoria revoluției islamice iraniene, în 1979, trecând prin răsturnările regionale produse de revoltele „Primăverii arabe” și până în zilele noastre, cronică relațiilor dintre două din cele mai mari puteri regionale de pe malurile Golfului Arabo-Persic – Regatul Arabiei Saudite și Republica Islamică Iran – a fost una de evoluțiilor regresive și a lunecării către ostilitate, ruptură și conflict militar desfășurat nu ca o confruntare directă între două puteri, ci ca război atipic, purtat prin interpuși și, mai ales, pe câmpul de luptă transfrontalier al regiunii Orientului Mijlociu, dar și, nu de puține ori, prin extensii în teritorii geopolitice extraregionale.

Dacă vechile relații dintre Regatul Saudit și monarhia iraniană a dinastiei Pahlavi au fost, se poate spune, normale, fără a fi scutite de tensiuni și divergențe pasagere, instituirea regimului teocratic iranian fundamentat de ayatollahul Ruhollah Khomeini a marcat o dramatică schimbare de giruetă a climatului în relațiile bilaterale. Atât monarhia de la Riyadh, cât și Iranul islamic și „exportator de revoluție”, sunt, fiecare, deținătoare ale unor poziții sensibile în geografia politică, fiind, în același timp, doi dintre principalii actori pe eșichierul global al hidrocarburilor, dar și doi mari piloni adversativi ai islamului. Regatul saudit este practicant al islamului sectar sunnit wahhabit, impus ca religie oficială a statului, auto-proclamându-se, totodată, drept depozitar și tutore

al locurilor de naștere a celei de a treia religii monoteiste a lumii și, *ipso facto*, reprezentant și ghid spiritual al întregii comunități musulmane globale. De partea cealaltă, Iranul este un stat islamic de confesiune eminentă șiită duodecimană, ghidul spiritual suprem de la Teheran fiind investit cu statutul de reprezentant al lui Dumnezeu pe pământ și port-stindard al lui Mahdi – Mesia, „imamul ascuns” care, la ziua de apoi, va reveni pe pământ spre a reforma întreaga stirpe umană. Conflictul dintre sunnism și šiism datează din perioada urmând morții Profetului, la mijlocul secolului al VII-lea și după toate probabilitățile va dăinui până la „sfârșitul timpurilor”, fiind instrumentat de fiecare tabără în conflicte orgolioase pentru expansiune, putere, influență și preempțiune în geopolitica comunității musulmane universale.

În istoria mai apropiată, secolele XVI-XVII au marcat procesul prin care Iranul safavid a devenit bastion și simbol al islamului šiit. Un veac mai târziu, în secolul XVIII, casa Al-Saud a îmbrățișat doctrina ultraconservatoare sunnită wahhabită, alianța dintre clanul Ibn Saud și predicatorul Mohammed Abdel Wahhab oferind piatra de temelie pentru crearea Regatului Saudit, dar și meterezul principal în confruntarea cu secta šiită.

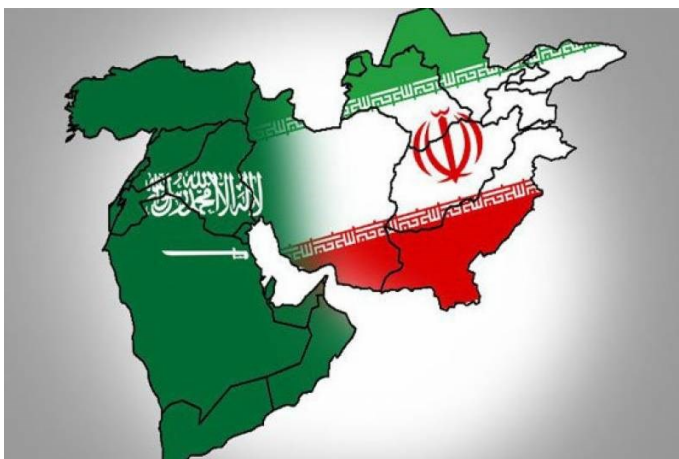
Dar ar fi eronat să se creadă că îndelungatul conflict saudit-iranian este unul de natură exclusiv religioasă. În această confruntare pentru hegemonie, putere și supremație regională politică și de influență, factorul religios, departe de a fi elementul fundamental determinant al ostilității,

este doar o pârghie de susținere psihologică și o componentă dinamică a infrastructurii conflictului.

2

Dispariția biologică a ayatollahului Khomeyni, la 6 iunie 1989, a deschis o secvență temporală în care raporturile și comunicarea bilaterală între Riyadh și Teheran au fost aracterizate de ceea ce ar putea să fie numit „o normalitate rezonabilă”. Doi ani mai târziu, în 1991, cele două state au restabilit relațiile diplomatice (întrerupte pe durata evenimentelor revoluționare iraniene), cunoscând chiar ritmuri încurajatoare, favorizate și de intervenția americană împotriva Irakului, al cărui regim baasist condus de Saddam Hussein era văzut ca un dușman atât al regimului khomeinist din Iran, cât și al monarhiilor petroliere din Golf, în frunte cu Arabia Saudită.

În primăvara anului 1977, în cadrul unui turneu politic în lumea arabă, noul președinte moderat al Iranului, Khatami, a fost primit în orașul-port saudit Jeddah de prințul moștenitor și viitor suveran Abdallah și a avut convorbiri cu regele Regatului Saudit, Fahd Bin Abdel Aziz. În comunicatul comun, ambele părți își exprimau hotărârea de a acționa pentru „dezvoltarea relațiilor bilaterale pe baza neamestecului în treburile interne, a respectului suveranității și coexistenței pașnice derivată din legăturile de religie și patrimoniu care leagă cele două state”.

În același an, în luna decembrie, prințul moștenitor Abdallah participa, în Iran, la un summit al Organizației Conferinței Islamice, demnitarul saudit declarând, în acest context: „dacă cele două guverne vor manifesta voință politică, nu vor exista bariere și limitări în ce privește cooperarea dintre Regatul Saudit și Iran”.

3

Comentariile mediatice ale vremii au pus în circulație ideea că invadarea Irakului de către Statele

Unite din primăvara anului 2003, înlăturarea de la putere a regimului baasist al lui Saddam Hussein și măsurile în rafală impuse de administratorul civil american Paul Bremer „au oferit Iranului țara de la Tigru și Eufrat pe o tîpsie de aur”. Sub președinția radicalului președinte Mahmud Ahmadinejad, ales în 2005, Iranul a acționat pentru a-și impune cu rapiditate controlul asupra statului irakian și a instituțiilor sale, declanșând, totodată, o intensă campanie propagandistă axată pe eliminarea din Irak a prezenței și influenței americane, campanie care a adus Teheranului un sever regim de sancțiuni internaționale. Acestea, însă, nu au împiedicat regimul islamic să devină - în următorii ani - principalul actor pe eșichierul vieții interne irakiene, cu o influență profundă asupra forțelor politice, instituției militare, forțelor de securitate și societății civile irakiene.

O asemenea „iranizare” a Irakului „eliberat” a fost receptată de saudiți ca fiind o provocare și o amenințare majoră. Preocuparea monarhiei i-a determinat pe decidenții de la Riyadh ca, în repetate rânduri, să ceară Washingtonului acțiuni pentru stoparea expansiunii iraniene în țara arabă vecină și chiar să execute atacuri militare împotriva structurilor și infrastructurii programului nuclear al Teheranului. Relațiile sauito-iraniene s-au prăbușit și au lunecat pe o pantă a deteriorării continue, atingând un punct de ruptură odată cu declanșarea „jocului de domino” al „Primăverii arabe”. În dinamica și retorica lor conflictuală, atât Arabia Saudită, cât și Republica Islamică Iran au adoptat recursul la argumentele religioase sectare, context în care Forțele de Securitate saudite (și, limitat, iordaniene) au pătruns în micul regat Bahrain pentru a reprimă o rebeliune anti-monarhică a comunității șiiite, declanșată la instigarea iraniană. Acțiuni similare au avut loc și în regiunea estică a regatului, unde se află marea parte a câmpurilor sale petroliere, dar și o densă populație de apartenență confesională șiiită.

Declanșarea și evoluțiile războiului civil din Siria, cu o masivă implicare militară de front - alături de armata națională loială regimului Bashar Al-Assad - a „Gardienilor Revoluției Islamice” din Iran (Pasdaran), a Hezbollah-ului libanez și a unui mozaic de miliții și formațiuni multinaționale de mercenari șiiți stipendiate de Teheran, a înveninat și mai mult climatul de ostilitate reciprocă între regimurile saudit și iranian. A urmat, pe scara ascendentă a tensiunilor, declanșarea în Yemen a rebeliunii separatistilor din Mișcarea Houthi - un clan de triburi din nordul yemenit adepți ale confesiunii șiiite zeydite, susținută moral, militar, financiar de Pasdaranii iranieni.

Ayatollahul Ali Khamenei

Prințul Mohammed Bin Salman, regele Salman

După ce, la presiunile Riyadhului, președintele yemenit Ali Abdullah Saleh (el însuși un adept al sectei Zaydi) a demisionat, în 2011 (în locul acestuia fiind instalat vice-președintele Abd Rabbuh Mansur Hadi) și față cu avansurile fulgurante ale rebelilor pro-iranieni în teritoriul național, Arabia Saudită - în fruntea unei coaliții militare formată inițial, din 10 state - a declanșat operațiunea „Recucerirea Legitimității”, în fapt o amplă intervenție militară împotriva mișcării Houthi și un amplu război prin interpuși cu Iranul, care, de la începutul său, la 26 martie 2015 și până astăzi, nu a reușit decât să transforme Yemenul în teritoriu al „celeia mai mari tragedii umanitare”, după caracterizarea făcută de secretarul general al ONU, Antonio Guterrez.

4

Există o cale de conciliere între Iran și Arabia Saudită?

Proiectată pe fundalul „primăverii arabe”, ostilitatea între cele două maluri, de est și occidental al Golfului Arabo-Persic, s-a resimțit, în egală măsură, prin perturbarea normalității interne a celor două state protagoniste. Dacă la tensiunile și tentațiile rebele ale fidelilor șiiți din regat, cu brutalitate reprimată de instituțiile saudite de forță, adăugăm repercusiunile directe sau indirecte (economico-sociale) ale celor șase ani de război asimetric din Yemen, cumulate cu șocurile care au avut loc pe piața globală a hidrocarburilor, se poate spune că anormalitatea generală și cheltuielile uriașe de înarmare au afectat profund edificiul statal, instituțional și social al regatului wahhabit. Care, astăzi, se vede silit să caute o cale „demnă” de ieșire din războiul purtat cu Iranul în fosta Arabia Felix, devenită astăzi un tărâm al nefericirii extreme.

La rândul său, nici Iranul nu a fost ocolit de probleme interne, generate inclusiv de amplele manifestări protestatare și revendicative ale minorităților etnice din provinciile Khuzistan și Belucistan, manifestări extinse și la spațiul capitalei Teheran și în alte mari aglomerații urbane de pe teritoriul țării. În același timp, Iranul este antrenat într-un atipic război de uzură pe mai multe fronturi:

Israelul și atacurile cvasi-cotidiene pe care acesta le execută împotriva prezenței militare iraniene în Siria sau războiul maritim de uzură prin atacuri reciproce asupra navelor maritime comerciale; Arabia Saudită, prin intensificarea tirurilor de rachete sau lansărilor de drone explozive lansate de rebelii Houthi yemeniți împotriva unor obiective economice, energetice și industriale din regat; Statele Unite, prin atacarea, la fel de intensificată, unor amplasamente militare iraniene din Irak și altele.

În condițiile în care ritmul, amploarea și evoluția relațiilor saudito-iraniene au fost, ani de-a rândul, conectate și influențate de intervenția și politica țărilor occidentale, în frunte cu Statele Unite ale Americii, se poate spera că schimbarea administrației americane și venirea la Casa Albă a democratului Joe Biden poate, teoretic, să aducă o sclipire de lumină la capătul întunecatului tunel pe care îl parcurge relaționarea între Teheran și Riyadh. Și să creeze, cel puțin, premisele încurajatoare pentru ca monarhia wahhabită și teocrația șiiită să identifice posibilitățile de consens și comunicare pe care să le dezvolte în direcția unei stări de normalitate funcțională.

Președintele Joseph Biden a transmis, deja, semnale privind disponibilitatea sa de a se implica în această direcție. Tatonările Washingtonului și Teheranului - deloc simple - pentru o reîntoarcere la tratatul privind programele nucleare ale Iranului (JCPOA) și posibilitatea ca la negocierile cu Teheranul pe a ceastă temă să fie cooptați și reprezentanți saudiți, radierea rebelilor Houthi yemeniți de pe lista entităților teroriste străine, instituirea unui blocaj al livrărilor militare pentru partea saudită implicată în războiul civil din Yemen, perspectiva de elucidare a dosarului referitor la asasinarea jurnalistului saudit Jamal Khashoggi, sunt tot atâtea elemente care conduc spre ideea unei schimbări mai echilibrate de paradigmă politică în regiunea Orientului Mijlociu, în general, și a contenciosului din zona Golfului Arabo-Persic, cu deosebire.

Este un proces dificil, de lungă durată și susținut, pentru arabi și iranieni, de o complicată și osificată mixtură de argumente politice, religios-sectare și altele care țin de mentalități, orgolii și mai puțin de cultura coexistenței și păcii.

Fie și pentru faptul că Iranul și Regatul Saudit nu au fost dintotdeauna dușmani, decidenții de pe ambele maluri ale Golfului ar putea să conștientizeze, cel puțin față de popoarele lor, că alteritatea și pacea sunt alternative existențiale și, poate, irepetabile.

Liban: dacă dragoste nu este, nimic nu este

Lamya FOUAD

Sursa: nicematin.com

Dacă ar fi să se întocmească, fie și cu întârziere, un bilanț al ipostazelor în care Libanul se zbate de peste trei ani, fără perspectiva unei ieșiri din impas, ar trebui să constatăm, mai întâi, că pentru anul 2020 și prima jumătate a anului 2021 realitățile impun observația - deloc confortabilă - că această zbuțuită porțiune de timp poate fi numită, fără rezerve, drept vremea naufragiului țării - pornită, așa cum constata însuși președintele Michel Aoun, „pe panta lunecării către infern”, lunecare pe care nici libanezii, în primul rând și nici fabricanții străini de recomandări nu au fost în stare, sau nu au vrut, s-o oprească.

În „Libanul tuturor libanezilor”, toată suflarea simte și acceptă la unison că această țară se află într-o situație disperată. Atunci, însă, când tocmai această stare impune demersul pentru a se identifica elementele cauzale și pârguile pentru corectarea acestora, unanimitatea virează către o discordie națională în care se angajează nu numai clasa politică, ci și, cu aceeași acribie, intelectualitatea, mass-media și activiștii tuturor curentelor și categoriilor profesionale fără deosebire și care, departe de a fi un semn de reală democrație, nu face decât să adâncească și mai mult profunzimea marasmului. Iar timpul consacrat „dialogului național” despre guvernare, despre schimbarea miniștrilor și a prim-miniștrilor și despre forma și programele guvernamentale depășește cu mult timpul consacrat actului însuși de guvernare.

După devastatoarea deflagrație de la 4 august 2020, care a distrus portul Beirut și o jumătate din metropola libaneză și după schimbarea a doi premieri cu câte un mandat efemer, la finele lunii octombrie demisionarul prim-ministru sunnit Saad

Hariri a primit din partea președintelui Michel Aoun o nouă nominalizare - a cincea - pentru a prelua timona executivului. Ofertă acceptată cu greu și prefațată de condiționări categorice exprimate de cei doi oameni politici: șeful statului solicita imperativ ca în viitorul cabinet să fie inclusă, în favoarea partidului său (Patrioții Liberali) și a aliatului Hassan Nasrallah, lider al „statului în stat” care este formația politico-militară Hezbollah, a obsedantei, păguboasei și non-constituționalei „Treime de blocare” - o invenție specific libaneză care permite oricând retragerea unilaterală a trei miniștri atunci când formațiunile interesate vor remanierea sau căderea guvernului, sub învinuirea numită „abuz de majoritate”. Fără a se ține seama că o asemenea „treime” constituie ea însăși ceea ce ar putea fi considerat un „abuz de minoritate” la fel de anti-constituțională. Condiția formulată de Saad Hariri a fost aceea ca Gebran Bassil, ginerele președintelui, ministru de externe și conducător executiv al formațiunii Patrioților Liberi întemeiată de Michel Aoun, să nu mai fie cooptat în viitorul guvern. Acuza: ginerele prezidențial era, potrivit premierului desemnat, principalul vinovat - prin gafele sale politice - de toate relele abătute asupra Libanului și a libanezilor. Silit de presiunea timpului, generalul Aoun a acceptat, cu scrâșnete, nu înainte de a da lui Saad Hariri un avertisment străveziu: „Împreună cu Gebran ai venit la guvern, împreună cu Gebran vei pleca”. Atenționare corectată cu promptitudine: „Excelență, la guvern am venit împreună cu dumneavoastră și, ca atare, se cade să plecăm împreună” (din viața politică, n.n.). Încă o punte de comunicare era ruptă. Dragostea de până atunci s-a transformat în ură, de-a dreptul. De la nominalizarea lui Hariri, în octombrie 2020 și până la finele lunii martie 2021, cei doi bărbați au avut nu mai puțin de 18 întâlniri pentru discuții pe marginea tematicii arzătoare: împărțirea fotoliilor ministeriale. Fără a se ajunge nici la consens, nici la formarea guvernului libanez.

Cei... șase magnifici

Într-un Liban multiconfesional și cu un sistem de guvernare structurat după schema și interesele confesionale, generatoare la rândul lor de alianțe clientelare, de clan și de acapararea deciziilor politice naționale majore, este inevitabil ca sfera politică să poarte profunda amprentă a unei asemenea structurări sectare și opuse unele altora,

Michel Aoun**Saad Hariri****Nabih Berri****Hassan Nasrallah****Walid Joumblatt****Samir Geagea**

prin însăși natura lor divergentă. Născut din fermentul unei istorii tensionate, cultul liderului este suprasolicitat până la sacralizare, astfel încât, vorbindu-se de un partid politic oarecare și de liderul său, acesta este receptat și evaluat nu în primul rând după valoarea programelor sale dedicate Libanului și libanezilor, ci după identitatea confesională și etnică de simbol și reprezentant comunitar, al șiiților, sunniților, catolicilor maroniți, ortodocșilor, druzilor, armenilor catolici sau ortodocși și așa mai departe.

Personajele despre care discutăm în aceste rânduri nu au nicio relație de descendență cu cei șapte magnifici din celebrul western american al anilor '60. Magnificența lor derivă doar din aceea că, în Libanul de astăzi, ei sunt cei mai vizibili piloni în mâinile cărora se află puterea și pârgurile de care depinde viitorul acestei țări. Mai ales după consumarea războiului civil libanez, „cei șase” sunt

deținătorii deciziilor văzute și nevăzute ale politicii libaneze și scutul de apărare a comunității identitare de care aparțin dar și a propriilor interese, prestigiu și beneficii de cele mai multe ori aflate pe poziții conflictuale și concurențiale. Cunoașterea, fie și succintă, a portretelor și profilurilor lor facilitează un plus de înțelegere a odiseei complicate prin care trec țara și oamenii de la cedri.

Președintele Michel Aoun

În vârstă de 86 de ani, de confesiune creștin maronită, fost comandant al armatei între 1984-1988 și prim-ministru în 1988 (prin încălcarea Constituției, care prevede că șefia executivului revine unui musulman sunnit), aliat mai vechi (în 2006) cu formațiunea șiiită Hezbollah împotriva prezenței siriene în Liban, autoexilat în Franța, de unde, revenit în țară, s-a dedicat politicii, fiind întemeietor al Partidului Patrioților Liberi, cu o

ideologie ostilă vecinilor sirieni. Președinte al statului libanez din 2016. Vorbind de persoana publică a șefului statului, narativul popular libanez se referă, în mod comun, la „tandemul aounist” pe care Michel Aoun îl constituie împreună cu ginerele său, Gebran Bassil, deținător al unui mandat de șef al diplomației libaneze, lider de facto al Partidului Patrioților Liberi și aflat într-un mocnit și perpetuu conflict cu Saad Hariri - pe care, în lipsa unor alternative, îl acceptă totuși ca unic politician reprezentativ al sunnismului musulman libanez. Contradicțiile dintre cei trei protagoniști constituie unul din impedimentele majore în calea unui consens pentru constituirea guvernului libanez. La aceasta se adaugă reticențele celorlalte formațiuni politice aspirante la fotoliile guvernamentale, care apreciază că în condițiile adversității Aoun-Hariri un guvern sub conducerea lui Saad Hariri nu va fi unul eficient atâta vreme cât la palatul prezidențial Baabda se află ex-generalul președinte, secondat de incomodul său ginere-politician.

Premierul Saad Hariri

În vârstă de 51 de ani, de confesiune musulmană sunnită, fiu al fostului om politic și prim-ministru Rafik Al-Hariri, care a fost asasinat la 14 februarie 2005. A deținut de mai multe ori președinția guvernului, animat de voința de a se impune pe eșichierul politic intern ca un pol al politicii libaneze și un deținător, în acest cadru, al monopolului asupra *leadership*-ului sunnit libanez. Fără a fi perceput ca un reformator, așa cum se autocaracterizează, Saad Hariri, nominalizat încă o dată ca premier în luna octombrie 2020, încearcă de peste cinci luni să formeze un executiv compus din tehnocrați și fără nici un avantaj separat pentru forțele politice interne, idee care nu este agreată de președintele Michel Aoun, apărător al tradițiilor, inclusiv al menținerii celebrei „treimi de blocaj” și a dreptului partidelor candidate la guvernare de a-și alege fotoliile ministeriale, precum și al ideii de instituire a unui cabinet „tehnocrato-politic”. O viziune care, practic, a subminat comunicarea între președinte și premier, provocând o nouă și îndelungată criză guvernamentală.

Nabih Berri, președintele Parlamentului

În vârstă de 83 de ani, musulman șiiit, fondator și secretar general al mișcării politico-militare șiiite „Amal” (Speranța), unul dintre cei mai longevivi oameni politici libanezi. Ministru în mai multe cabinete de la Beirut și, din 1992, președinte al Parlamentului libanez. Un susținător constant al dialogului confesional, dar și al paradigmei privitoare la împărțirea puterii între comunitățile

creștine și musulmane din țară. Deși mai puțin comentată, platforma politică a lui Nabih Berri în momentul de față este construită pe două coordonate fundamentale. Prima constă în menținerea pentru sine și pentru formația sa a dreptului de veto față de orice reforme viitoare care ar putea să afecteze principiul de distribuire a puterii între partidele politice și să prejudicieze comunitatea șiiită ca urmare a alianțelor Mișcării „Amal” cu Hezbollah, pe de o parte, și cu comunitatea libaneză a druzilor, pe de altă parte. În al doilea rând, este vorba de străduințele susținute ale lui Nabih Berri de a șubrezi cât mai mult cu puțință perechea Michel Aoun - Gebran Bassil care, la rândul lor, nu obosesc în a-l submina și a-i împiedica continuitatea la conducerea Parlamentului, în perspectiva alegerilor legislative din anul 2022.

Hassan Nasrallah, secretarul general al mișcării Hezbollah

Între politicienii libanezi din primul eșalon, liderul formațiunii șiiite pro-iraniene „Partidul lui Dumnezeu” (Hezbollah), Hassan Nasrallah este considerat a fi dacă nu cel mai puternic, atunci, cu siguranță cel mai ofensiv, influent și, în același timp, actorul libanez cel mai dependent de relațiile pluriforme cu o putere străină, respectiv Iranul revoluționar musulman.

În contextul crizei de guvernare prin care trece Libanul, politicianul și liderul șiiit se poziționează în ipostaza de gardian al statu-quo-ului și al paradigmelor politice existente, cu preocuparea prioritară de a face tot ce este cu puțință pentru a descuraja și bara orice abordări, inițiative și ingerințe străine - fie ele franceze, americane sau arabe, sau care ar determina o reformare a actualului sistem de guvernare de natură să șubrezească în vreun fel „statul în stat” care este Hezbollahul sau configurația alianțelor sale politice pe eșichierul intern. Aceasta explică și rațiunea pentru care această formațiune insistă în favoarea unui guvern fie eminent politic, fie tehnocrato-politic. Dar nici chiar în această alternativă, Hassan Nasrallah nu este interesat în a grăbi timpul în ceea ce privește constituirea unui nou cabinet, preferând să aștepte un deznodământ al actualelor tensiuni între Iran și noua administrație de la Washington, în speranța că acest contencios va favoriza o clarificare și o consolidare a poziției Hezbollahului în jocul politic intern libanez. Dar, o asemenea perspectivă - a pertractărilor americano-iraniene - poate să dureze luni sau ani, timp în care Hezbollahul însuși ar putea să fie afectat de

imprevizibilul evoluțiilor interne, regionale și extra-regionale. Din acest punct de vedere, logica lucrurilor ar impune liderului šiit să exercite presiuni mai susținute asupra aliaților din „tabăra Michel Aoun” pentru a determina din partea acesteia mai multă maleabilitate în soluționarea vidului guvernamental actual. Ceea ce Nasrallah nu face. Și nu o face din pudoare sau exces de respect pentru aliații din tranșeele președintelui, ci din teama că aceasta ar putea să îl priveze de umbrela asigurată în prezent de comunitatea creștină căreia îi aparține șeful statului libanez.

În atare conjuncturi, este de presupus că Hassan Nasrallah va opta, vremelnice, pentru o poziție de „stand-by”.

Walid Jumblatt

În vârstă de 71 de ani, secretar general al Partidului Socialist Progresist, întemeiat de tatăl său, Kamal Jumblatt (asasinat în 1977), Walid Jumblatt este aparținător al comunității etno-reigioase druze, descendent din clanul Jumblatt. Acesta, împreună cu clanul Arslan reprezintă cele două principale familii druze care, secole de-a rândul, s-au războit cu vorba și cu armele pentru acapararea conducerii asupra comunității druzilor libanezi. Dacă familia Jumblatt i-a dat vieții politice naționale pe Kamal și pe Walid Jumblatt, din cealaltă familie rivală s-au ridicat politicieni, demnitari și militanți, între care, în contemporaneitate, Talal Arslan, fondator al Partidului Democrat Libanez, aristocrat dar și ministru în cel puțin șase guverne ale Libanului. De la venirea lui Michel Aoun la palatul prezidențial Baabda, conflictele și concurența la supremație între Jumblatt, Arslan și formațiunile lor politice au devenit o monedă de schimb și pârgie de manevre politice în care relațiile președintelui cu Walid Jumblatt au fost, mai degrabă, succesiuni de dragoste conjuncturală și ură. De la preluarea mandatului prezidențial, Michel Aoun nu a încetat tentativele de a plasa Partidul Democrat Libanez al lui Talal Arslan sub cupolele legislativului și ale executivului, această mișcare fiind concepută ca un cec în alb pentru susținerea președintelui de către comunitatea druză. Mișcare care, însă, nu a dus la finalitatea scontată, imprevizibilul și schimbătorul Walid Jumblatt dejucând-o de fiecare dată, inclusiv prin apropierea de curentul „Viitorul” al lui Saad Hariri și obținerea unei promisiuni de rezervare a unui fotoliu ministerial pentru druzi. Pentru scenografia crizei libaneze interne, asemenea aranjamente sunt un lucru comun dar semnificativ cât privește preocuparea clasei politice pentru

„Libanul tuturor libanezilor”.

Samir Geagea

Liderul puternicelor „Forțe Libaneze” creștin-maronite, prelungire a aripii militare a Falangelor lui Pierre Gemayel (Al-Kataeb, Falangele Libaneze) deține un atu prețios cu care poate schimba radical ordinea lucrurilor în politica libaneză internă și anume acceptarea ofertelor de a intra în componența executivului de la Beirut. O asemenea decizie ar însemna reducerea simțitoare a influenței și ponderii de care dispune tabăra președintelui Michel Aoun ca unic pilon de reprezentare a creștinilor în structurile de guvernare legislativă și executivă. Iar aceasta, la rândul său, va produce reasezări și recalibrări ale sistemului de alianțe și amiciții cu aliații sau partenerii pe care se sprijină autoritatea și reziliența „taberei Aoun” în politica libaneză. Dar, odată cu declanșarea mișcărilor protestatare și revendicative, Samir Geagea a optat pentru postura de opozant, poziție care îi permite să fie exonerat de criticile sociale adresate sistemului căruia, în spațiul public, i se cere plecarea *in integrum* de la putere. Geagea refuză, însă, să renunțe la cealaltă calitate pe care o are, anume cea de parlamentar. Pe de o parte, aceasta îi conferă imunitate și, pe de altă parte îi permite, ca opozant și ca deputat, să rămână pe margine eșichierului și să se afle, în același timp, în mijlocul evenimentelor și în laboratorul deciziilor fundamentale. Aflat în discordie cu premierul Hariri și în pană de comunicare cu druzul Walid Jumblatt, Geagea mizează pe pârgurile calității sale de parlamentar. Un calcul care suferă de lacune, căci în situația în care Libanul va intra - așa cum s-a mai întâmplat - într-o criză parlamentară de lungă durată, Forțele Libaneze vor fi amenințate cu lunecarea pe treptele inferioare ale dinamicii politice, sau chiar cu trecerea în anonimat.

Odată cu escaladarea nemulțumirilor protestatare și acutizarea criticilor sociale la adresa sistemului osificat de guvernare, în palierul politic, propagandistic și de influență Libanul cunoaște o escaladare a unui discurs care, departe de a aborda problemele fundamentale ce erodează corpusul libanez, este folosit de actorii de pe eșichier pentru o campanie deliberată și meticolos gândită de influențare a opiniei publice în sensul unei devieri a atenției către periferie, către chestiunile secundare și, desigur, către vina „celorlalți” pentru involuția pe care o cunoaște această țară. Acestui context i se subsumează și mocnita dar acerba dispută dintre președintele creștin Michel Aoun și premierul sunnit Saad Hariri, discordie care nu este doar

episodică, ci o mai veche expresie a procesului de relaționare între creștinii și musulmanii sunniți libanezi. Alianțele conjuncturale între forțele politice și liderii lor și între acestea, pe de o parte, și šiitii preaputernicului lider al Hezbollahului se înscriu și acestea în lanțul neconținutelor tentative de excludere și anihilare reciprocă desfășurate în interiorul așa-numitei „elite politice”, chiar cu ignorarea apelurilor lansate dinspre capitalele externe - occidentale, îndeosebi - pentru concordie și renunțare la conflictele de orgolii și interese înguste, în favoarea unor măsuri severe și neîntârziate vizând împiedicarea „prăbușirii Libanului în Infern”.

Dintr-o declarație de presă a președintelui Michel Aoun preluată, la 30 martie, de postul qatarian de televiziune Al-Jazeera, după ce voci oficiale ale Uniunii Europene au cerut, imperativ, „depășirea disputelor personale” ale politicianilor libanezi și acțiunea comună pentru formarea unui guvern în interesul Libanului. Răspunzând unor întrebări pe tema relațiilor cu premierul desemnat Saad Hariri, Michel Aoun aprecia că: „Hariri s-a trezit din somnolență dar nu și din obsesia de a forma un guvern fără a ține seama de tradițiile libaneze în ceea ce privește constituirea guvernelor. Hariri este un ciudat, îl cunosc prea bine așa cum l-am cunoscut și pe tatăl lui. L-am ținut la pieptul meu, l-am îmbrățișat, pentru ca acum să-mi ceară plecarea din funcție...”

Simple vorbe între „magnifici”?

Post-Scriptum: Politica „biciușca și morcovul”

Obosit, poate, de atâtea rateuri ale insistențelor sale pentru reformă și concordie în Liban și dezamăgit de tactica tratamentelor cu „vorba bună” în comunicarea cu inflexibila clasă politică libaneză, la începutul lunii aprilie *Son Excellence le Président Emmanuel Macron de France* a decis o schimbare de atitudine, inspirată din înțelepciunea fellahilor și micilor negustori libanezi care, pentru a ispiti și a îndemna asinul îndărătnic înhămat la cotiuga cu zarzavaturi recurg la tehnica numită *Al-'Asa wal-Jazara*, traducibilă prin „biciușca și morcovul”. Sus-zisa legumă este legată la capătul unei vergi contondente și lăsată să se lege liber în fața asinului care, flămând, ar trebui să încerce a prinde obiectul ispitei și să deplaseze, în felul acesta, atelajul cu marfă. În situația în care dobitocul este sătul, sau anorexic sau prea nărăvaș și refuză delicatasa stăpânului, va intra în funcțiune toiagul sau biciușca și deplasarea se va desfășura fără alte impedimente.

În varianta macroniană, propusă spre adoptare și

aplicare solidară de întreaga comunitate europeană unită, morcovul a fost înlocuit cu perspectiva unei ispititoare asistențe financiare pentru ieșirea Libanului din marasm, în vreme ce biciușca ar avea forma unor severe penalități și sancțiuni aplicate, individual sau colectiv, celor vinovați de împotmolirea vehiculului numit „Libanul tuturor libanezilor”. Potrivit celor mai recente semnale de la Quai d'Orsay, Emmanuel Macron a solicitat Uniunii Europene „identificarea rapidă a pârghiilor necesare pentru înăsprirea presiunilor asupra tuturor oficialilor libanezi vinovați de blocajul în care se află țara” (ministrul externei Jean-Yves Le Drian dăduse).

Numai că, în spiritul democrației de la Bruxelles, întrebările și îndoielile n-au întârziat să apară. Mai întâi pentru că rețeta propusă de dl. Macron nu era deloc inedită. Americanii o încercaseră cu excentricul ginere prezidențial Gebran Bassil, fără ca aceasta să schimbe ceva nici în bastionul politic, nici în vivacitatea exuberantă a „penalizatului”. Apoi, spun gânditorii din capitala belgiană a Europei, aplicarea de sancțiuni anti-libaneze trebuie discutată și convenită, mai întâi, cu americanii. Ori pe agenda de priorități a administrației de la Washington nu figurează și necazurile Libanului. Și apoi, va trebui să se răspundă unui puhoi de întrebări dificile: cine sunt și după ce criterii juridice vor fi stabiliți indivizii, entitățile, instituțiile libaneze care să fie ținte ale viitoarelor pedepse și în funcție de ce criterii vor fi dimensionate sancțiunile sugerate. Iar pentru o bună eficiență a biciuștii comunitare este nevoie de timp, care nu va fi prea scurt, dimpotrivă. Și nu spre satisfacția libanezilor.

Cu toate acestea, o poartă a ieșirii din labirint există. Căci, asemenea unui *deus ex machina* și pentru a preveni o nouă „invadare colonială occidentală” a Libanului preaiubit, s-a arătat salvatorul, Al-Mahdi, Mesia pe numele lui actual, adică „domnul” Hassan Nasrallah, liderul maximus al Hezbollahului și al Libanului pentru ca, din înălțimea și lățimea uriașului ecran din care obișnuiește să vorbească „mulțimilor”, să spună celor dispuși să-l asculte: „A venit vremea să fie constituit noul guvern libanez, iar orgoliile și interesele înguste să fie lăsate de-o parte!”

Așa grăit-a Zarathustra!

Și așa se va face! Cu sau fără iubire.

Relațiile S.U.A. - Arabia Saudită: recalibrare sau resetare?

Ambasador profesor Dumitru CHICAN

1

La 26 februarie a.c., adică la cinci săptămâni de la instalarea sa oficială în Biroul Oval, președintele Joe Biden a reținut atenția consumatorilor de informații cotidiene prin două mișcări făcute în mai puțin de o zi – primele în sfera relațiilor externe ordonate de noul președinte la început de mandat.

Este vorba, în primul rând, de un raid de bombardament care a avut drept ținte amplasamentele unor miliții armate pro-iraniene desfășurate la frontiera estică dintre Siria și Irak. Comentatorii au interpretat ordinul lui Joseph Biden drept un mesaj „contondent” pe care noua administrație de la Washington l-a adresat regimului teocratic din Teheran, într-un moment tensionat al disputei americano-iraniene legată de „criza nucleară” și de soarta tratatului încheiat în 2015 sub denumirea de „Joint Comprehensive Plan of Action – JCPOA” – din care Statele Unite s-au retras unilateral prin decizia ex-președintelui Donald Trump.

Mișcarea a doua s-a materializat într-o convorbire telefonică pe care președintele a inițiat-o și a avut-o cu suveranul Arabiei Saudite, regele Salman bin Abdulaziz Al-Saud. Ceea ce a surprins, de data aceasta, nu a fost întârzierea cu care liderul american îl căuta pe șeful monarhiei Wahhabite, unul dintre cei mai vechi aliați arabi ai Americii în regiunea Orientului Mijlociu – la urma-urmei cu aceeași întârziere a fost căutat și un alt aliat regional fundamental, premierul israelian Benjamin Netanyahu – ci contextul și conținutul dialogului telefonic.

Mai întâi, surprinzător a fost faptul că, adresându-se direct octogenarului rege, Joe Biden întrerupea o lungă practică a lui Donald Trump, pentru care interlocutorul saudit a fost, constant, fiul regal și prințul moștenitor Mohammad bin Salman, omul forte și conducător *de facto* al regatului, dar și autor spiritual al războiului yemenit. Un dominat de obsesia puterii, a ajuns celebru prin măsurile sale reformist-futuriste în societatea și politica saudită, dar și printr-o altă latură, ignorată cu desăvârșire de Donald Trump și de sfetnicii săi, dar cunoscută serviciilor americane de informații – suspiciunea de a fi fost comanditar al asasinării jurnalistului saudit Jamal Khashoggi,

ucis și dezmembrat de un comando saudit, la 2 octombrie 2018 în sediul consulatului saudit din Istanbul.

Mohammad Bin Salman (Sursa: daily-sun.com)

În conversația cu monarhul de la Riyadh, președintele Biden a ținut să reitereze adeziunea Statelor Unite la relațiile de parteneriat strategic și de securitate cu Arabia Saudită, informând, însă, că Washingtonul are în vedere declassificarea și publicarea unui raport al serviciilor de informații cu privire la „cazul Khashoggi”, administrația însăși insistând pe necesitatea unei „recalibrări” a relațiilor bilaterale, astfel încât acestea să fie în concordanță cu drepturile omului și cu valorile și principiile morale ale poporului american.

Joe Biden s-a ținut de cuvânt și documentul incriminator a devenit document public, declanșând un vârtej care prevestește furtuna. Divanul regal a protestat vehement, apreciind că inițiativa americană este „neconcludentă și contra-productivă”, în măsura în care ea „aduce atingere suveranității Arabiei Saudite și conducerii sale”. O sintagmă pe care au preluat-o toate monarhiile petroliere din Golf, care și-au manifestat *in corpore* solidaritatea deplină cu „suveranitatea regatului saudit și a conducerii sale”. Lor li s-au alăturat Egiptul, Sudanul, secretarul general al Consiliului de Cooperare al Golfului, Nayef Fallah Al-Hajraf și chiar Liga Arabă, prin vocea secretarului său general, Ahmed Abul Gheit.

Coincidență sau nu, toate acestea au fost prefăcute de mai multe dușuri reci oferite saudiților de Joe Biden și care au stârnit nedumerire, negare și îngrijorare la vârful piramidei domnitoare de la Riyadh. A fost, mai întâi, decizia administrației de a suspenda livrările de material militar pentru aliatul

saudit și campania purtată de acesta în Yemen, unde monarhia și Iranul islamic sunt angajate, de șase ani, într-un acerb război prin interpuși. A urmat abrogarea de către Joe Biden a deciziei lui Donald Trump prin care rebelii houthiți yemeniți susținuți de Iran erau înscrși pe lista organizațiilor teroriste externe, întocmită de către Departamentul de Stat. Nu în ultimul rând, a urmat impunerea de către SUA de sancțiuni împotriva a peste 70 de oficiali și entități saudite, între care „Forțele de Intervenție Rapidă” – un corp militar de elită cu misiunea de gardă personală a prințului moștenitor Mohammad bin Salman – sau generalul-locotenent Ahmad Al-Asiri, apropiat confident și consilier al prințului moștenitor, fost adjunct al șefului serviciilor saudite de informații, fost purtător de cuvânt al coaliției care acționează în Yemen, suspect de implicare în asasinarea jurnalistului Jamal Khashoggi.

General locotenent Ahmad Al-Asiri
(sursa: me-confidential.com)

În sfârșit, potrivit purtătorului de cuvânt al Casei Albe, Ned Price, Administrația a mai cerut guvernului saudit să procedeze fără întârziere la dizolvarea „Forței de Intervenție Rapidă (garda prințului moștenitor) după ce aceasta a fost pusă sub incidența sancțiunilor externe americane.

În această succesiune de evenimente, nici președintele Biden, nici ministrul său de externe, Antony Blinken, nu au rostit numele prințului moștenitor. De ce?

Pe lângă mobilizarea segmentului mediatic, din partea diplomației saudite au fost înregistrate două demersuri politice, ostentativ ocolitoare ale „conexiunii americane”. Și este vorba de o primă intervenție a reprezentantului permanent saudit la ONU, Abdullah Al-Moallemi, constând într-o declarație esențializată și categorică: documentul decclasificat de serviciile americane este irelevant și, în consecință, Arabia Saudită consideră că această problemă este închisă. Apoi, la 2 martie, același

reprezentant diplomatic a adresat Consiliului de Securitate (și nu Casei Albe) apelul patetic de a cere comunității internaționale să acționeze pentru a pune capăt acțiunilor și atacurilor agresive întreprinse de rebelii Houthi yemeniți împotriva spațiului terestru și aerian al Arabiei Saudite.

2

Vin vremuri grele pentru relațiile dintre prima mare putere a lumii și pentru liderul mondial al hidrocarburilor? Este posibil, dar nu și obligatoriu. În urmă cu 76 de ani, la 14 februarie 1945, la bordul crucișătorului american „U.S.S. Quincy”, președintele Franklin Roosevelt și regele fondator Ibn Saud conveneau asupra unui pact prin care America se angaja să fie garant al securității regatului și a monarhiei wahhabite care, în schimbul protecției, se angaja să satisfacă în condiții preferențiale necesarul de hidrocarburi al Americii. De atunci, relaționarea bilaterală avea să treacă prin numeroase momente de tensiuni și incertitudine, din diverse motive ținând fie de partea americană, fie de partenerul saudit. Dar legăturile bilaterale nu fost niciodată întrerupte sau amenințate de crize durabile.

Jamal Khashoggi (Getty images)

Astăzi, izvorul discordiei se numește Jamal Khashoggi. Un jurnalist saudit, dizident și editorialist la „Washington Post”, asasinat la 2 octombrie 2018, în sediul consulatului saudit din Istanbul. Anchetele ordonate de președintele turc Recep Tayyip Erdoğan dar și alte investigații efectuate inclusiv de serviciile americane au sugerat posibilitatea ca ordinul de lichidare a jurnalistului să fi fost „validat” chiar de prințul moștenitor al regatului saudit, Mohammad bin Salman. Ceea ce autoritățile de la Riyadh au negat vehement. La Washington, concluziile cercetărilor întreprinse de Comunitatea Națională de Informații au fost secretizate din ordinul fostului președinte Donald

Trump. La sfârșitul lunii februarie, în procesul „de-trumpizării” anunțate, noul președinte Joseph Biden a dispus declassificarea acestora. Reacția saudită nu s-a lăsat așteptată: „Guvernul Arabiei Saudite respinge în totalitate concluziile false, dăunătoare și inacceptabile din raportul privitor la conducerea regatului” spunea un comunicat al Ministerului de Externe de la Riyadh, în vreme ce alte surse oficiale, făcând – formal – un pas înapoi, acceptau că Jamal Khashoggi a fost ucis, menționând însă că asasinii au fost saudiți care au acționat independent. Un tribunal saudit a instrumentat un proces discret în care cinci cetățeni saudiți au fost condamnați la moarte, iar alți trei la închisoare pe diverse termene. Ulterior, pedepsele capitale au fost comutate. Oficial, pentru guvernul saudit, afacerea Khashoggi era încheiată.

Nu așa au gândit, însă, și americanii. Senatul Statelor Unite, cu acces la concluziile serviciilor de informații, a decis că emirul Mohammad bin Salman se face responsabil de uciderea lui Jamal Khashoggi. Iar noul președinte Joe Biden transmitea saudiților, la nivelul cel mai înalt, decizia administrației de a acționa pentru „recalibrarea” și „resetarea” de fond a relațiilor dintre Statele Unite și Regatul Arabiei Saudite.

3

Președintele Biden nu a dezvoltat sensul „recalibrării” asupra căreia l-a avertizat pe suveranul Salman. Se pot afirma însă două lucruri. Primul este că, pe de o parte, noul președinte – care, înainte de a ajunge la Casa Albă, declara că Arabia Saudită „trebuie să fie adusă la statutul de paria”, în vreme ce fiul regal și moștenitor al coroanei era etichetat drept „vagabond” – dorește o schimbare conceptuală și pragmatică a despotismului arbitrar în ceea ce privește drepturile și libertățile societății civile saudite, în concordanță cu valorile universale și cu principiile pe care este construită democrația americană. Al doilea arată că înăsprirea tonului prezidențial în relația cu spațiul saudit poate fi privită ca o tentativă a noului lider al Americii de a determina o echilibrare cel puțin rezonabilă a abordărilor în contextul tensiunilor maxime existente în zona Golfului, în general, și între guvernul teocratic iranian și monarhia sunnită saudită, cu deosebire.

Norii care umbresc cerul raporturilor dintre Washington și Riyadh sunt o certitudine care, ținând seama de precedentele sincope și de atavicul orgoliu de cea mai pură extracție arabă și beduină a

familiei Al-Saud, poate să dureze o vreme. Dar ar fi hazardat să se afirme că „afacerea Khashoggi” va conduce la o ruptură. Relațiile dintre cele două state se subscriu unei realități geopolitice determinate de considerente strategice, dar și interese economice, energetice și militare, domeniu în care regatul a fost și rămâne o piață de desfacere deosebit de absorbantă și stabilă pentru industriile militare americane. La aceasta se adaugă și interesul american de a avea, la nevoie, acces permanent la bazele terestre saudite Taif și Tabuk sau la portul Yanbu de la Marea Roșie.

În atari conjuncturi, nu trebuie exclusă posibilitatea ca emirul Mohammed Bin Salman – „MBS”, în vorbirea comună – să intre într-un con de umbră care i-ar putea pune sub semnul îndoielii aspirațiile de a succeda tatălui său pe tronul wahhabit.

Pentru administrația Biden, Arabia Saudită rămâne un factor cu greutate în ecuația politică și geostrategică, dar și în ecuația păcii și a războiului, inclusiv a încheierii distrugătorului conflict între sunnismul wahhabit saudit și teocrația revoluționară iraniană. Dar, cel puțin în lumina declarațiilor și deciziilor adoptate de președintele Biden în prima lună de mandat, noul șef al administrației de la Washington dorește să pună capăt paradigmei artificiale care a dominat politica regională americană în ultimii ani – începând cu cei doi Bush (Senior și Junior), până la Clinton, Barack Obama și, mai ales, Donald Trump. O paradigmă în care, din considerații mercantile și, nu de puține ori, ipocrite, sub „farul universal al democrației și libertății” care se pretinde a fi America, au fost promovate relații intense care au trecut cu buretele peste declarațiile de principii privitoare la totalitarism, despotism, drepturile și libertățile omului, drepturile femeii, societatea civilă – domenii străine de conduita și faptele regimului ultraconservator saudit și pe care Joe Biden le dorește eliminate printr-o „resetare” și „recalibrare” a relaționării, într-o manieră care să nu mai permită tolerarea autarhiei discreționare în schimbul unor avantaje materiale conjuncturale.

Iar realizarea acestui deziderat presupune din partea lui Joe Biden răspunsuri clare și decizii executabile. Reducerea demersurilor la aplicarea de sancțiuni timide asupra unor pioni fără rol decisiv și ocolirea cu pudoare a adevăratelor surse ale răului nu duc și nu vor duce la realizarea „resetării” proclamate de Joe Biden.

Zece ani de „primăvară” în Arabia Felix: războiul continuă

Dinu COSTESCU

La 11 februarie 2011, crivățul „primăverii arabe” ajungea în Yemen, după ce, în Tunisia și Egipt măturase din fotoliile puterii două regimuri gerontocratice și despotice. A trebuit ca în Arabia Felix să mai curgă sânge înainte ca alt dictator autocrat, Ali Abdullah Saleh, să urmeze soarta tunisianului Bin Ali și a egipteanului Hosni Mubarak. Ca și în alte state arabe cuprinse de jocul de domino al „primăverii arabe”, yemeniții au alungat dictatura pentru a trece direct și pustiitor într-un război civil care, la vârsta de zece ani, nu dă semne că s-ar apropia de orizontul păcii și al revenirii la viață.

În limbajul neutru al statisticilor furnizate de Organizația Națiunilor Unite, bilanțul deceniului de război civil yemenit se materializează în peste 100.000 morți (o cifră cu un nivel înalt de aproximație), iar 80% din populație supraviețuiește în totală dependență de asistența umanitară externă. Asta în vreme ce teritoriul național – devenit front unanim al unui război prin interpuși între coaliția arabă bicefală saudito-emiriteză și regimul teocratic iranian – este segmentat și controlat discreționar de actorii direct implicați în acțiunile combatante: guvernul președintelui Abd Rabbuh Mansur Hadi, susținut de coaliția arabă și recunoscut de comunitatea internațională, mișcarea rebeliunii tribale houthite, susținută de Iranul islamic, separatiștii sud-yemeniți, sprijiniți de Emiratele Arabe Unite și, cu titlu „independent”, celule și grupări radical-islamiste ale fostului Stat Islamic Da'ish și ale rețelei Al-Qaida din Peninsula Arabică (AQPA).

Un memento succint

La 26 martie 2014 - sub numele de cod „Furtuna

Fermității” (*Asifa Al-Hazm*) și cu obiectivul declarat de instaurare a „ordinii și legitimității” în Yemen - coaliția arabă condusă de saudiți (și formată, inițial, din Emiratele Arabe Unite, Qatar, Bahrain, Kuwait, Maroc, Egipt, Sudan și Iordania, cu sprijin colateral din partea Pakistanului) începe o intervenție armată pentru care este mobilizat un potențial de 150.000 de soldați și 116 avioane de luptă.

După un an de atacuri inefficiente și producătoare, preponderent, de distrugerii, morți și dezintegrare social-economică a statului yemenit, denumirea intervenției a fost schimbată în „Readucerea Speranței” (*Isti'ada Al-Amal*). O speranță care, până astăzi, este prizoniera unui orizont nebulos, iar războiul din vechea „Arabia Felix” a rămas o expresie însângărată a unui război absurd și ireductibil între orgolii, ambiții și competiții germinate dintr-un sol al conflictului interconfesional și al ambițiilor de putere și expansiune care marchează nu doar conflictul saudito-iranian, ci și mințile altor lideri regionali însetați de iluzii și proiecte imperiale.

Ceea ce s-a auzit mai puțin sau deloc în acest deceniu de confruntare, este realitatea dramelor pe care yemeniții simpli le trăiesc în continuarea unei jumătăți de secol trecut ca un tăvălug uniformizant peste istoria unei țări ale cărei rădăcini sunt adânc împlântate în originile cronologice, culturale, lingvistice, arabe și islamice, dar care este silită a trăi în condițiile de alienare ale Evului Mediu.

Asemenea altor țări și popoare arabe, yemeniții au suferit avalanșa dictaturilor militare, a guvernanțelor autocratice personale și de clan sau tribale. Oficial, intervenția militară condusă de Arabia Saudită și-a propus realizarea a patru obiective majore: încetarea războiului, reinstaurarea puterii legitime reprezentată de Abd Rabbuh Mansur Hadi, menținerea în funcțiune a instituțiilor statale și lichidarea secesionismului Houthi susținut de Iran. Realitatea nedeclarată a fost și este una mai complexă, căci, dincolo de obiectivele strategice și tactice ale campaniei militare, monarhia saudită a urmărit scopul fundamental de a plasa Yemenul în sfera sa de influență și a utiliza această țară drept pârgie pentru consolidarea propriului *leadership* regional și construirea unui larg front sunnit împotriva „semilunii” šiite iraniene. Niciunul dintre a ceste obiective nu a fost atins în cei zece ani de

război, și aceasta în pofida potențialului militar uriaș de care monarhia saudită dispune și a simpatiei și susținerii de care a beneficiat din partea fostei administrații americane Donald Trump.

Perspective posibile

În prima săptămână a lunii februarie a.c., emisarul special al ONU pentru Yemen, britanicul Martin Griffiths, a efectuat - pentru prima oară - o vizită de lucru la Teheran, având pe agenda discuțiilor (cu ministrul de externe Mohammed Javad Zarif) situația generală din Yemen și identificarea unei încheieri negociate a războiului din această țară.

Martin Griffiths

Demersul mediatorului Griffiths a avut loc la puține zile după ce noua administrație de la Casa Albă a anunțat o dublă decizie importantă, respectiv încetarea susținerii militare și logistice americane pentru campania saudită în Yemen și abrogarea deciziei prin care, din ordinul fostului președinte Donald Trump, mișcarea rebelă yemenită Houthi a fost inclusă pe lista organizațiilor teroriste externe pe care, anual, o întocmește Departamentul de Stat. De altfel, încă din primele declarații publice de politică externă de după instalarea oficială în Biroul Oval, președintele Joseph Biden și-a exprimat preocuparea pentru situația umanitară dezastruoasă din Yemen, sugerând că această problemă va constitui o prioritate pe agenda sa politică în regiunea Orientului Mijlociu. În cadrul acestor măsuri, pe care agenția France Presse le califică drept o turnură strategică în politica regională a noii administrații americane, se înscrie și numirea unui reprezentat special al SUA pentru dosarul yemenit, în persoana diplomatului de carieră Timothy Lenderking, misiunile sale și rezultatele acestora urmând a fi raportate nemijlocit președintelui Biden.

De partea sa, mișcarea yemenită Houthi a salutat decizia Casei Albe de radiere acestei grupări din lista entităților teroriste.

Dacă saudiții au eșuat în retorica de a reda yemeniților o speranță bazată pe recursul la forța armată, o nouă rază de speranță, mai realistă și construită pe logica umanitarismului și a dialogului, pare a veni dinspre malul apusean al Atlanticului. Secretarul de stat Antony Blinken a chemat toți actorii implicați în conflict să se alăture demersurilor politico-diplomatice ale SUA pentru o încheiere cât mai rapidă a crizei yemenite. De partea sa, nou-numitul reprezentant american pentru Yemen, Timothy Lenderking, și-a început misiunea în regiune printr-o serie de întâlniri și discuții cu oficiali saudiți și yemeniți, inclusiv președintele Rabbuh Mansur Hadi, în vreme ce rebelii Houthi au declanșat atacuri împotriva armatei yemenite în ideea de a-și asigura, pe front, o poziție de forță în cazul unor viitoare negocieri politice.

De data aceasta, transformarea în realitate a speranței va depinde de măsura în care actorii de pe eșichierul războiului și de pe marginea acestuia vor avea hotărârea și insistența necesară pentru înlăturarea barierelor psihologice care fracturează atât societatea yemenită, cât și forțele sale politice. Dar nu mai puțin importantă va fi și angajarea preopinienților la regândirea relațiilor și piedicilor care obturează comunicarea între puterile regionale cărora li se datorează, substanțial, și reziliența unui conflict care a făcut ca fosta „Arabia Felix” să devină o cvasi-inexistentă „Arabia Infelix” care așteaptă să vină întruparea speranței.

Israel-Iran: cercul vicios al unui „război secret”

Dinu COSTESCU

Este, de multă vreme, un „secret al lui Polichinelle” faptul că, pe fondul războiului civil sirian în care Gardienii Revoluției din Iran, împreună cu milițiile Hezbollahului libanez și o mixtură multinațională šiită de facțiuni combatante stipendiate de regimul islamic din Teheran sunt actori de prima linie pe frontul de sprijin al armatei lui Bashar Al-Assad, între Israel și Iran se duce, cu acribie, un război de uzură desfășurat, de obicei, în mare taină sau recunoscut cu jumătate de gură și doar în cazuri extreme. Pentru israelieni, prezența militară iraniană pe teritoriul sirian și, cu deosebire, în apropiere de frontiera de pe Platoul Golan reprezintă o amenințare de securitate cu dimensiuni existențiale. În consecință, nenumărate raiduri de bombardament și tiruri de rachete israeliene au fost și sunt executate de Tzahal împotriva efectivelor și amplasamentelor iraniene din Siria sau vizând unele manevre ale Hezbollahului suspectate de a transporta material militar.

La 11 martie 2011, un articol publicat de cotidianul Wall Street Journal ridică vâlul de pe misterul unui presupus, până atunci, război din umbră dintre cei doi inamici ireductibili, desfășurat pe mare, de data aceasta, prin acțiuni pirateresti și atacuri reciproce împotriva vaselor comerciale aflate în largul mării. Confirmând afirmațiile cotidianul new-yorkez, oficiali americani și regionali avizați afirmă că în jur de 12 ambarcații iraniene cu destinația Siria - unde descărcău petrol, produse petroliere și alte produse de aprovizionare și chiar armamente și material militar - au fost ținte ale unor atacuri misterioase numai în anii 2019-2020. Cel mai recent episod în acest „război” pe mare a avut loc la 25 martie a.c., când un alt trans-container israelian - navigând sub pavilion iberian cu destinația Tanzania și India - a fost lovit, în Marea Arabiei, de o rachetă cu origine necunoscută. Ca de obicei, autoritățile israeliene au acuzat Iranul. Atacul a fost considerat de un oficial militar israelian drept „un nou pas către amplificarea frontului maritim între Israel și Iran”.

Escalada confruntării din umbră între statul evreu și regimul teocratic iranian are loc în contextul în care noul locatar al Casei Albe, Joe Biden, și-a manifestat disponibilitatea de a include pe agenda politicii sale orientale revenirea asupra retragerii unilaterale a Statelor Unite din Acordul colectiv 5+1 referitor la programele nucleare ale Iranului decisă sub mandatul ex-președintelui Donald Trump, în sensul reformulării tratatului într-o manieră care să excedă

problemele nucleare pentru a aborda, în sensul unui consens, și alte segmente ale politicii iraniene - precum arsenalul balistic al părții iraniene, încetarea, de către Iran, a politicilor sale agresive în ambientul regional arab și abținerea de la sponsorizarea fenomenului terorist și a grupărilor afiliate la ideologia și strategia regimului islamic iranian. Deși după două luni de la instalarea oficială în Biroul Oval, reluarea negocierilor cu Iranul rămâne incertă, iar condiționările elaborate de noua administrație de la Washington răspund în bună măsură cerințelor și „coșmarului persan” al guvernului israelian, ar fi nerealist să se afirme că „războiul tăcut” dintre israelieni și iranieni este conexat, cauzal, cu ideea ca acest conflict să fie instrumentalizat, și de o parte și de cealaltă, ca mijloc de presiune asupra administrației Biden pentru imprimarea unui ritm mai alert în procesul de soluționare, într-un fel sau altul, a „nodului gordian” de la Golful Arabo-Persic. Realitatea arată că extinderea ariei geografice și a metodelor utilizate de beligeranți trebuie considerată ca un episod al unui război de uzură vechi de două decenii și din panopia căruia nu au lipsit atacurile „neasumate”, asasinatelor cărora le-au căzut victime experți și universitari atomiști și diplomați - precum diplomații israelieni uciși într-un atentat în capitala thailandeză Bangkok, sau savantul atomist iranian Mohsen Fakhrizadeh, asasinat la 27 noiembrie 2020. La finele lunii februarie a.c., în Golful Oman, nava israeliană „Helios Ray” a fost grav avariata de explozia unei mine magnetice, după ce un petrolier arborând steag libian și aflat pe ruta Iran-Libia a fost ținut a unui atac pirateresc care a provocat o consistentă poluare petroliară în largul maritim israelian. Și, de fiecare dată, aceste acte au fost urmate, cu regularitate, de acuzații și negări reciproce privind orice implicare în asemenea practici. Și, de fiecare dată, probatoriul - pentru fiecare atac - a lipsit!

În ceea ce îl privește, Israelul nu are vreun motiv deosebit pentru a-și face publicitate în legătură cu „războiul din umbră”, apreciind că acțiunile sale constituie, prin ele însele, un mesaj transmis Teheranului pentru ca iranienii să înțeleagă că această stare de lucruri va dura atâta vreme cât aceștia vor mai constitui o amenințare de orice fel la adresa Israelului.

Acest război fără trupe și fără tunuri a început, *de facto*, odată cu transformarea Iranului într-o republică islamică, vârful de lance al „frontului de refuz și ripostă” și visceral ostilă prezenței „entității sioniste” pe harta Orientului Mijlociu, pe care

„reforma” khomeinistă o vrea transformată într-un eșichier al revoluției islamice și al unei semiluni šiite în regiune.

Nava „Helios Ray” (sursa: meo.news)

Până astăzi, acest triumf al ostilității între vârfurile plasate la Teheran, Tel-Aviv și la Washington s-a dovedit neputincios sau a respins cu obstinație angajarea susținută într-un proces de identificare și implementare a unor căi către dialog și conciliere.

De la victoria lui Khomeini, până la mandatul prezidențial a lui Donald Trump, o lungă serie de factori emblematici s-a acumulat pentru a compune o premisă pentru înțelegerea manierei în care acest conflict regional a reușit să influențeze ecuația regională a păcii și a războiului și balanța jocurilor politice internaționale.

Este puțin probabil că un asemenea război de uzură va avea o contribuție semnificativă la o abordare consensuală a profundului clivaj care separă politicile și viziunile israeliene și iraniene, în contextul schimbării de administrații la Washington. Încă de la începutul mandatului său, președintele Joe Biden și-a anunțat disponibilitatea de a corecta efectele produse de decizia lui Donald Trump de retragere unilaterală a Statelor Unite din Tratatul nuclear încheiat în 2015 între Iran și comunitatea internațională. După îndelungi pertractări, pașii făcuți în această direcție sunt minusculi și fără

Fizicianul atomist iranian Mohsen Fakhrizadeh
(sursa: Shalom.it)

perspective încurajatoare în condițiile în care atât Casa Albă, cât și Iranul se cramponează de o condiție prohibitivă. Pe de o parte, administrația americană insistă ca Iranul să deschidă procesul „normalizării” prin respectarea întocmai a prevederilor din „Planul Cuprinzător Comun de Acțiune (JCPOA)”, ceea ce înseamnă, prioritar, încetarea oricăror activități de producere a combustibilului nuclear. O cerere inacceptabilă Teheranului, care, la rândul său condiționează orice dialog de revendicarea ca partea americană să fie prima care să facă pasul spre comunicare - revendicare care, tradusă în alte cuvinte, înseamnă suspendarea prealabilă a tuturor sancțiunilor și a „maximei presiuni” instituite de America împotriva guvernului iranian. Ceea ce acesta respinge *de plano*, cu o insistență care sugerează că nu consolidarea sau renegocierea Tratatului este preocuparea primordială a Teheranului, ci eliberarea cât mai rapidă din chinga sancțiunilor economice internaționale.

În acest cerc vicios, s-a făcut auzit, în tonalități ridicate, glasul guvernului de la Tel-Aviv, categoric opus abordării lui Joe Biden. „Este bine cunoscut caracterul ipocrit al acordurilor încheiate cu regimul iranian sau cu administrația Coreei de Nord”, spunea premierul israelian Benjamin Netanyahu, adăugând, în concluzie: „indiferent dacă JCPOA va fi sau nu renegociat, Israelul va face ceea ce este necesar pentru ca Iranul să nu se doteze cu armament nuclear”. În același ton, ministrul israelian Benny Gantz declara că „Israelul se pregătește pentru eventualitatea unei intervenții militare împotriva Iranului”. Benny Gantz preciza că guvernul său trebuie să aibă certitudinea că semnarea unui nou acord cu Iranul va pune capăt programelor nucleare, va asigura o supraveghere eficientă pe termen lung și va impune încetarea ingerințelor iraniene în Siria, Irak și Yemen. La rândul său, ghidul spiritual al revoluției iraniene, ayatollahul Ali Khamenei, reiterea, în termeni tranșanți, poziția cunoscută a regimului său: „americani și părțile europene din Acord au recurs la un limbaj nepotrivit împotriva noastră. Iranul nu va ceda presiunilor. Poziția Iranului nu se va schimba”.

Ieșirea din acest impas rămâne incertă și, oricum, îndepărtată.

Iar Iranul și Israelul își vor continua, probabil, „războiul din umbră”. Cu ce preț și, mai ales, beneficii?

Contenciosul palestinian-izraelian: la masa negocierilor sau la Tribunalul Penal de la Haga?

Ambasador profesor Dumitru CHICAN

1. Preambul

În luna ianuarie 2015, Statul Palestina, în calitate de membru cu statut de observator al Organizației Națiunilor Unite, a aderat la Tratatul de la Roma – actul fondator al Curții Penale Internaționale de la Haga. Pe această bază, partea palestiniană a solicitat Tribunalului deschiderea unei anchete asupra situației din teritoriile ocupate de Israel în anul 1967 (respectiv Cisiordania, Fâșia Gaza și Ierusalimul de Est) și urmărirea penală a eventualelor delict de război și crime împotriva umanității comise de Israel cu începere din 2014 – anul intervenției militare israeliene care, sub numele de cod „*Strong Cliff*”, a vizat Fâșia Gaza și prezența și infrastructura mișcării islamiste palestinienilor Hamas în acest teritoriu. După o analiză care a durat cinci ani (2014-2019), procurorul general al Curții Penale Internaționale, Fatou Bensouda, din Gambia, a reținut că în Israel și teritoriile palestinienilor au fost comise acte penale și a decis clarificarea neechivocă a măsurii în care competențele jurisdicționale ale instanței includ și teritoriile sus menționate, respectiv Malul de Vest al Iordanului, Gaza și Ierusalimul răsăritean.

La 5 februarie 2021, cu o majoritate de 2 la 1, judecătorii tribunalului de la Haga au decis că jurisdicția teritorială a Curții include și aceste teritorii ocupate de Israel în iunie 1967. Cu mențiunea că instanța din Olanda nu judecă state, ci persoane virtual responsabile de delict de ce țin de sfera dreptului penal internațional – în cazul de față fiind vizate eventuale crime de război, crearea ilegală de așezări în „teritorii”, schimbarea forțată a identității demografice, culturale, istorice. Aceluiași cadru se circumscriu și actele penale săvârșite de mișcarea islamistă Hamas împotriva statului Israel.

Procurorul general Fatou Bensouda

Teoretic, în cazul persoanelor care ar face obiect de urmărire judiciară, pe numele lor sunt emise mandate internaționale, iar dacă statele de apartenență a acestora refuză să colaboreze, cele 123 de state membre ale Tratatului fondator de la Roma sunt obligate ca, pe teritoriul lor, persoanele vizate să fie reținute și predate Curții Penale Internaționale (CPI).

Mai trebuie spus că, la finele lunii mai a.c., mandatul de nouă ani al procurorului general Fatou Bensouda se încheie și că, la 12 februarie, Curtea l-a desemnat ca succesor pe britanicul Karim Khan – care își va prelua, oficial, atribuțiile la 16 iunie. Cu toate acestea, invitată, în vara trecută, la Radio France 24, magistrata Bensouda își afirma hotărârea de a continua ancheta „în pofida presiunilor la care este supusă de către Israel și Statele Unite ale Americii”, care nu sunt membre ale Tribunalului de la Haga.

Karim Khan, viitorul procuror general al CPI

2. Primele reacții

Așteptată de mai multă vreme cu aceeași atenție atât de către israelieni, cât și în mediile palestinienilor, decizia Curții Penale de la Haga a stârnit reacții vii și diametral opuse de ambele părți.

Într-un comunicat de presă, premierul Benjamin Netanyahu afirma că „astăzi, Curtea a demonstrat, încă odată, că nu este o instituție judiciară, ci un organ politic. Prin decizia sa, Tribunalul Penal Internațional prejudiciază dreptul democrațiilor de a se apăra împotriva terorismului”. În aceeași ordine de idei, șeful executivului de la Tel Aviv aprecia că „atunci când Curtea Penală Internațională anchetează Israelul pentru false crime de război, este vorba de antisemitism, pur și simplu... Curtea

creată pentru a împiedica atrocități precum Holocaustul lovește în singurul stat al poporului evreu”.

De partea cealaltă, prim-ministrul palestinian Mohammad Shtayyeh a salutat decizia care „constituie o victorie pentru justiție, pentru omenire, pentru valorile adevărului, echității, libertății și pentru sângele victimelor și pentru familiile lor”.

Israel și Statele Unite au criticat în mai multe rânduri Tribunalul de la Haga, iar Casa Albă sub administrația Donald Trump a impus chiar sancțiuni asupra instituției și a procurorului General Fatou Bensouda. La începutul acestui an, el a solicitat noului președinte, Joe Biden, abrogarea sancțiunilor, sub argumentul, deja amintit, că „Tribunalul nu judecă state, ci persoane”.

3. O lungă și sinuoasă cale

Este cunoscut că precedentele cazuri soluționate de Tribunalul Penal au fost, fiecare în parte, demonstrații elocvente ale gradului de complexitate, mobilizării de energii și durabilității în timp. La acestea se adaugă, în cazul de față, incertitudinile existente cât privește disponibilitatea noului procuror general de a prelua și duce mai departe moștenirea lăsată de Fatou Bensouda. Dar, indiferent de evoluția sa ulterioară, acest subiect este important și elocvent din mai multe puncte de vedere.

Prin includerea teritoriilor palestinienilor în sfera de competență jurisdicțională, decizia Instanței internaționale plasează „statul palestinian” recunoscut de ONU și admis, cu titlu de membru observator al organizației internaționale, pe picior de egalitate cu celelalte state ale hărții globale.

În al doilea rând, decizia permite inițierea de anchete juridice având ca obiect resortisanți israelieni, chiar dacă Israelul nu este stat afiliat la Tratatul fondator al Curții Penale Internaționale.

În al treilea rând, Curtea a stabilit o manieră neutră și echitabilă de lucru atunci când a precizat că posibilele urmăriri juridice pentru încălcări ce țin de dreptul penal internațional vor avea – după caz și fără discriminare – drept subiecți, cetățeni israelieni și palestinieni suspecți de a fi comis fapte de competența judiciară a dreptului penal. Această abordare explică și faptul că, din punct de vedere temporal, eventualul proces de urmărire juridică pornește din anul 2014 – când, în intervalul 8 iulie-26 august, sub numele de cod „*Strong Cliff*”, armata israeliană a executat în Fâșia Gaza controlată de mișcarea Hamas și de Jihadul Islamic

Palestinian una din cele mai dure intervenții de la războiul din 1967. În cele peste 40 de zile de lupte acerbe, atât partea israeliană cât și combatanții islamisti au comis violări serioase și numeroase ale legilor internaționale ale războiului. Un număr de 85 de israelieni și 2.256 palestinieni combatanți și civili au fost uciși, iar peste 2.000 de israelieni și peste 17.000 palestinieni au fost răniți, inclusiv în urma repetatelor tiruri de rachete lansate din Gaza asupra așezărilor și orașelor israeliene – acțiuni care au constituit cauza principală a ripostei armatei israeliene.

Pe lângă conținutul său privitor la posibilele acuzații susceptibile de a face obiect de urmărire penală, decizia Curții Penale a survenit într-un context preocupant pentru partea israeliană. Și este vorba, mai întâi, de problemele pe care însuși premierul Netanyahu le are în raport cu justiția israeliană. În al doilea rând, eșichierul politic israelian este în așteptarea unui al patrulea scrutin electoral în ultimii doi ani, în condițiile în care coaliția de guvernământ, compusă din Formațiunea Likud și Partidul Albastru și Alb al lui Dany Gantz, este șubrezită de controverse interne care i-ar putea pune sub semnul întrebării capacitatea de supraviețuire ca forță politică.

Nu în ultimul rând, în mediile politice și mediatice israeliene se resimte o greu disimulată îngrijorare generată de faptul că, în contradicție cu o veche tradiție cerând ca noii președinți americani să aibă, din proprie inițiativă, convorbiri protocolare și de curtoazie cu liderii principalilor aliați ai Statelor Unite, la o lună de la instalare Joe Biden păstrează tăcerea ignorând cutuma convorbirii, la început de drum, cu conducătorii statului Israel – Benjamin Netanyahu, în acest caz. Să repete Joe Biden atitudinea lui Barack Obama față de relațiile cu Statul Israel și dosarul palestinian?

În sfârșit, un element deosebit de sensibil provoacă neliniște – anume că eventualele cercetări ale Tribunalului vor avea înscrise în inventarul tematic chestiunea politicii israeliene de colonizare în teritoriul palestinian Cisiordania, un subiect tabu și intangibil pentru statul evreu.

Situația nu este una extremă și alternative pentru a ocoli inconvenientele există. Israelul poate să decidă desfășurarea unei anchete proprii, interne, ceea ce ar face inoportună ancheta Curții. În egală măsură, un proces juridic al Curții Penale poate fi evitat prin recursul la un atu politic și anume acceptarea deblocării și reluării negocierilor de pace cu palestinienii. Chiar și în varianta extremă, a declanșării anchetei, Israelul va dispune de alte

procedee pentru a pune bețe în roțile tribunalului, prin lipsa cooperării în anchetarea propriilor cetățeni și în derularea cercetărilor în teritoriile palestinienilor și în estul Ierusalimului, unde controlul israelian este predominant și deplin.

Sediul Curții Penale Internaționale, Haga

În abordarea juridică a acestui dosar, partea israeliană poate invoca nulitatea plângerii depuse de palestinienii la Curtea Penală în măsura în care aceasta constituie o încălcare a Acordurilor de la Oslo, care stipulează că orice conflict de interpretare și aplicare va fi soluționat prin negocieri și consultări între palestinienii și israelienii. Argument ușor demontabil, însă, prin invocarea faptului că Israelul, în strânsă coordonare cu Statele Unite, a întrerupt orice dialog și orice consultare cu partea palestiniană, care nu a fost consultată – potrivit aceluiași Acord de la Oslo – atunci când au fost luate măsurile unilaterale cunoscute sub denumirea de „Afacerea secolului”. Aceasta, prin denunțarea formulei „celor două state” și înlocuirea acesteia cu formulări fanteziste precum „pacea economică” și „pace prin prosperitate”, a blocat, în mod abrupt și nerealist, ideea însăși a negocierilor politico-diplomatice, ca instrument de abordare a conflictului palestinian-israelian.

4. SUA – Curtea Penală în era Biden: o ranchiună continuă

Readucerea în lumina rampei a implicării Tribunalului Penal de la Haga nu a fost întâmplătoare, cel puțin cât privește momentul ales pentru această aruncare a mănușii: cu puțin timp înainte de plecarea lui Donald Trump de la Casa Albă și cu doar trei luni înainte de plecarea procurei Fatou Bensouda din sistemul Tribunalului Penal Internațional. După toate probabilitățile, „tam-tam-ul” anchetei va fi lăsat, integral, în grija succesorului Karim Khan.

Relațiile dintre Washington și Curtea Penală de la Haga nu au strălucit prin cordialitate, astfel încât

optimismul celor care speră că venirea lui Joe Biden la cârma Americii va corecta o istorie tensionată riscă să rămână un simplu pariu. Tensiunea dintre Casa Albă și instituția de la Haga datează de pe vremea lui Bill Clinton, care a semnat, dar nu a ratificat niciodată aderarea Americii la Tratatul de la Roma. Sub administrația Donald Trump, aceste raporturi s-au acutizat, ca urmare a unei anchete deschise de Tribunal în legătură cu posibile crime de război comise de americani în Afghanistan. A fost momentul în care Donald Trump și-a îndreptat artileria sancțiunilor asupra corpului de judecători ai Curții Penale.

Astăzi, relaționarea dintre Benjamin Netanyahu și Joseph Biden începe într-un climat în nuanțe gri. Premierul „Bibi” Netanyahu s-a aflat în ultimele rânduri ale plutonului liderilor care l-au felicitat pe Biden pentru victoria electorală. Pe de altă parte, într-o lună de „mandat Biden” liderul de la Casa Albă nu a găsit timp pentru o convorbire protocolară cu aliatul strategic din Țara Sfântă. La 6 februarie, după instalarea lui Joe Biden în Biroul Oval, Departamentul de Stat a emis un document public de dezavuare a deciziei Curții Penale. Pe această bază, este puțin probabil că poziția noului președinte american în contextul triadei Biden - Netanyahu - Tribunalul din Haga se va schimba în mod semnificativ. Mai credibilă pare a fi presupuziția că administrația americană va face uz de instrumentele de care dispune pentru a frâna o anchetă a Tribunalului, inclusiv prin exploatarea prevederilor din Tratatul de la Roma care permit Consiliului de Securitate al ONU să amâne, repetitiv, pentru perioade de 12 luni, orice anchetă a Curții Penale. Ceea ce înseamnă un puternic atu utilizabil de către partea americană pentru a face ca dreptul internațional să nu devină o realitate și pentru arealul teritoriilor palestinienilor.

Pentru ansamblul contenciosului palestinian-israelian, decizia Tribunalului ar putea să fie privită fie ca o biruință vremelnică, fie ca un duș rece care să reamintească celor interesați că de ei și nu de altcineva depinde coexistența și pacea.

Alegerile israeliene: nimic (prea nou) sub soare

Dr. Munir SALAMEH

Pentru a patra oară în ultimii doi ani, la 23 martie electoratul israelian a fost chemat la rutina alegerilor anticipate pentru formarea noului guvern. Deși, la trei zile de la închiderea secțiilor de votare, rezultatele detaliate și finale ale scrutinului nu erau, încă, validate și confirmate, voturile deja numărate în bună măsură și evoluțiile înregistrate la informările *exit-polls* au scos în evidență o realitate deja evocată la jocul prognozelor și pariurilor - anume aceea că formațiunea de dreapta Likud, condusă de Benjamin Netanyahu și, în general dreapta politică israeliană, cu întreaga sa gamă de nuanțe ideologice, rămâne forța politică dominantă pe eșichierul intern pe care recentul scrutin l-a divizat în două segmente distincte: Likud, cu 30 de mandate câștigate (cu 10 mai puțin decât la runda electorală precedentă și, oricum, departe de minimul celor 61 de fotolii necesare pentru formarea unui guvern monocolor, din totalul de 120 fotolii câte numără Knessetul israelian) pe de o parte, și restul formațiunilor politice, inclusiv lista electorală unificată a arabilor israelieni, pe care le așteaptă o strânsă și dificilă perioadă de negocieri și pertractări cu Likud pentru constituirea unei coaliții guvernamentale.

Un proces care ar putea să nu se încheie prea curând, cu perspectiva ca, în cazul unui eșec al târguierilor, să se ajungă la situația insolită de organizare a unei a cincea runde de alegeri. Cu mențiunea că incertitudinea privind viitorul este sporită și de faptul că niciuna din aceste formațiuni nu dispune de sufragiile necesare pentru constituirea, împreună cu Likud, a unui guvern de coaliție.

Benjamin Netanyahu (Sursa:Digi24)

electorale și ideologice ale principalilor înscriși pe lista cursei cu obstacole către vârful executivului israelian.

În pofida incertitudinilor care persistă la nivelul electoratului ca și, în egală măsură, la nivelul elitelor politice israeliene, o concluzie neîndoiește se impune cât privește gândirea politică evreiască - anume aceea că, în Israel, tradiționala falie și starea de delimitare netă între sionismul de stânga și teritoriul forțelor politice din dreapta plajei ideologice și politice nu mai există, făcând loc unui spațiu de centru care își cere tot mai viral dreptul de cetate și de ascensiune către vârful ierarhiei politice și electorale, ceea ce permite afirmația că dreapta reprezentată de Likud și Netanyahu s-a impus, poate pentru multă vreme, ca referențial central pentru politica internă și natura guvernantei din Israel. Din acest punct de vedere s-a remarcat ascensiunea semnificativă a formațiunii centriste *Yesh Atid* (Există un viitor) condusă de politicianul, prezentatorul de televiziune, scriitorul și actorul de cinema Yair Lapid, chiar dacă, prin prisma sufragiilor obținute, Netanyahu și blocul Likud se situează indiscutabil în fruntea plutonului câștigător al scrutinului.

Yair Lapid (Sursa: timesofisrael.com)

Cum ar putea să fie explicate și înțelese reziliența și supraviețuirea, vreme de 12 ani, a lui Benjamin Netanyahu și capacitatea acestuia de a ieși „teafăr” din numeroasele momente de criză politică, doctrinară, strategică și personală pe care a trebuit să la traverseze? Un răspuns rezonabil și credibil la această interogație poate fi aflat în fisurile și fărâmițările identitare care, ani de-a rândul, au caracterizat o opoziție politică israeliană care se prezintă astăzi ca o mixtură heteroclită de grupări și curente desprinse sau care au supraviețuit

Diversitatea și fărâmițarea eșichierului politic israelian este elocvent reflectată de chiar portretele

amurgului în care au lunecat stânga sionistă (precum partidele Meretz și Partidul Muncii), formațiunile din dreapta eșichierului (*Yisrael Beiteinu* - Israel, Casa noastră - al lui Avigdor Lieberman) și formațiunile de centru precum *Kahol Lavan* (Albastru și Alb) a fostului general Benny Gantz și chiar formațiunea *Yesh Atid* lui Yair Lapid (ajunsă, în alegerile recente, pe locul secund după Benjamin Netanyahu, la o diferență de 13 mandate) și formațiuni formate de foști aliați dizidenți ai premierului (*Yamina*, condusă de Naftali Bennet, Lista Arabă Unită a lui Mansour Abbas etc). La această morfologie mozaicată a opoziției se adaugă și o diversitate ideologică și doctrinară bogată incluzând, sub aceeași denumire de opoziție, laici și religioși practicanți, progresiști, sioniști de dreapta, liberali și conservatori, fără că vreuna din aceste facțiuni să fi avut capacitatea de a se rupe de pluton și a se impune, cu adevărat, pe eșichierul intern. Într-un asemenea context, se poate spune că scrutinul din martie a fost o expresie și o transpunere în realitate a acestei structuri ideologice compozite și lipsite de unitate a opoziției în care niciuna dintre componente nu a afirmat o platformă ideologică și o alternativă atractivă la sionismul ofensiv practicat de Benjamin Netanyahu.

Pe de altă parte, analiza scrutinului nu poate să treacă cu vederea faptul că electoratul israelian include un potențial deloc neglijabil, reprezentat de alegătorii „arabi israelieni”, adică cetățeni de etnie arabă și cetățenie israeliană cu drept de vot.

Mansour Abbas (Sursa: uk.news.yahoo.com)

În urmă cu un an, la alegerile din martie 20, această masă electorală, reprezentată de așa-numita „Lista Arabă Unită” condusă de Ayman Odeh și-a adjudecat un număr de 15 mandate și inclusiv speranța de a putea să se lanseze, cu șanse favorabile, în cursa pentru Knesset și pentru fotoliile Executivului. Numai că la începutul acestui an „Lista lui Odeh” a trecut în dizidență, în favoarea unei noi „Liste Unite” și a unui lider în persoana lui Mansour Abbas, un islamist inflexibil care a pus în fruntea priorităților nu chestiunea luptei electorale,

ci islamizarea formațiunii din punct de vedere ideologic și doctrinar.

Rezultatul a fost acela că la scrutinul din martie *Lista lui Odeh* a obținut cinci fotolii în *Knesset*, având posibilitatea de a fi cooptată într-o virtuală coaliție guvernamentală, în vreme ce *Lista* lui Mansour Abbas nu a reușit să atingă nici pragul minimal de 3,25% pentru a-și asigura o prezență parlamentară.

Un element-surpriză l-a constituit accesul în componența forului parlamentar a formațiunii „Sionismul Religios”, un partid venit dinspre extrema dreaptă și constituit prin atragerea unui electoral dezamăgit și nemulțumit de pozițiile ultra-ortodocșilor tradiționaliști și conservatori, condus de ultra-radicalul Bezalel Smotrich. Acesta se pronunță, între altele, pentru ocuparea *manu militari* a Damascului și, cu șase fotolii obținute la scrutinul din martie, ar putea fi cooptat într-o coaliție guvernamentală.

Bezalel Smotrich (Sursa: israelhayom.com)

Dacă estimările se vor confirma și o nouă coaliție va fi constituită sub conducerea lui Benjamin Netanyahu, inclusiv prin atragerea formațiunilor de dreapta și ultra-religioase (care dispun, cumulat, de 22 de fotolii - Shas, Iudaismul Unificat al Thorei, Sionismul religios) va însemna că viitorul executiv israelian va fi unul monocolor constituit din formațiuni de dreapta și ... de dreapta. Astfel încât este greu de presupus că noua formulă de guvernare va aduce, pe plan intern, regional și internațional, elemente substanțial noi în ceea ce privește viziunea politică a viitorului guvern al Statului Israel. Pentru moment, după transformarea voturilor în număr de locuri parlamentare, peisajul de la care se va pleca spre formarea unui guvern este simplu: de o parte Likud cu 30 locuri și Yesh Atid cu 17 locuri, și alte 11 partide care își vor împărți restul mandatelor parlamentare.

De unde și întrebarea legitimă pe care cetățenii și-o pun, deja: se va ajunge la o a cincea rundă de alegeri anticipate?

După Israel, palestinienii: sezonul adunării la urne

Dr. Munir SALAMEH

Pentru israelieni și pentru palestinienii „din interior” și din *Al-Manfa* – exilul – risipit în cele patru colțuri ale Rozei Vânturilor, primăvara și vara anului de grație 2021 se anunță a fi un sezon trepidant al democrației electorale și al scoaterii de la naftalină a recurențelor speranțe și sloganuri cu care și unii și alții s-au obișnuit dar pe care, cu mai multă sau mai puțină temeritate, le doresc îndeplinite după lunga iarnă a așteptărilor și a stagnării.

La 23 martie, în Israel au loc – pentru a patra oară în ultimii doi ani – alegeri anticipate pentru constituirea unui nou *Knesset*. Nu mai puțin de 39 formațiuni politice au depus liste pentru intrarea în competiția electorală, dar, potrivit analiștilor și comentatorilor avizați, cel mult 12 dintre acestea pot spera în șansa realistă de a fi și participanții la împărțirea sufragiilor ce vor fi exprimate la urne. Creată în urma rundeii a treia a alegerilor anticipate, coaliția la guvernare – formată, în principal, din formațiunea de dreapta Likud, condusă de grizonatul premier Benjamin Netanyahu și partidul *Kahol-Lavan* (Alb-Albastru) avându-l în frunte pe generalul -locotenent în retragere Benny Gantz – a reușit performanța de a fi etichetată drept „alianță contra naturii” nu numai prin ineficiența ei și, mai ales, prin graba cu care a fost încropită fără a avea o serioasă și credibilă platformă comună și funcțională. La aceasta trebuie adăugată și „contribuția” dozelor de non-empatie orgolioasă specifice celor doi politicieni, dar și „ocupațiile” colaterale ale fiecăruia, vizând: consolidarea poziției pe eșichierul politic intern; implicarea (cazul lui „Bibi” Netanyahu) activă și supralicitată în explorarea beneficiilor generos revărsate de ex-președintele Donald Trump din „Cornul Abundenței”; sabia și balanța zeiței Justiției, Themis, amenințând cu aducerea premierului în fața tribunalului pentru fapte deloc politice.

În timp ce nu este de așteptat ca a patra rundă a alegerilor anticipate din Israel să aducă schimbări radicale în politica internă și regională a viitoarei morfologii structurale a noului *Knesset* și a executivului de la Tel Aviv, un alt eveniment electoral al anului vine dinspre teritoriile autonome palestinienilor, focalizând preocuparea și atenția nu numai în Israelul politic, ci și în sferele politice și mediatice palestinienilor, regionale și extraregionale.

Este vorba de faptul că, la 15 ani de la ultimele alegeri naționale (în 2006), electoratul palestinian

urmează să fie chemat la urne într-o succesiune compactă de secvențe calendaristice care include:

- alegerile legislative, programate pentru data de 22 mai;
- alegeri prezidențiale, la 31 iulie, la o distanță considerabilă, de 16 ani, de la scrutinul prezidențial palestinian din ianuarie 2005;
- constituirea noului Consiliu Național Palestinian, cu rol de organ legislativ al Organizației de Eliberare a Palestinei.

Anunțarea acestei „foi de parcurs” electoral a fost făcută de liderul palestinian Mahmoud Abbas la 15 ianuarie, după o îndelungată și contorsionată cursă pentru unificarea „frontului palestinian”, puternic fărâmițat în ultimele două decenii și jumătate de ruptura între principalele entități politice palestinienilor, respectiv Mișcarea Fatah și Mișcarea islamistă Hamas din Fâșia Gaza, dar și între Organizația de Eliberare a Palestinei și organizațiile istorice ale „rezistenței palestinienilor”, la acestea adăugându-se fricțiunile interne între Autoritatea Națională Palestiniană condusă de octogenarul președinte Mahmoud Abbas (Abu Mazen) și aripile dizidente și „reformiste” care segmentează corpul politic și social palestinian.

Abrupta „conciliere istorică” între Hamas și Fatah pare a fi, mai degrabă, impusă de starea de izolare și marginalizare a dosarului palestinian – erodat, pe de o parte, de seria deciziilor unilaterale impuse de fosta administrație americană sub numele de „Afacerea Secolului” și, pe de altă parte, de dramatica schimbare strategică survenită la nivel regional prin inaugurarea așa-numitului „proces Abraham”, sub umbrela căruia a demarat și continuă normalizarea relațiilor bilaterale dintre mai multe state arabe și Israel. Un pas care amenință să priveze corpul palestinian de principalul său pilon de susținere arabă în procesul negocierilor.

În pofida declarațiilor optimiste în ceea ce privește „unitatea” palestiniană de acțiune, elementele care contrazic euforia preelectorală nu sunt puține. Astfel:

- Una din organizațiile istorice ale militantismului palestinian – și este vorba de Frontul Popular de Eliberare a Palestinei – a anunțat, deja, că nu va participa la niciuna din etapele procesului electoral, o poziție pe care a exprimat-o și Mișcarea Jihadului Islamic Palestinian.

- În ceea ce privește gruparea islamistă Hamas, aceasta își mobilizează capacitățile și electoratul pentru exploatarea stării avansate de insatisfacție

socială față de actuala elită politică palestiniană, în general și, nominal, față de eșecurile „vechii gărzi” a conducerii palestiniene în frunte cu președintele Mahmoud Abbas. Eșecul Acordului de Pace de la Oslo, izolarea palestiniană în contextul regional și internațional, deteriorarea dramatică a nivelului de trai al palestinienilor din Cisiordania și toate neîmplinirile palestiniene din ultimele decenii, sunt tot atâtea componente ale strategiei electorale avută în vedere de către Hamas pentru a-și spori șansele de a obține o victorie și păstrarea mandatului după alegerile din această vară.

- Dificultăți și piedici în fața scrutinurilor palestiniene se anunță și din partea guvernanților israelieni, una dintre acestea însemnând refuzul guvernului Netanyahu de a permite implicarea și participarea la scrutinuri a electoratului palestinian din Ierusalimul de Est. Pentru palestinieni, o asemenea interdicție este inacceptabilă nu doar din punct de vedere tactic-electoral, ci și pentru încărcătura simbolică a unei astfel de situații, care ar echivala cu o marginalizare tocmai a Ierusalimului răsăritean unde partea palestiniană aspiră să-și instaleze capitala viitorului său stat.

Mahmoud Abbas (sursa: Washington Times)

Depășind, cel puțin formal, adversitățile care scindează *leadership*-ul palestinian, decizia – și așa venită cu o mare întârziere – de dinamizare a democrației electorale trebuie privită și prin prisma realității că, șubrezit de evoluțiile defavorabile pe care le-a traversat în ultima vreme, izolat și lipsit de o perspectivă credibilă de ieșire din actualul blocaj în care se află procesul politic de soluționare a dosarului palestinian, liderul de la Ramallah a dorit să lanseze către noua administrație americană a lui Joseph Biden un semnal pozitiv referitor la deschiderea și disponibilitatea de orientare a viziunii palestiniene către o abordare democratică și elastică a ecuației păcii.

Aflat de 16 ani în ipostaza de președinte al Autorității Naționale, dar având și posibilul handicap

al vârstei înaintate (85 de ani), Mahmoud Abbas nu a oferit, încă, indicii ne-echivoce despre propria succesiune la conducerea forurilor și instituțiilor palestiniene. O prudență explicabilă, în măsura în care, potrivit unui sondaj realizat de Centrul Palestinian pentru Cercetări Politice și Sondaje de Opinie, 66% din corpul electoral se pronunță pentru retragerea sa din viața politică și oficială. Privită de la altitudine, această cifră sugerează că la scrutinul prezidențial din 31 iulie actualul lider ar putea avea neplăcuta și nedorita surpriză de a fi surclasat de alți contracandidați influenți, dintre care nu lipsesc liderul Mișcării Hamas, Ismail Haniyeh, dizidentul din Fatah și ambițiosul Mohammed Dahlan, fostul demnitar în conducerea Fatah, Jibril Rajoub, sau chiar militantul Marwan Bargouthi, un lider popular aflat în detenție pe viață în Israel.

Un Mandela palestinian?

Încarcerat în anul 2002, cu acuzația de terorism, militantul palestinian Marwan Barghouthi – considerat animator și lider al celor două *Intifada* palestiniene – a devenit, cu deosebire pentru tânăra generație, un simbol foarte popular și o figură emblematică a cauzei naționale și un Nelson Mandela *redivivus* al luptei palestiniene pentru independență, demnitate și dreptul la suveranitate și independența statală.

Marwan Barghouthi (sursa: ramallah.news)

Odată cu apropierea termenelor stabilite pentru derularea scrutinelor legislativ și prezidențial, în retorica electorală atât din teritoriile autonome, cât și din diaspora palestiniană, numele acestui colaborator apropiat al fostului lider palestinian Yasser Arafat este tot mai frecvent evocat ca posibil succesor al președintelui Mahmoud Abbas, chiar dacă Barghouthi însuși nu a exprimat explicit posibilitatea de a se mobiliza în cursa pentru vârful piramidei politice de la Ramallah sau de a candida, pe listele Mișcării Fatah, în alegerile legislative.

Marwan Barghouthi este un simbol pentru palestinienii din generația revoltelor. Dar întrebarea

la care trebuie să se răspundă se referă la măsura în care simbolistica încarnată de militant este acceptată de întreaga societate palestiniană – pentru care simbolurile, intifadele, revoltele, „marșurile întoarcerii acasă” și ideea „revoluției până la victorie” lansată de un alt simbol, numit Yasser Arafat, nu au adus, în decenii de „rezistență”, decât un lung șir de deziluzii, sacrificii și acorduri care nu au fost respectate cu adevărat niciodată.

Imaginând o instituție palestiniană condusă de „simboluri” dar fără o anvergură solidă a viziunii politice și, în același context, imaginând o ipotetică supraviețuire paralelă a islamiștilor din Mișcarea Hamas guvernanti absoluți peste palestinienii din Gaza, se pune întrebarea dacă va aduce o asemenea structură mult solicitată unitate palestiniană, acceptarea de către guvernele israeliene și ne-necesara susținere din partea lumii arabo-islamice și a comunității internaționale?

Consensul palestinian asupra revenirii la instrumentele electorale ale democrației este – în principiu – un fapt pozitiv grevat de numeroase lacune amenințătoare, chiar dacă el se produce într-un context în care schimbarea de administrație la Washington și de revizuire promițătoare a abordării americane a politicii mijlociu-orientale anunțată de președintele Joe Biden oferă un orizont teoretic al schimbării în bine.

În atare conjuncturi dificile, dar nu în întregime insurmontabile, conștiința națională și politică a societății palestiniene, a elitelor politice și a facțiunilor palestiniene ar trebui să conștientizeze importanța pe care ar avea-o adoptarea și asimilarea, ca efigie electorală, a vechiului dicton universal „ajută-te ca să te pot ajuta”.

În loc de concluzii, o întrebare: Cât de prioritare sunt alegerile palestiniene?

O privire mai atentă asupra subiectului în discuție pune în lumină realitatea că „reconcilierea” și „unitatea palestiniană” ca premise ale unui exercițiu electoral credibil, corect și productiv sunt, mai degrabă, sloganuri triumfaliste în spatele cărora se ascunde un adevăr dramatic. Și este vorba de faptul că această „împăciuire” palestiniană, fie ea și parțială, este, în esența sa, un troc calculat, conjunctural și mediat de Egipt între cele două entități care dețin pârghiile puterii și instrumentele de decizie: Mișcarea laicistă Fatah, în Cisiordania, și organizația Hamas ca filială islamistă a Frățiilor Musulmane, în Gaza. Societatea și corpul electoral este fracturat între un *Fatahland* și un *Gazaland* care de aproape două decenii nu au cunoscut decât competiția acerbă, inclusiv cu arma în mână, pentru

preemptiune, putere și control asupra propriei sale feude teritoriale. Aceiași palestinieni sunt separați între cei „din interior”, adică din teritoriile autonome, cei care alcătuiesc diaspora, „arabii israelieni”, „palestinienii din Ierusalimul de est” – „anexat” de Israel. Iar de libertatea, destinul și problemele existențiale ale acestora, răspunzătoare oficială este Autoritatea Națională a lui Mahmoud Abbas, la concurență acerbă cu Hamasul lui Ismail Haniyeh. Celelalte facțiuni palestiniene se manifestă, atunci când o fac, mai degrabă ca elemente ale decorului scenografic. De la artificialul „Acord de la Oslo” semnat în urmă cu 28 de ani, nici Fatah, nici Hamas, nici Autoritatea Autonomă nu au adus vreo concretizare serioasă a așteptărilor și speranțelor celor care astăzi sunt chemați să se îndrepte, încă o dată, spre urne. În schimb, structurile instituționale și organizatorice – începând cu mișcările Fatah și Hamas, până la celelalte entități politico-ideologice – s-au transformat, preponderent, în organizații paramilitare, dispunând, cumulativ, de arsenale pe care „rezistența palestiniană” nu le-a avut niciodată de-a lungul existenței și militantismului său. Cât privește „unitatea palestiniană”, starea de fărâmițare a acesteia este reflectată, cât se poate de relevant, de faptul că nu mai puțin de 14 liste și programe electorale sunt înscrise în competiția electorală din vară.

Lichidarea, cu bună-credință și seriozitate, a sciziunilor și faliilor care fragmentează profund societatea și clasa politică palestiniană, elaborarea unei doctrine unitare și a unei platforme electorale coerente și epurate de ambiții personale sau de grupuri, regândirea conceptuală și politico-ideologică a unui „program unitar de eliberare și propășire națională”, reconstituirea punților de comunicare și a surselor de susținere arabo-islamică și externă, corectarea și eliminarea erorilor și tabuurilor care au erodat, decenii de-a rândul, credibilitatea, prestigiul și sensul „cauzei naționale palestiniene” sunt doar câteva din prioritățile care trebuie să devină angajamente electorale și existențiale. Fără o reformă morală, politică și identitară, alegerile viitoare riscă să se transforme într-o simplă formalitate administrativă și birocratică și într-un nou reper cronologic de care își vor aduce aminte doar istoriografii și jurnaliștii.

Alegerile palestiniene se produc cu o mare întârziere, așa cum spuneam. Dar, în condițiile în care marja de opțiuni a palestinienilor este vizibil limitată, trebuie acceptată, *in extremis*, înțelepciunea salvatoare a dictonului popular „Mai bine mai târziu decât niciodată”.

ASIA CENTRALĂ

Între Ankara, Moscova și Beijing: Asia Centrală ca ecuație de securitate

Reza SHAHRESTANI

În anii '90 ai secolului trecut, un intelectual și universitar proeminent și fost premier al guvernului turc (l-am numit pe Ahmet Davutoglu) își căpăta o fulguranță notorietate prin lansarea unei doctrine care, pornind de la patrimoniul istoric otoman al Turciei și de la poziția geostrategică a acestei țări - placă turnantă între Est și Vest, între islamul oriental și creștinismul occidental - dezvoltă ideea rolului major și de primă mărime pe care țara sa trebuia să și-l asigure, concentric, în vecinătatea proximă arabo-islamică din spațiul geografiei aflată, secole de-a rândul sub controlul Înaltei Porți și, în final, pe eșichierul european și global, adică în clubul marilor puteri decidente ale ordinii mondiale. Odată cu ascensiunea lui Recep Tayyip Erdoğan pe scara ierarhiei puterii - de la primar al Istanbulului în calitate de lider al Partidului Dreptății și Dezvoltării, apoi ca șef al guvernului și ca președinte al statului - politicianul Davutoglu a căzut în dizgrație, ideile sale privitoare la „profunzimea geostrategică” a Turciei și la „zero probleme” cu vecinătatea proximă și îndepărtată fiind, însă, preluate - selectiv - și puse în practică de guvernarea lui Erdoğan.

Adoptând o strategie de acțiune care îmbină „diplomația soft” cu recursul la argumentele forței, guvernarea Erdoğan a reușit, într-o perioadă de timp relativ scurtă, să își creeze puncte de sprijin și o prezență multilaterală într-un spațiu geografic întins din Balcanii de Vest până în nordul arab al continentului african și din Mashriqul arab până la apele Golfului Arabo-Persic. Intervențiile, presiunile militare, crearea de baze armate în afara teritoriului național, investițiile financiare, realizarea unor proiecte economice și de dezvoltare gigantice, crearea unor lanțuri de institute educative și culturale - de la școli religioase și laice, până la universități și institute de învățământ, intensă promovare propagandistică a patrimoniului istoric, cultural, lingvistic al moștenirii otomane turcești au fost tot atâtea pârghii care se regăsesc în opera de redeşptare neo-otomană a Turciei și pavare a drumului către statutul de putere regională cu o voce auzită și ascultată, chiar în nuanțe critice, pe marele eșichier al lumii globale.

În acest „marș triumfal” al noului otomanism promovat de Recep Tayyip Erdoğan, era firesc ca

atenția, interesele și orientările politice ale Turciei să fie focalizate și către continentul asiatic și, cu deosebire, asupra regiunii cunoscută, în mod curent, sub numele de Asia Centrală, care are în componența sa cinci state independente, foste republici ale defunctului imperiu sovietic - Turkmenistan, Kazahstan, Tadjikistan, Kârgâzstan și Uzbekistan. O grupare care dispune, cumulativ, de o geografie măsurând peste patru milioane km², o populație tânără de peste 200 milioane de oameni și de un PIB care se cifrează la aproape două trilioane de dolari și care, lucru deloc neglijabil, este vecină la vest cu Marea Caspică și rezervele de hidrocarburi ale acesteia.

Dar, dincolo de indicatorii statistici și de dinamica dezvoltării, cele cinci entități statale și naționale din Asia Centrală oferă Turciei un alt element de atractivitate - este vorba de faptul că toate aparțin din punct de vedere etnic, cultural, religios și lingvistic spațiului turcic, islamic și sunt turcofone sau puternic influențate de limba turcă. Soliditatea unor asemenea legături „spirituale”, „sentimentale” și identitare face ca, în narativul comun și în discursul politic al turcilor, evocarea acestor țări și a locuitorilor lor să fie pusă sub semnul cognomenelor „frați” și „frăție de sânge și limbă”.

Se cuvine precizat că aducerea în sfera de interese relaționale ale acestor legături etnice, confesionale și lingvistice turcești are rădăcini istorice vechi, dar dinamizarea și instrumentalizarea lor nu a fost realizabilă din cauza controlului sovietic asupra acestor componente ale fostei Uniuni Sovietice; în plus, destrămarea imperiului, în 1991, a dat naștere unui „monopol” *sui generis* al Rusiei, pentru care „Asia Centrală” a fost considerată și este încă privită, la Kremlin, ca un „spațiu vital” al Federației

Ruse. Chiar și după încheierea Războiului Rece, a trebuit să treacă trei decenii pentru ca o activizare și o oficializare a raporturilor „de familie” să devină posibilă.

Ankara a desfășurat o amplă și ofensivă campanie diplomatică, propagandistică, de asistență și cooperare în direcția țărilor centro-asiatice, care s-a soldat, succesiv, cu constituirea (în 2009) unui „Consiliu de Cooperare Strategică la Nivel Înalt”, urmată (în 2012) de înființarea unui „Consiliu de Cooperare al țărilor asiatice turcofone” și (în 2019), tot la inițiativa Turciei, de Tratatul „Noua Asie” conceput ca instrument de dezvoltare și diversificare multilaterală a relațiilor colective și bilaterale. Aceasta a făcut ca, la finele anului 2019, volumul schimburilor comerciale ale Turciei cu statele din regiune să se cifreze, deja, la cca. nouă miliarde dolari, în vreme ce câteva mii de companii private turcești operau în regiune, în diferite sectoare și ramuri comerciale și de producție.

Dar aceste relații nu s-au limitat la sfera comercială, economică sau culturală ci s-au extins pentru a include factorul politic, de securitate și militar. În recenta deflagrație armată a complicatului dosar al enclavei Nagorno Karabah, revendicată de azeri și armeni în egală măsură, consistenta susținere (armament, tehnică militară, drone de asalt) furnizată de Turcia „fraților” din Azerbaidjan (un alt și important partener și „frate” asiatic situat pe malul apusean al Mării Caspice) a permis regimului de la Baku, condus de președintele Ilham Aliyev, să preia sub controlul său o mare parte din teritoriile revendicate de partea azeră și, pe un plan mai larg, să schimbe semnificativ raportul regional de forțe din Caucazul de Sud. Câteva sute de militari ai statelor regionale pe pregătesc și se instruiesc în Turcia, care este, totodată, un partener important în modernizarea și dotarea instituțiilor militare din regiune.

„Ruleta rusească”

Pentru Vladimir Putin, impetuoasa infiltrare turcească în „grădina din spate” și „spațiu de vocație rusă” constituie, în ciuda aparențelor ascunse în haine de protocol diplomatic, o intruziune inacceptabilă. Drept pentru care Moscova a trecut la implementarea unor măsuri de consolidare și apărare a intereselor și controlului său în fața avansului turcesc, prevalându-se, în acest scop, și de faptul că trei din republicile central-asiatice, respectiv Kazahstan, Kârgâzstan și Tadjikistan, fac parte din alianța militară Organizația Tratatului de Securitate Colectivă

(OTSC) constituită, oficial, în octombrie 2002, ca o replică regională la NATO și din care, alături de Rusia, mai fac parte Armenia și Belarus. După summit-ul OTSC din 2020, pentru a crește gradul de dotare și pregătire al trupelor sale din zonă, Rusia a desfășurat la baza sa militară din Kârgâzstan drone, elicoptere dotate cu tehnologie avansată și sisteme de supraveghere. De asemenea, a amplasat la baza rusă din Tadjikistan sisteme de apărare antiaeriană S-300. În plus, a determinat intensificarea exercițiilor comune de instruire, simultan cu sporirea și diversificarea livrărilor de material militar către statele membre ale Organizației de Apărare Comună.

Dacă se are, însă, în vedere faptul că arealul regional din Asia Centrală este, astăzi, caracterizat de un grad mai ridicat de securitate zonală, nemaiconstituind o amenințare directă de securitate la adresa Federației Ruse, se poate afirma că sporirea cantitativă și diversificarea prezenței armate a Rusiei în această parte a Asiei are drept scop strategic asigurarea împotriva unor situații de criză în zona Mării Caspice și în Caucazul de Sud, precum și asigurarea unei reacții rapide în cazul reaprinderii focarelor de tensiune și conflicte teritoriale, etnice sau de altă natură. O astfel de politică de securitate regională se circumscrie, în egală măsură, doctrinei rusești privitoare la contextul concurențial cu puterile regionale aspirante la îngrădirea sau la subminarea politică și securitară a Rusiei. Iar o asemenea preocupare nu se limitează doar la ambițiile și proiectele Turciei sau la tensiunile tradiționale cu comunitatea occidentală, ci se referă și la un element de suspiciune și temere față de sporirea ascensională a influenței și prezenței Chinei în Asia Centrală și în vecinătatea proximă și extinsă a Rusiei. Și aceasta cu atât mai mult cu cât state regionale precum Uzbekistan și Kârgâzstan sunt marcate în configurația geopolitică drept etape ale mega-proiectului chinezesc intitulat „Inițiativa Centurii și a Drumului”, în vreme ce Armenia, Turkmenistanul și Tadjikistanul își dezvoltă cooperarea în afara sferei ruse și, în anumite domenii de vârf, văd în China un serios partener de relații.

Drumul, centura și altele

Unul din motivele de preocupare a Moscovei în ceea ce privește insistenta expansiune chineză se regăsește în conștientizarea de către ruși a realității că dinamica potențialului lor material, economic și financiar este înscrisă pe o traiectorie descendentă - care în perspectivă nu va mai fi suficient de potentă pentru a contribui la susținerea economiilor din

spațiile vecine și de a concura cu China și cu ritmul trepidant în care visteria de la Beijing finanțează, pe plan extern, uriașe programe de investiții care fac ca Rusia să fie mai puțin atractivă pentru parteneriate externe în comparație cu cornul chinezesc al abundenței.

Sursa: m.tvrmoldova.md

Iar o consecință nemijlocită a unei asemenea situații amenință supremația Rusiei mai ales în sectorul energetic propriu și regional, dinamica acestuia impunând investiții majore de infrastructură pe care partea rusă nu este în măsură să le acopere. Situație care ar putea să însemne încă o ușă deschisă pe „drumul” Chinei către spațiul asiatic. Deja, aceasta se apropie de punctul în care va fi cunoscută drept cea mai mare și importantă sursă de investiții directe în regiunea centrală a Asiei și nu puțini sunt analiștii care cred într-un avans al prezenței chinezești către alte domenii sensibile de acțiune, precum cel militar și al sistemelor de securitate. Cifrele și faptele sunt elocvente în acest sens - în intervalul 2016-2020, vânzările chinezești de armament și tehnică militară către Tadjikistan ridicându-se la 18% din totalul exporturilor Chinei vizând această țară, față de nivelul de 1,5% înregistrat în perioada 2010-2014. Tot aici, partenerii chinezi au construit, fără a o oficializa, o instalație militară, iar guvernul de la Dușambe, apropiat de Moscova, a primit oferta ca efective chinezești să asigure paza militară a capitalei, situată în proximitatea graniței cu Afganistanul. De altfel, din curtoazie diplomatică, sau cu intenție premeditată, oficiali chinezi au declarat că țara lor consideră zona tadjikă a Munților Pamir ca fiind parte a teritoriului chinez. Ceea ce a stârnit iritare și critici severe din partea Kremlinului.

Dar Statele Unite ale Americii?

Dacă în configurația geopolitică postbelică statutul Asiei Centrale și al regiunilor asiatice adiacente, de componente ale Fostei Uniuni Sovietice, a constituit o serioasă barieră în calea

proiectelor americane de construire de capete de pod și influență în aceste regiuni, destrămarea sistemului sovietic și apariția republicilor asiatice cu regimuri republicane independente și suverane a produs și o reșezare a priorităților în agenda politicii asiatice a Americii, pentru care arealul central și caucazian asiatic a căpătat o importanță de primă mărime ca regiune - tampon geografic între principalii rivali ai Statelor Unite, respectiv Federația Rusă și China. Atractivitatea strategică a regiunii a fost, totodată, generată de atuurile economice și energetice ale zonei, spre a nu mai vorbi de oportunitățile oferite de aceasta pentru un avans în „spațiul vital” al Rusiei și în proximitatea spațiului geopolitic chinez.

Astfel, cu începere din 2002 Pentagonul a reușit să implementeze baze militare în Uzbekistan și Kârgâzstan, concepute, inițial, ca entități menite să susțină și să faciliteze operațiunile militare americane pe frontului din Afganistan. Preocuparea pentru campania afgană a făcut, însă, ca influența regională a Statelor Unite să rămână relativ limitată și concentrată, preponderent, pe realizarea unor aranjamente pe termen lung care să permită accesul la infrastructura militară a statelor regionale în scopul asigurării capacității de prevenire și reacție la eventualele provocări de securitate și amenințări la adresa intereselor americane regionale.

* * *

În general, se poate spune că, în prezent, comunitatea statelor din Asia Centrală parcurge o etapă de regândire și reconfigurare a unei geopolitici care să faciliteze modernizarea și ieșirea din vechile paradigme securitare care au rămas, practic, în dimensiunile și configurația existentă după obținerea independenței naționale în urmă cu treizeci de ani. Aceasta presupune promovarea unor politici de cooperare echilibrată și non-conflictuală cu puterile influente și emergente, într-un context în care regiunea se circumscrie, din punct de vedere geopolitic, unui uriaș arc de foc și conflicte latente care se întinde din Kaliningrad, Nagorno-Karabah, Moldova-Transnistria, până în Crimeea și Mashriqul Orientului Mijlociu și la Golful Arabo-Persic.

DESPRE AUTORI

Robert Adam este diplomat, expert în științe politice, autor și editor. Este doctor în științe politice, diplomă obținută în Belgia, la Bruxelles, pe lângă Universitatea Liberă, iar lucrarea de licență a abordat subiectul populismului. A efectuat studii în Franța (*École Normale Supérieure*, Sorbona, specializarea științe politice) și în România (Universitatea București). Este cercetător asociat în cadrul ULB CEVIPOL (Centrul pentru Studii Politice) și profesor asociat la Facultatea de Științe Politice, Universitatea București.

Ambasadorul **Ion I. Jinga** este diplomat de carieră și lucrează în MAE din anul 1992. Între 1995 și 2001 a fost diplomat, adjunct al ambasadurului și însărcinat cu afaceri la Misiunea României la UE, Bruxelles, iar în perioada 2002 - 2003 a ocupat funcția de director general pentru Uniunea Europeană în MAE. În anul 2003 a fost numit ambasador în Belgia, între 2008 - 2015 a fost ambasador în Marea Britanie, iar din 2015 este Reprezentantul Permanent al României la Organizația Națiunilor Unite, New York.

Dumitru Chican a absolvit facultatea de Limbă, literatură și civilizație arabă și islamică la Universitatea București și a urmat cursuri de specializare postuniversitară în domeniul limbii arabe la Universitatea Națională din Cairo, Egipt. A absolvit, de asemenea, cursuri universitare în domeniul relațiilor politice, economice și diplomatice internaționale. Ca diplomat, interpret, emisar special prezidențial și ambasador extraordinar și plenipotențiar, și-a reprezentat țara în numeroase state arabe.

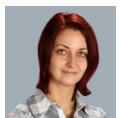
Dr. **Eugene Kogan** este expert în domeniul tehnologiilor de apărare. A colaborat cu o serie de institute europene de prestigiu, inclusiv *Deutsche Gesellschaft fuer Auswaertige Politik*, *Stiftung Wissenschaft und Politik*, Agenția de Cercetare Suedeză pentru Apărare, Colegiul Național de Apărare Suediei. A fost cooptat recent ca cercetător asociat la Centrul pentru Studii Asia-Pacific al Universității din Stockholm, precum și în cadrul Departamentului pentru Relații Internaționale al Universității Tehnice a Orientului Mijlociu. În ultimii cinci ani a fost angajat ca cercetător asociat în cadrul Institutului Internațional pentru Politici Liberale cu sediul la Viena.

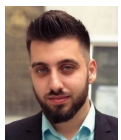
Laura Vansina este doctorand la Școala de guvernare din Bruxelles (Vrije Universiteit Brussel) și la Universitatea Warwick. În studiul pentru teza de doctorat analizează folosirea strategică a narațiunilor istorice în discursul extern și al politicii transnaționale ale Rusiei. Studiile de cercetare mai largi cuprind relațiile Rusia-NATO, studii Est-Europene, studii de securitate și analize de politică externă. Are un master în istorie și unul în politici economice la Universitatea Catolică Leuven.

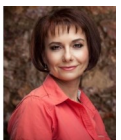
General maior (r) **Volodymyr Havrylov** a fost atașat al apărării în cadrul Ambasadelor Ucrainei din Statele Unite (2015-2018), România (2010-2012) și Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (2002-2007). În prezent este directorul „Veterans Dozen Foundation”.

Ioana Constantin-Bercean este student doctorand în relații internaționale la Universitatea Babeș-Bolyai - Cluj-Napoca și student doctorand în sociologie la Universitatea din București. Este autoarea a numeroase articole în publicații de specialitate care tratează subiecte legate de Orientul Mijlociu și, în mod particular despre Republica Islamică Iran. A studiat sau a colaborat la diverse proiecte ca cercetător asociat în instituții occidentale precum: Institutul Internațional pentru Pace (Viena, Austria), Diplomatische Akademie Wien (Austria), Centrul de Dezarmare și Neproliferare din Viena (Austria) și Institutul Hudson, Washington, DC (SUA). Domenii de interes: sociologie politică, relații internaționale, politică externă, studii de securitate, analiza informațiilor. În prezent, este expertă în politică externă și neproliferare în Orientul Mijlociu la „Laboratorul de război informațional și comunicare strategică” al „Institutului de științe politice și relații internaționale Ion I. C. Brătianu al Academiei Române”.

Tudor-Octav DAN este student doctorand al Școlii Doctorale „Paradigma Europeană” din cadrul Facultății de Studii Europene, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca. Domeniul său de studiu este cel al Relațiilor Internaționale și Studiilor Europene, iar în cadrul cercetării sale pentru teza de doctorat abordează o temă specifică politicilor nucleare, anume „Uniunea Europeană și politicile nucleare în Orientul Mijlociu la începutul secolului XXI. Euratom, model de bună practică pentru Consiliul de Cooperare al Golfului” Pe lângă acest subiect de interes, Tudor Dan este interesat și alte subiecte care se înscriu în domenii precum istoria, antropologia sau sociologia.

Eva J. Koulouriotis este analist politic grec, specializat în Orientul Mijlociu. Este de asemenea scriitor și comentator în cadrul a numeroase instituții internaționale.
Web: www.evakoulourioti.com

N.B. Biografiile complete ale autorilor pot fi accesate pe pagina *Pulsul Geostrategic*, la rubrica „Autori”

"PULSUL GEOSTRATEGIC" - fondat în anul 2007
Buletin bilingv editat de INGEPO Consulting - București
www.pulsulgeostrategic.ro; Tel: +4-031 1011934
J40/4984/2019, CUI RO19298677

Director și Editor Coordonator:
Constantin IACOBÎȚĂ

Editor asistent: Vladimir-Adrian COSTEA

Editor adjunct: Pompilia VLĂDESCU

Editor adjunct și Tehnoredactare: Ciprian RĂDULESCU

ISSN: 1843-701X

Coperta: producție proprie

ABONAMENTE (un an) = 599 LEI

În prețul abonamentului aveți acces la site-ul www.pulsulstrategic.ro și beneficiați gratuit de toate materialele suplimentare editate.

La cerere primiți, la adresa indicată de dumneavoastră, ediția tipărită (6 numere pe an). Prețul include TVA și cheltuielile de expediere.

Anunțuri - Publicitate

Anunțuri și publicitate în cadrul revistei pot fi inserate în spațiul disponibil sau pe pagină/pagini separate.

Pentru detalii și condiții vă rugăm să ne contactați la office@pulsulgeostrategic.ro.

Acest buletin nu poate fi multiplicat și reprodus fără acordul scris al INGEPO Consulting. Este permisă folosirea unor materiale sau citate cu păstrarea exactității și titlului original, precum și cu menționarea expresă a sursei.

Opiniile exprimate în articole prezintă punctul de vedere al autorilor, care își asumă deplina răspundere asupra conținutului, și nu reflectă în mod obligatoriu pe acelea ale INGEPO Consulting.

Parteneri:

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE
The independent resource on global security

Stockholm
Beijing
Washington

Academia Română

Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale (ISPRI)

World Security Network

NETWORKING A SAFER WORLD

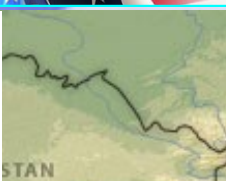
ifimes

MEDNARODNI INŠTITUT ZA BLIŽNEVZHODNE IN BALKANSKE ŠTUDIJE
INTERNATIONAL INSTITUTE FOR MIDDLE-EAST AND BALKAN STUDIES

RIEAS Research Institute for
European and American Studies

DIPLOMAT
MAGAZINE
By / For Diplomats
www.diplomatmagazine.nl

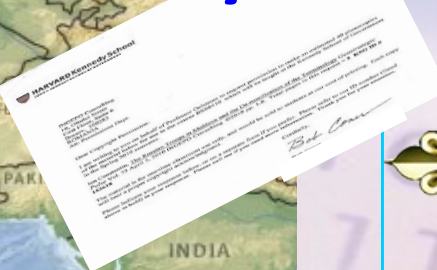

American Military University
American Public University

**School of Security
& Global Studies**

**Pulsul Geostrategic
este studiat și la Harvard!**

Borysten Intel

Pulsul Geostrategic a fost accesat, în ultima perioadă, în aproape 100 de țări (în ordinea numărului de accesări): România, SUA, China, Australia, India, Turcia, Spania, Iran, Siria, Israel, Rusia, Bangladesh, Germania, Moldova, Chile, Austria, Franța, Marea Britanie, Georgia, Azerbaidjan, Camerun, Venezuela, Argentina, Ucraina, Ungaria, Irlanda, Serbia, Armenia, Italia, Grecia, Liban, Qatar, Polonia, Filipine, Indonezia și altele.

În România suntem accesați în peste 40 de orașe.

**Începând cu Decembrie 2010 PULSUL GEOSTRATEGIC
este înregistrat în catalogul internațional
INDEX COPERNICUS JOURNAL MASTERS LIST**